

الإسلام - نبذة موجزة عن الإسلام
(مشتملة على الأدلة) (الجمعية)

MUSULUNCI

MUSULUNCI

TAKAITACCEN BAYANI GAME DA MUSULUNCI KAMAR YADDA YA ZO A CIKIN AL-KR'ANI DA SUNNAR MANZON ALLAH

Littafi ne mai muhimmanci wanda ya kunshi takaitacen bayani game da musulunci da yake bayyana mafi muhimmancin tushensa da koyarwarsa da kyawawunsa wanda aka samo su daga tushe na asali shi ne al-Kur'ani mai girma da sunnar annabi, littafin abin fuskantarwa ne ga baki ɗayan baligai daga musulmai da waɗanda ba musulmai ba da yarukansu a kowane zamani da wuri duk da sabanin yanayi da halaye.

(Kwafi ne da yake kunshe da dalilai daga al-Kur'ani mai girma da sunnar Annabi)

1-Musulunci shi sakon Allah ne zuwa ga mutane baki ɗayan su, shi ne sakon Allah wanzajje cikamakin sakonnin Ubangiji:

Musulunci shi ne sakon Allah ga mutane baki ɗayan su Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

{Kuma ba Mu aika ka ba fãce zuwa ga mutãne gabã ɗaya, kanã mai bãyar da bushãra kuma mai gargadi,

kuma amma mafi yawan mutāne ba su sani ba} [Saba'i: 28]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا}

{Ya ku mutane ni manzon Allah ne zuwa gare ku baki ɗaya} [al-A'araf: 158]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ ۖ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}

{Yā kū mutāne! Haƙīka, Manzo yā je muku da gaskiya daga Ubangijinku. Sabōda haka ku yi īmāni yā fi zama alhēri a gare ku. Kuma idan kun kāfirta, to, Allah Yanā da abin da ke cikin sammai da ƙasa. Kuma Allah Yā kasance Masani, Mai hikima} [al-Nisa'a: 170].

Musulunci shine sakon Allah dawwamamme kuma shi ne cika makin sakonnin Ubangiji, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا}

{Muhammadu bai kasance uban kōwa ba daga mazanku, kuma amma shī yā kasance Manzon Allah kuma cikon Annabāwa. Kuma Allah Ya kasance Masani ga kōme} [al-Ahzab: 40].

2. Musulunci ba addinin da ya kebanci wani jinsi ko wasu mutane ba, a'a shi

addinin Allah ne ga mutane baki

ɗayansu:

Musulunci ba addinin da ya ke banci wani jinsi ko wasu mutane bane, a'a addinin Allah ne ga mutane baki ɗayansu, farkon umarni a cikin al-Kur'ani mai girma shi ne faɗin Allah - Maɗaukakin sarki -:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

{Yā ku mutāne! Ku bauta wa Ubangjinku, Wanda Ya halicce ku, kū da waɗanda suke daga gabāninku, tsammāninku ku kāre kanku!} [al-Bakara: 21]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً }

{Ya ku mutane kuji tsoron Ubangijinku wanda Ya halicce ku daga rai kwara ɗaya kuma Ya halitta masa rai kuma Ya watsa daga garesu maza da mata} [al-Nisa'a: 1]. Daga Ibn Umar - Allah Ya yarda da su - cewa manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayi huɗuɓa ga mutane ranar buɗe Makka sai ya ce: "Ya ku mutane lallai Allah Ya kawar muku da girman kan Jahiliyya, da jiji da kansu da iyaye saboda haka mutane sun kasu biyu: Mai biyayya ga Allah kuma mai tsonSa mai girma a wajen Allah, da kuma fajiri tabaɓɓe wulakance a wajen Allah, mutane 'yan Adam ne, Allah Ya halicci (annabi) Adam daga turɓaya Allah Ya ce: {Ya ku mutane lallai Mun halicce ku daga

namiji da mace kuma muka sanya ku jama'a-jama'a da kabilu don ku san juna, lallai mafi girmanku a wajen Allah shine mafi tsoron Allah a cikinku, lallai Allah Masani ne kuma Mai bada labari} [al-Hujrat: 13]". Tirmizi ne ya rawaito shi (3270). Ba zaku samu a cikin umarnin al-Kurani mai girma da umarnin Manzo mai girma - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - wani hukunci da ya ke banci wasu mutane ko wata kungiya saboda kawai jininsu ko don kabilar su ko jinsinsu.

3-Musulunci shine sakon Allah wanda yazo don cika sakonnin annabawa da manzanni waɗanda suka gabata - tsira da aminci ya tabbata a gare su - zuwa ga al'ummansu.

Musulunci shine sakon Allah wanda yazo don cika sakonnin annabawa da manzanni waɗanda suka gabata - tsira da aminci ya tabbata a gare su - zuwa ga al'ummansu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا }

{Lalle ne Mu, Mun yi wahayi zuwa gare ka, kamar yadda Muka yi wahayi zuwa ga Nūhu da annabāwa daga bāyansa. Kuma Mun yi wahayi zuwa ga Ibrāhīma

da Ismā'īla da Is'hāka da Yakūbu da jīkōki da ĩsa da Ayūba da Yūnusa da Hāruna da Sulaimān. Kuma Mun bai wa Dāwūda zabūra} [al-Nisaa: 163]. Wannan addinin wanda Allah Yayi wahayinsa ga manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - shine addinin da Allah Ya shar'antawa annabawan da suka gabata kuma Yayi musu wasiyya da shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ۚ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۚ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ}

{Ya shar'anta muku, game da addini, abin da Ya yi wasiyya da shi ga Nūhu da abin da Muka yi wahayi da shi zuwa gare ka, da abin da Muka yi wasiyya da shi ga Ibrāhīm da Mūsā da ĩsā, cēwa ku tsayar da addini sōsai kuma kada ku rarrabu a cikinsa. Abin da kuke kira zuwa gare shi, ya yi nauyi a kan māsu shirki. Allah na zāben wanda Yake so zuwa gare Shi, kuma Yanā shiryar da wanda ke tawakkali gare Shi, ga hanyarSa} [al-Shura: 13]. Wannan addinin da Allah Yayi wahayinsa ga Manzo Muhammada - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - shi gasgatawane ga abinda ya gabaceshi na littattafan Allah, kamar Attaura da Linjila kafin jirkita su, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ}

{Kuma abin da Muka yi wahayi zuwa gare ka, daga Littāfi, shi ne gaskiya mai gasgata abunda ya gabace shi lallai Allah mai bada labari ne ga Bayinsa kuma mai hani} [Fadīr: 31].

4. Annabawa - aminci ya tabbata a gare su - addininsu ḏaya ne, kuma shari'unsu sun sha banban:

Addinin annabawa - aminci ya tabbata a garesu - ḏaya ne sai dai shari'unsu ne suka sassaba, Allah - Maḏaukakin sarki - Ya ce:

{وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۚ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

{Kuma Mun saukar da Littāfi zuwa gare ka da gaskiya yanā mai gaskatāwa ga abin da yake a gaba gare shi daga Littāfi (Attaura da Injīla), kuma mai halartāwa a kansa sai ka yi hukunci a tsakāninsu da abin da Allah Ya saukar kuma kada ka bībiyi son zūciyōyiniu daga abin da ya zo maka daga gaskiya Ga kōwanne daga gare ku Mun sanya sharīa da hanya (ta bin ta) Kuma dā Allah Yā so, dā Yā sanya ku al'umma guda, kuma amma dōmin Ya jarraba ku a cikin abin da Ya bā ku Sai ku yi tsere ga ayyukan alheri Zuwa ga Allah makōmarku take gabā ḏaya Sa'an nan Ya bā ku lābāri

ga abin da kuka kasance kunã sãbãwa a cikin sa. [al-Ma'ida: 48]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ni ne mafi cancantar mutane da Isa ñan Maryam a duniya da lahira, kuma Annabawa 'yan uwan junane li'abbai, iyayensu mata sun sha ban-ban amma addinisun daya ne". Bukhari ne ya ruwaito shi (3443).

5. Musulunci yana kira - kamar yadda kowane annabi ya kira: Nuhu da Ibrahim da Musa da Sulaiman da Daud da Isa - aminci ya tabbata a gare su - zuwa ga imani cewa Ubangiji Shine Allah Mahallicci, Mai azirtawa, Mai rayawa, Mai kashewa Mamallakin mulki, Shine wanda Yake gudanar da al'amura, Shine Mai rangwami Mai jin kai.

Musulunci yana kira - kamar yadda kowane annabi ya kira: Nuhu da Ibrahim da Musa da Sulaiman da Daud da Isa - amincin ya tabbata a gare su - zuwa ga imani cewa Ubangiji Shine Allah Mahallicci, Mai azirtawa, Mai rayawa, Mai kashewa Mamallakin mulki, Shine wanda Yake gudanar da al'amura, Shine

Mai rangwami Mai jin kai, Allah - Maɗaukakin sarki -
Ya ce:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ }

{Yā kū mutāne! Ku tuna ni'imar Allah a kanku. Shin,
akwai wani mai halitta wanin Allah da zai azurta ku
daga sama da, kasā? Bābu wani abin bautāwa, fāce
Shi. To, yāya ake karkatar da ku?} [Fadīr: 3]. Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ
الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ
قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ }

{Ka ce: "Wāne ne Yake azurtā ku daga sama da
kasa? Shin kō kuma Wāne ne Yake mallakar jī da ganī,
kuma Wāne ne Yake fitar da mai rai daga mamaci,
kuma Ya fitar da mamaci daga mai rai, Kuma Wāne ne
Yake shirya al'amari?" To, zā su ce: "Allah ne." To, ka
ce: "Shin fa, bā zā ku yi takawa ba?"} [Yunus: 31]. Allah
- Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ ۚ قُلْ
هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ }

{Kō wāne ne yake fā ra halitta sa'an nan kuma ya
mayar da ita, kuma Wāne ne Ya azurta ku daga sama
da kasa? Ashe, akwai wani abin bautāwa tāre da
Allah? Ka ce: "Ku kāwo dalīlinku idan kun kasance
māsu gaskiya} [al-Naml: 64].

Kuma dukkan annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su - an aiko su ne da da'awa zuwa bautar Allah Shi kadai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَىٰ اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عِقَابُ الْمُكَذِّبِينَ}

{Kuma lalle ne, haƙiƙa, Mun aika a cikin kōwace al'umma da wani Manzo (ya ce): "Ku bauta wa Allah, kuma ku nĩsanci 'ġāgūtu." To, daga gare su akwai wanda Allah Ya shirya, kuma daga cikinsu akwai wanda bata ta wajaba a kansa. Sai ku yi tafiya a cikin kasa, sa'an nan ku dūba yadda ākibar māsu karyatāwa ta kasance} [al-Nahl: 36]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ}

{Kuma ba Mu aiki wani Manzo ba a gabāninka fāce Munā yin wahayi zuwa gare shi, cēwa "Lalle ne Shi, bābu abin bautāwa fāce Nĩ, sai ku bauta Mini} [al-Anbiyaa: 25]. Sai Allah Ya bada labari game da (annabi) Nuhu - aminci ya tabbata a gare shi - cewa shi ya ce::

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ}

{Mutānēna! Ku bauta waAllah! Bā ku da wani abin bautāwa waninSa. Lalle ne nĩ, inā yimuku tsōron azābar wani Yini mai girma} [al-A'araf: 59]. Kuma baɗayin Allah (annabi) Ibrahim - aminci ya tabbata a

gare shi - kamar yanda Allah Ya bada labari game dashi
- cewa shi ya ce:

{ وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ }

{Da Ibrāhīm a lōkacin da ya ce wa mutānensa, "Ku bautā wa Allah ku bī Shi da takawa. Wannan Shī ne alhēri a gare ku idan kun kasance kunā sani} [al-Ankabut: 16]. Kuma (annabi) Salihu - aminci ya tabbata a gareshi - ya ce kamar yadda Allah Ya bada labari game da shi -:

{قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۚ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ ۖ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أََرْضِ اللَّهِ ۚ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ الْعَلَمِ }

{Ya ce: "Yā mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa wanninSa. Haķīka hujja bayyananniya tā zo muku daga Ubangijinku! wannan rākumar Allah ce, a gare ku, wata āyā ce. Sai ku bar ta ta ci, a cikin kasar Allah, kuma kada ku shāfe ta da wata cūta har azāba mai raḍaḍi ta kāmā ku} [al-Aaraf: 73]. Kuma (annabi) Shuaibu - aminci ya tabbata a gareshi- ya ce - kamar yadda Allah Ya bada labari game dashi -:

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۚ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ }

{Ya mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa waninSa. Lalle ne, wata hujja bayyananniya daga Ubangijinku tā zō muku! Sai ku

cika mūdu da sikeli kumakada ku nakasa wa mutāne kāyansu, kuma kada ku yi fasādi a cikin kasa a bāyan gyaranta. Wannan ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance mūminai} [al-A'araf: 85].

Kuma farkon abinda Allah Yayiwa (annabi) Musa - aminci ya tabbata agare shi - magana dashi (shine) tsarki ya tabbatar maSa - Ya ce da shi:

{ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ (13) إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) }

{Kuma Nĩ Nā zābe ka. Sai ka saurāra ga abin da ake yin wahayi."(13)}

Lalle, Nĩ Ni ne Allah. Bābu abin bautawa fāce Ni. Sai ka bauta Mini, kuma ka tsayar da salla dōmin tuna Ni (14)} [Daha: 13-14]. Kuma Allah Ya ce Yana mai bada labari game da Annabi Musa -aminci ya tabbata a gareshi - cewa shi ya nemi tsarin Allah sai ya ce:

{إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِّنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ }

{Kuma Mūsā ya ce: "Lalle nĩ, nā nēmi tsari da Ubangijīna kuma Ubangijinku, daga dukan makangari, wanda bā ya īmani da rānar Hisābi} [Ghafir: 27]. Allah Ya ce Yana mai bada labari game da (annabi) Isa-aminci ya tabbata a gare shi - cewa shi ya ce:

{ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ }

{Lallai Allah ne Ubangijina kuma Ubangijinku, sai ku bauta maSa. Wannan shi ne tafarki madaidaici} [aal Imran: 51]. Kuma Allah Yace Yana mai bada labari

game da (annabi) Isa - aminci ya tabbata agare shi - cewa shi ya ce:

{ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ }

{Ya ku Banu Isra'ila ku bautawa Allah Ubangiji na kuma Ubangijinku, cewa duk wanda yayiwa Allah shirka hakika Allah Ya haramta masa aljannah kuma mokomarsa wuta azzalumai basu da mataimaka} [al-Ma'ida: 72].

Kai har a Attaura da Linjila karfafawa ya zo a cikinsu kan bautar Allah Shi kadai saboda fadin (annabi) Musa - aminci ya tabbata agare shi - yazo a cikin Sifr al-Tathniya: (Ka ji ya kai Isra'il Ubangiji Shine Ubangijinmu Ubangiji kwara daya) Kuma karfafawa kan Tauhidi yazo a cikin Linjilal Markus lokacin da (annabi) Isa - aminci ya tabbata a gareshi - ya ce: (Lallai ne farkon Wasiyyoyi su ne: Ka ji ya kai Isra'il Ubangiji Shine Ubangijinmu ubangiji kwara daya).

Kuma Allah Ya bayyana cewa dukkan annabawa an aikosu da wannan sakon mai girma shine kira zuwa ga kadaita Allah, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ }

{Kuma lalle ne, hakika, Mun aika a cikin kowace al'umma da wani Manzo (ya ce): "Ku bauta wa Allah, kuma ku nisansci 'agutu." To, daga gare su akwai wanda Allah Ya shirya, kuma daga cikinsu akwai

wanda bata ta wajaba a kansa} [al-Nahl: 36]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: {Ka ce: "Shin, kun gani, abin da kuke kira, wanda yake baicin Allah? Ku nūna mini, menene suka halitta daga kasa? Kō kuwa sunā da tārayya a cikin sammai? Ku zo mini da wani littāfi na gabānin wannan (Alkur'āni) kō wata alāma daga wani ilmi, idan kun kasance māsu gaskiya} [al-Ahkaf: 4]. Shiekh al-Si'ady - Allah Yayi masa rahama - ya ce: (Sai aka san cewa jayayyar mushirikai a cikin shirkarsu basu dogara kan wasu hujjoji ko dalili ba, kaɗai sun dogara ne kan zato na karya, da batattun tunanuka, da hankula gurbatattu abinda zai nuna maka gurbatarsu dan bibiyar halayensu da ilimansu da ayyukansu da duba a halin waɗanda suka karar da rayuwarsu a bautarsa shin ya amfane su (ai abubuwan da suke bautawa koma bayan Allah) da wani abu a duniya ko a lahira?) Taisirul Karimu al-Mannan: 779.

6: Allah - tsarki ya tabbatar masa Ya ɗaukaka - Shi ne Mahalicci, kuma Shi ne wanda Ya cancanci ibada Shi kaɗai, kuma ba'a bautawa kowa waninSa tare da Shi.

Allah Shine wanda Ya cancanci a bauta maSa Shi kaɗai kuma ba'a bauta maSa tare da wani, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (21)
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
الطَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (22) }

{Yā ku mutāne! Ku bauta wa Ubangjinku, Wanda
Ya halicce ku, kũ da waɗanda suke daga gabāninku,
tsammāninku ku kāre kanku! (21)

Wanda Ya sanya muku kasa shimfida, kuma sama
gini, kuma Ya saukar da ruwa daga sama, sa'an nan Ya
fitar da abinci daga 'ya'yan itāce game da shi, sabōda
ku. Sabōda haka kada ku sanya wa Allah wasu
kīshiyōyi, alhāli kuwa kuna sane. (22)} [al-Bakara: 21-
22]. Wanda Ya halicce mu kuma Ya halicci tsaraikun da
suka gabace mu, Ya sanya kasa shinfida a gare mu,
kuma Ya saukar mana da ruwa daga sama sai Ya fitar
mana da 'ya'yan itatuwa dan arziki a garemu; to Shine
wanda Ya cancanci a bauta maSa Shi kaɗai, Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَآَنَىٰ تُؤْفَكُونَ }

{Yā kũ mutāne! Ku tuna ni'imar Allah a kanku. Shin,
akwai wani mai halitta wanin Allah da zai azurta ku
daga sama da, kasā? Bābu wani abin bautāwa, fāce
Shi. To, yāya ake karkatar da ku?} [Fadīr: 3]. Wanda
Yake halitta kuma Yake azirtawa Shi ne wanda Ya
cancanci ibada Shi kaɗai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya
ce:

{ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ وَكِيلٌ }

{Wancan ne Allah Ubangijinku. Bābu wani abin bautāwa fāce Shī, Mahaliccin dukan kōme. Sabōda haka ku bauta Masa kuma Shi ne wakīli a kan dukan, kōme} [al-An'am: 102].

Duk abinda aka bautawa koma bayan Allah to bai cancanci bauta ba; saboda bai iya mallakar kwayar zarra a sammai ko a kasa kuma shi ba abokin tarayya da Allah bane a cikin wani abu ko mai taimako ko mai agazawa Allah, saboda me to za'a kirawoshi tare da Allah ko a sanyashi abokin tarayya gare Shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّن ظَهِيرٍ }

{Ka ce: "Ku kirāyi waɗanda kuka riya (cēwa abūbuwan bautāwa ne) baicin Allah, bā su Mallakar ma'aunin zarra a cikin sammai, kuma bā su Mallakarsa a cikin kasa kuma bā su da wani rabon tārēwa a cikinsu (sammai da kasa), kuma bā Shi da wani mataimaki daga gare su} [Saba'i: 22].

Kuma Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - Shine wanda Ya halicci waɗan nan halittun, kuma Ya samar da su daga rashi, kuma samuwarsu yana nuni akan samuwarSa da RububiyyarSa da UluhiyyarSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ (20) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (21) وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوِلْدَانِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ (22) وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ }

وَالنَّهَارَ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (23) وَمِنَ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْطِئُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (24) وَمِنَ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ۚ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُم دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ (25) وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلُّ لَّهُ قَائِمُونَ (26) وَهُوَ الَّذِي يُبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ {

{Kuma akwai daga äyöyinsa, Ya halitta ku daga turbäya, sai gã ku kun zama mutum, kunã wätsuwa. (20)

Kuma akwai daga äyöyinsa, Ya halitta muku mätan aure daga kanku, dömin ku natsu zuwa gare ta, kuma Ya sanya söyayya da rahama a tsakäninku. Lalle a cikin wancan akwai äyöyi ga mutäne mäsu yin tunäni.(21)

Kuma akwai daga äyöyinsa halittar sammai da kasã da säbã, war harsunanku, da launukanku. Lalle a cikin wannan akwai äyöyi ga mäsu ilmi (22)

Kuma akwai daga cikin äyöyinsa, barcinku a cikin dare da räna, da nẽmanku ga falalarsa. Lalle a cikin wannan akwai äyöyi ga mutäne mäsu sauräräwa (23)

Kuma akwai daga cikin äyöyinsa, Ya nũna muku walkiya a kan tsõro da ðammãni kuma Ya dinga saukar da ruwa daga sama Sa'an nan Ya räyar da kasã game da shi a bãyan mutuwarda. Lalle a cikin wannan akwai äyöyi ga mutäne mäsu hankaltawa(24)

Kuma akwai daga äyöyinsa, tsayuwar sama da askã bisa umurninsa, sa'an nan idan Ya kira ku, kira ðaya, daga kasã, sai gã ku kunã fita (25)

Kuma wanda ke cikin sammai da kasã Nãsa ne shi kadai. Dukansu mãsu tawãli'u ne a gare Shi (26)

Kuma shine ke fara yin halitta ,sa'annan ya sake ta kuma sakewar tafi sauki a gare shi} [al-Rum: 20-27].

Namarudu ya musanta samuwar Ubangijinsa sai (annabi) Ibrahim ya ce da shi kamar yadda Allah Ya bada labari game dashi:

{قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ
الَّذِي كَفَرَ ۖ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ }

{Ibrahim ya ce to lallai Allah Yana fito da rana daga gabas to kai ka zo da ita daga yamma sai aka rinjayi wanda ya kafirta kuma Allah baya shiryyar da mutane azzalumai} [al-Bakara: 258]. Haka nan (annabi) Ibrahim - aminci ya tabbata a gare shi - ya kafawa mutanensa dalili cewa Allah Shine wanda Ya shiryyar da shi kuma Ya ciyar da shi Ya shayar da shi, kuma idan yayi rashin lafiya Ya warkar da shi, kuma Shine wanda Yake kashe shi kuma Yake raya shi sai ya ce: kamar yadda Allah Ya bada labari game da shi:

{الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ (78) وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ (79) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (80) وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ (81) }

{Wanda Ya halitta ni, sa'an nan Yanã shiryyar da ni (78)

"Kuma Wanda Yake Shĩ ne Yake ciyar da ni, kuma Yanã shãyar da ni (79)

"Kuma idan na yi jiyya, to, Shĩ ne Yake warkar da ni (80)

"Kuma wanda Yake matar da ni, sa'an nan Ya rāyar da ni (81) [al-Shu'ara'a: 78-81]. Allah Ya ce Yana Mai bada labari game da (annabi) Musa cewa shi yayi jayayya da Fir'auna yana mai cewa masa: Lallai Ubangijinsa Shi ne:

{الَّذِي أُعْطِيَ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى}

{Shi ne wanda Ya bawa kowane abu halittarsa sannan kuma Ya shiryar} [Daha: 50].

Kuma Allah Ya hore dukkan abinda ke cikin sammai da kasa ga mutum kuma Ya kewayeshi da ni'amomi; don ya bautawa Allah kuma kada ya kafirce maSa, Allah - Maɗaukakin sarki Ya ce:

{أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۚ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنبِئٍ

{Ashe, ba ku gani ba, cewa Allah Yā hōre muku abin da ke a cikin sammai da abin da ke a cikin kasā, kuma Ya zuba ni'imōminsa a kanku, bayyanannu da bōyayyu? Kuma akwai daga mutāne wanda ke yin jidāli ga al'amarin Allah, bā da wani ilmi ba, kuma bā da wata shiriya ba, kumā ba da wani littāfi mai haskakāwa ba} [Lukman: 20]. Kuma kamar yadda Allah Ya hore dukkan abinda ke cikin sammai da kasa to hakika Ya halicce shi kuma Ya tanadeshi da dukkan abinda yake bukata na ji da gani da zuciya don ya koyi ilimin da zai amfaneshi, kuma Ya shiryar da shi ga

majibincin al'amarinsa kuma Mahaliccinsa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ
وَالْأَفْئِدَةَ ۖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ }

{Kuma Allah ne Ya fitar da ku daga cikunan iyāyenku, ba da kunā sanin kōme ba, kuma Ya sanya muku ji da gannai da zukāta, tsammāninku zā ku gōde} [al-Nahl: 78].

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya dāukaka - haḳiḳa Ya halicci dukkan waɗan nan duniyoyin, kuma Ya halicci ɗan Adam Ya tanadar masa dukkan abinda yake bukata na gabɓai da karfi, sannan Ya kare shi da dukkan abinda zai taimaka masa kan tsayuwa da bautar Allah da raya kasa, sannan Ya hore masa dukkan abinda ke cikin sammai da kasa.

Allah Ya kafa hujja ga halittarSa da waɗan nan halittun masu girma a kan RububiyarSa wacce take lazimtar UluhiyyarSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْ مَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ
الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأُمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا
تَتَّقُونَ }

{Ka ce: "Wāne ne Yake azurtā ku daga sama da kasa? Shin kō kuma Wāne ne Yake mallakar jī da ganī, kuma Wāne ne Yake fitar da mai rai daga mamaci, kuma Ya fitar da mamaci daga mai rai, Kuma Wāne ne Yake shirya al'amari?" To, zā su ce: "Allah ne." To, ka

ce: "Shin fa, bã zã ku yi takawa ba?} [Yunus: 31]. Alla -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
فِي السَّمَاوَاتِ أَتُنُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ}

{Ka ce: "Shin, kun gani, abin da kuke kira, wanda
yake baicin Allah? Ku nũna mini, menene suka halitta
daga kasa? Kõ kuwa sunã da tãrayya a cikin sammai?
Ku zo mini da wani littãfi na gabãnin wannan
(Alkur'ãni) kõ wata alãma daga wani ilmi, idan kun
kasance mãsu gaskiya} [al-Ahkaf: 4]. Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بَعِيرٍ عَمِدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَلَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ
فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ. هَذَا خَلْقُ
اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ}

{Ya halicci sammai ba tare da turaku ba da kuke iya
ganinsu kuma ya jefa Duwatsu a bayan Qasa saboda
kada ta raurawa da ku kuma ya yaxa kowace irin
Dabba a cikinta kuma ya saukar da ruwa daga Sama
sai Muka futar a cikinta kowane abu Mace da Namiji
Masu daraja, kuma wannan ita ce halittar Allah to
kununa mun abunda waxan da suke koma bayansa
suka halitta ba haka bane Al-zalumai dai suna Vata
bayyananne} [Lukman: 10-11]. Kuma Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ (35) أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
بَلْ لَا يُؤْقِنُونَ (36) أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصْطَفُونَ (37)}

{Shin, an halitta su ne bã daga kõme ba, kõ kuwa sũ ne mãsu yin halitta?(35)

Shin, sun halitta sammai da kasa ne? Ã'a ba su dai yi ãmãnin yakĩni ba (36).

Shin, taskõkin Ubangijinka, sunã a wurinsu ne? Kõ kuwa sũ ne mãsu rinjãya? (37)} [al-Dur: 35-37]. Shiek al-Si'adi ya ce: (Kuma wannan kafa hujjar akan su da umarni ba zai yiwu garesu ba sai mika wuya ga gaskiya ko kuma fita daga abinda zai tabbatar da hankali da addini) Tafsir Ibn al-Si'adi: 816

7: Allah Shi ne Mahalicci ga dukkan abinda ke cikin kasantacce daga abinda muke ganinsa da wanda bama ganinsa, dukkan wani abu da ba shi ba to shi abin halitta ne daga cikin halittunSa, kuma Allah Ya halicci sammai da kasa a cikin kwana shidda.

Allah Shi ne Mahalicci ga dukkan abinda ke cikin kasantacce daga abinda muke ganinsa da wanda bama ganinsa, kuma duk wani abu da ba Shi ba to shi abin halitta ne daga cikin halittunSa, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۖ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ

تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۚ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ {

{Ka ce: "Wāne ne Ubangijin sammai da kasa?" Ka ce: "Allah". Ka ce: "Ashe fa, kun riki waɗansu masōya baicin Shi, waɗanda ba su mallaka wa kansu wani amfāni ba kuma haka bā su tūre wata cūta?" Ka ce: "Shin makāho da mai gani sunā daidaita? Kō shin duhu da haske sunā daidaita? ko sun sanya ga Allah waɗansu abōkan tārayya waɗanda suka yi halitta kamar halittarSa sa'an nan halittar ta yi kama da jūna a gare su?" Ka ce: "Allah ne Mai halitta kōme kuma Shī ne Maɗaukaki, Marinjāyi.} [al-Ra'ad: 16]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ}

{Kuma Yana halittar abinda baku sani ba} [al-Nahl: 8].

Kuma Allah Ya halicci sammai da kasa cikin kwanaki shida, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ {

{Shī ne wanda Ya halitta sammai da kasa a cikin wasu kwānuka shida, sa'an nan Ya daidaitu a kan Al'arshi, Yanā sanin abin da ke shiga cikin kasa da abin da ke fita daga gare ta, da abin da ke sauka daga sama da abin da ke hawa cikinta, kuma Shī yanā tareda ku duk inda kuka kasance. Kuma Allah Mai gani ne ga

abin da kuke aikatāwa} [al-Hadid: 4]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ }

{Kuma lalle ne, haƙiƙa, Mun halitta sammai da ƙasā da abin da ke a tsakāninsu, a cikin kwānaki shida, alhāli wata'yar wahala ba ta shāfe Mu ba} [Q: 38].

8- Allah - Maɗaukakin sarki - baShi da abokin tarayya a cikin mulkinSa ko halittarSa ko jujjuya al'amuranSa, ko bautarSa.

Allah - Maɗaukakin sarki - Shine Mamallakin mulki baShi da abokin tarayya a cikin halittarSa ko mulkinSa ko gudanarwarSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ۚ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ }

{Ka ce: "Shin, kun gani, abin da kuke kira, wanda yake baicin Allah? Ku nūna mini, menene suka halitta daga kasa? Kō kuwa sunā da tārayya a cikin sammai? Ku zo mini da wani littāfi na gabānin wannan (Alkur'āni) kō wata alāma daga wani ilmi, idan kun kasance māsu gaskiya} [al-Ahkaf: 4]. Shiekh al-Si'ady - Allah Ya yi masa rahama - ya ce: (Wato: {ka ce} ga waɗan nan da suke shirka da Allah da wasu gumaka da kishiyoyi ba su mallaki wani amfani ko cutarwa a gare su ba ko mutuwa ko rayuwa ko kuma tashi daga

kabari to ka ce musu - kana mai bayyana musu gajiyawar gumakansu kuma cewa su basu cancanci komai na bauta ba (ku nuna mun abinda suka halitta na kasa ko kuma suna da abokan tarayya a cikin sammai) ko sun halicci wasu daga cikin burujan sama da kasa? shin sun halicci duwatsu? shin sun gudanar da koramai? shin sun yadda dabbobi? shin sun tsirar da bishiyoyi? ko kuma suna da wani taimako abisa halittar wani abu daga hakan? babu komai daga hakan da tabbatarwarsu akan kawunansu ballantana wasunsu, to wannan dalili ne na hankali a yanke aakn cewa dukkan wanda ba Allah ba to bautarsa batacciya c.a

Sannan ya fadi koruwar dalili na nassi sai ya ce: (To kuzo mun da wani littafi kafin wannan) littafin da yake kira kan shirka (Ko kuma wani abinda aka gada na ilimi) wanda aka gada daga manzanni da yake umarni da hakan. Abu ne sananne cewa su gajiyayyu ne kan suzo da wani abu daya daga manzanni da wani dalilin da yake nuni akan hakan, kai muna yankewa kuma muna sakankacewa cewa dukkanin manzanni sunyi kira zuwa kadaita Ubangijinsu, kuma sunyi hani ga barin yin shirka da Shi kuma shi ne mafi girman abinda aka samo daga gare su na ilimi). Tafsir Ibn al-Si'adi:779.

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Shine Mamallakin mulki ba Shi da abokin tarayya a cikin mulkinSa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۚ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{Ka ce: "Yā Allah Mamallakin mulki, Kanā bayar da mulki ga wanda Kake so, Kanā zāre mulki daga wanda Kake so, kuma Kanā buwāyar da wanda Kake so, kuma Kanā kaskantar da wanda Kake so, ga hannunKa alhēri yake. Lalle ne Kai, a kan kōwane abu, Mai īkon yi ne} [Aal Imran: 26]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki Ya ce Yana Mai bayyana cewa cikakken mulki nasa ne a ranar al-Kiyama:

{ يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۚ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ }

{Rānar da suke bayyanannu, bābu wani abu daga gare su wanda yake iya bōyuwa ga Allah. "Mulki ga wa ya ke a yau?" Yana ga Allah, Makadaici, Mai tīlastāwa} [Ghafir: 16].

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - bashi da abokin tarayya a cikin mulkinSa ko halittarSa ko gudanarwarSa ko bautarSa, Allah - Maɗaukakin sarki Ya ce:

{ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا ۚ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا }

{Kuma ka ce: "Gōdiyā ta tabbata ga Allah wanda bai riƙi dā ba kuma abōkin tārayya bai kasance a gare

Shi ba a cikin mulkinSa, kuma wani masōyi sabōda wulākancin bai kasance a gare Shi ba." Kuma ka girmama Shi, girmamāwa} [al-Isra'a: 111]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ
وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا }

{wanda Yake da mulkin sammai da kasa kuma bai riki abin haihuwa ba, kuma abōkin tārayya bai kasance a gare Shi ba a cikin mulkinSa kuma Ya halitta dukan kowane abu, sa'an nan Ya kaddara shi kaddarāwa} [al-Furkan: 2]. Shine Mai mulki, wanda ba Shi ba to abin mallakarSa ne - tsarki ya tabbatar maSa - kuma Shine Mahalicci, wanda ba Shi ba to Shi halittarSa ne, Shine Mai gudanar da al'amari, wanda ya kasance wannan ne sha'aninSa to ya wajaba a bauta maSa kuma bautar waninSa tawaya ce a cikin hankali kuma shirka ce mai bata duniya da lahira, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا ۚ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ }

{Kuma suka ce: "Ku kasance Yahūdāwa ko Nasāra, kwā shiryu."Ka ce: "A'a akidar Ibrāhīm dai, maikarkata, zuwa ga gaskiya, kuma bai kasance cikin māsu shirki ba} [al-Bakara: 135]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ
وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا }

{Kuma wāne ne ya fi kyau ga addini daga wanda ya sallama fuskarsa ga Allah, alhāli kuwa yanā mai kyautatawa kuma ya bi akidar Ibrāhīm, Yanā mai karkata zuwa ga gaskiya? Allah Yā riƙi Ibrāhīm badādayi} [al-Nisa'a: 125]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bayyana cewa duk wanda yabi wanin tafarkin (annabi) Ibrahim baɗayin Allah - aminci ya tabbata a gare shi - to haƙiƙa ya wawaitar da kansa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: {Kuma wāne ne yake gudu daga akidar Ibrāhīm, fāce wanda ya jāhilta ga ransa? Kuma lalle ne, haƙiƙa, Mun zābe shi, a cikin dūniya, kuma lalle ne shi, a cikin Lāhira, haƙiƙa, yana daga sālihai} [al-Bakara: 130].

9. Allah - tsarki ya tabbatar maSa - bai haifa ba kuma ba'a haifeShi ba, kuma baShi da wani kini ko mai kamanceceniya da Shi.

Allah - tsarki ya tabbatar maSa - bai haifa ba kuma ba'a haifeShi ba, kuma baShi da wani kini ko mai kamanceceniya da Shi, Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka -Ya ce:

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ
{(4)

{Ka ce: "Shi ne Allah Maƙaɗa'ici (1)

Alla shi ne abun nufi da bukata (2)

Bai haifa ba, kuma ba a haife Shi ba (3)

Kuma babu daya da ya kasance kini a gare Shi (4)}

[al-Ikhlās: 1-4]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ
سَمِيًّا}

{Shi ne Ubangijin sammai da kasa da abin da yake a tsakāninsu. sai ka bauta Masa, kuma ka yi hakuri ga bautarsa. Shin kā san wani takwara a gare shi?}

[Maryam: 65]. Allah - sha'aninSa ya ɗaukaka - Ya ce:

{فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا
ۚ يَذُرُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ}

{(Shī ne) Mai kāga halittar sammai da kasa, Ya sanya muku ma'aura daga jinsinku, kuma (Ya sanya) daga dabbōbi maza da mātā, Yanā halitta ku a cikinsu, wani abu bai zama kamar tamkarSa ba, kuma Shī ne Mai ji, Mai gani} [al-Shura:11].

10. Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - baYa sauka a cikin wani abu, ko kuma ya saje da jikin wani abu daga cikin halittunSa:

Kuma Shi Allah - tsarki ya tabbatar maSa ya ɗaukaka - ba Ya sauka cikin wani jiki, kuma baYa saje da wani daga cikin halittarSa, kuma baYa haɗewa da komai; wancan saboda Allah Shi ne Mahalicci kuma duk abinda ba Shi ba to abin halitta

ne, Shine wanzajje kuma wanda baShi ba to makomarsa shine karewa kuma shi mulkinSa ne, kuma Shine Mamallakinsa saboda haka babu wani abu da Allah Yake sauka a cikinsa daga cikin halittarSa kuma babu wani daga cikin halittarSa da yake sauka cikin zatinSa - tsarki ya tabbatar maSa Allah - tsarki ya tabbatar maSa - Shine Mafi girman komai kuma Mafi girma daga komai Allah Maxaukaki yana cewa yana mai musantawa waxanda suka raya cewa Allah ya sauka cikin Annabi Isa.

{لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَأُمُّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۚ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{Lalle hakīka waɗanda suka ce: "Lalle Allah Shī ne Masīhu ɗan Maryama," sun kāfirta. Ka ce: "To, wane ne ke iya mallakar wani abu daga Allah, idan Yā nufi Ya halakar da Masīhu ɗan Maryama da uwarsa da wanda yake a cikin kasa gabā ɗaya?" Kuma Allah ne da mallakar sammai da kasa da abin da ke a tsakāninsu, Yanā halitta abin da Yake so. Kuma Allah a kan dukkan kōme, Mai ĩkon yi ne} [al-Ma'ida: 17]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ }
(115) وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۚ سُبْحَانَهُ ۚ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلُّ لَّهُ قَانُونٌ (116) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (117) }

{Kuma Allah dai yake da gabas da yamma saboda haka, inda duk aka juyar da ku, to, a can fuskar Allah take. Lalle ne, Allah Mawadaci ne, Mai ilmi (115)}

Kuma suka ce: "Allah Ya riki da." Tsarki ya tabbata a gare Shi! A'a, Shi ne da abin da yake a cikin sammai da kasa, dukansu, a gare Shi, masu kankan da kai ne (116)

Mai kyautata halittar sammai da kasa, kuma idan Ya hukunta wani al'amari, sai kawai Ya ce masa: "Kasance." Sai ya yi ta kasancewa (117) [al-Bakara:115-117]. Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا (88) لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89) تَكَادُ السَّمَاوَاتُ
يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا (90) أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا
(91) وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا (92) إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا (93) لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94) وَكُلُّهُمْ
أَتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95) }

{Kuma suka ce Allah Ya riki da (88)}

Lalle ne hakika kun zo da wani abu mai girman muni (89)

Sammai suna kusa su tsattsage saboda shi, kuma kasa ke kece kuma duwatsu su fadi suna karyayyu (90)
Saboda sun sanyawa Allah da (91)

Alhali ba ya kamata ga Mai rahama ya riki wani da (92)

Dukkan wanda yake a cikin sammai da kasa bai zama ba face mai je wa Mai rahama ne yana bawo (93)

Lalle ne hakika Ya lissafe su, kuma ya kidaye su, kidaya (94)

Kuma dukan kōwanensu mai jē Masa ne a Rānar iiyāma yanā shi kadai.(95)} [Maryam: 88-95]. Kuma Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ لَّهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِى يَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُوْنَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖ اِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهٗ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَـُٔودُهٗ حَفَظَهُمَّا وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيْمُ }

{Allah, bābu wani Ubangiji fāce Shi, Rāyayye, Mai tsayuwa da kōme, gyangyadi bā ya kāma Shi, kuma barci bā ya kāma Shi, Shi ne da abin da yake a cikin sammai da abin da yake a cikin kasa. Wane ne wanda yake yin cēto a wurinSa, fāce da izninSa? Yana sanin abin da yake a gaba gare su da abin da yake a bāyansu. Kuma bā su kēwayēwa da kōme daga ilminSa, fāce da abin da Ya so. KursiyyunSa ya yalwaci sammai da kasa. Kuma tsare su bā ya nauyayarSa. Kuma Shi ne Maḍaukaki, Mai girma} [al-Bakara: 255]. To duk wanda wannan shine sha'aninsa kuma wannan shine sha'anin halittarSa to ta yaya zai sauka cikin wani daga cikin su? ko ya ḍauke shi a matsayin ḍa? ko Ya sanya shi Allah tare da shi?

11-Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ḍaukaka - Mai rangwame ne kuma Mai

jīn kaine ga bayinSa; shi yasa Ya aiko manzanni kuma Ya saukar da litattafai.

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - Shine mai rangwame da jin kai ga bayinSa, daga cikin rahamarSa ga bayinSa cewa Ya aiko musu manzanni, kuma Ya saukar musu da litattafai; don Ya fitar da su daga duffan kafirci da shirka zuwa hasken Tauhidi da shiriya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ}

{Shĩ ne wanda ke sassaukar da äyöyi bayyanannu ga BāwanSa, dömin Ya fitar da ku daga duffai zuwa ga haske, kuma lalle Allah haķĩka Mai tausayi ne gare ku, Mai jin kai} [al-Hadid: 9].

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ}

{Kuma ba Mu aike ka ba fāce dömin wata rahama ga talikai} [al-Anbiya: 107]. Kuma Allah Ya umarci annabinSa da ya bada labari ga bayi cewa Shi Mai gafara ne kuma mai jin kai ne, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ}

{Ka bai wa bāyiNa lābari cēwa lalle ne Ni, Mai gāfarane, Mai jin kai} [al-Hijr: 49]. Daga rangwaminSa da rahamarSa Shine wanda Yake yaye cuta kuma Yake

saukar da alheri ga bayinSa, Allah - Maɗaukakin sarki
- Ya ce:

{ وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۚ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ
ۚ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ }

{Kuma idan Allah Ya shāfe ka da wata cūta, to, bābu mai yāyē ta fāce shi, kuma idan Yanā nufin ka da wani alhēri, to, bābumai mayar da falalarSa. Yanā sāmum wanda Yake so daga cikin bāyinSa da shi. Kuma Shī ne Mai gāfara, Mai jin kai} [Yunus: 107].

12. Allah Shine Ubangiji Mai jin kai Shi
kaɗai wanda Zaiyi hisabi ga halittu
ranar al-Kiyama lokacin da Zai tashe su
baki ɗayansu daga kaburburansu, sai
Ya sakawa kowanne mutum da aikin da
yayi na alheri ko sharri, wanda yayi aiki
na gari kuma yana mai imani to yana
da ni'ima matabbaciya, wanda ya
kafirta yayi mummunan aiki to yana da
azaba mai girma a lahira.

Allah Shine Ubangiji Mai jin kai Shi kaɗai wanda Zai yiwa halittu hisabi ranar al-Kiyama lokacin da zai tashe su baki ɗayansu daga kaburburansu, kuma Ya sakawa kowane mutum da abinda ya aikata na alheri ko sharri,

saboda duk wanda ya aikata ayyuka na gari yana mumini to yana da ni'ima madawwamiya, kuma duk wanda ya kafurta kuma yayi aiki Mummuna to yana azaba mai girma a ranar al-Kiyama, daga cikin adalcin Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - da hikimarSa da rahamarSa ga HalittarSa cewa Ya sanya wannan duniya gidan aiki, kuma Ya sanya gida na biyu shine gidan sakamako da hisabi da da sakamako; har mai kyautatawa ya samu ladan kyautatawarsa, kuma mai munanawa ya samu ladan munanawarsa haka azzalimi da dan tawaye su samu ukubar tawayensu da zalincinsu; kuma domin cewa wannan al'amarin wasu daga rayuka zasu iya nesantarsa to hakika Allah Ya kafa dalilai masu yawa masu nuni akan cewa tashin al-Kiyama gaskiya ne babu kokwanto a cikinsa, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى ۚ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ }

{Kuma akwai daga äyöyinSa cewa lalle kai kanã ganin kasã kêkasasshiya, to, idan Mun saukar da ruwa a kanta, sai ta girgiza kuma ta kumbura. Lalle wannan da Ya rãya ta, haĩka, Mai rãyar da matattu ne. Lalle Shĩ Mai ĩkon yi ne a kan kōwane abu} [Fussilat: 39]. Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَتُقَرَّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَّن يُّتَوَفَّى }

وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْضِ الْعُمْرِ لِكَيْلًا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَى الْأَرْضَ
هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ بِهِجٍ

{Ya ku mutāne! Idan kun kasance a cikin shakka a Tāshin jiyāma, to, lalle ne Mū, Man halittaku daga turbaya, sa'an nan kuma daga gudājin jini, sa'an nan kuma daga taōka wadda ake halittāwa da wadda ba a halittawa dōmin, Mu bayyana muku. Kuma Munā tab batar da abin da Muke so a cikin mahaifa zuwa ga wani ajali ambatacce, sa'an nan kuma Munā fitar da ku kunā jāřiri, sa'an nan kuma dōmin ku kai ga cika karfinku. Kuma daga cikin ku akwai wanda ke mutuwa, kuma daga gare ku akwai wanda ake mayarwa zuwa ga mafi kaskancin rāyuwa dōmin kada ya san kōme a bāyan ya sani. Kuma kanā ganin kasa shiru, sa'an nan idan Muka saukar da ruwa a kanta, sai ta girgiza kuma ta kumbura, kuma ta tsirar da tsirrai daga kōwane nau'i mai ban sha'awa} [al-Hajji: 5]. Sai Allah Ya ambaci dalilai na hankali a cikin waɗan nan ayoyin guda uku da suke nuni a kan tashin al-Kiyama sune:

1. Lallai cewa mutum Allah ne Ya halicce shi tun farko daga tubaya, kuma wanda Ya halicce shi daga turbaya to Shi Mai ikone akan Ya maida shi zuwa rayuwa lokacin da yake turbaya.

2. Lallai cewa wanda Ya halicci mutum daga maniyyi Mai ikone akan Ya dawo da mutum zuwa rayuwa bayan mutuwar sa.

3. Lallai cewa wanda Ya raya kasa da ruwa bayan mutuwar ta Mai ikone akan raya mutane bayan mutuwar su. A cikin wannan ayar akwai dalili mai girma kan mu'ajizar al-Kur'ani saboda ta yaya wadan nan ayoyin suka hada - kuma basu da tsawo - dalilan hankali guda uku futattu kan babbar mas'ala.

Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ۖ وَعْدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

{A rānar da Muke naɗe sāma kamar neɗēwar takarda ga abūbuwan rubūtāwa kamar yadda Muka fāra a farKon halitta Muke māyar da ita. Wa'adi ne a Kanmu. Lalle ne Mun kasance Māsu aikatāwa} [al-Anbiya: 104]. Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ (78) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ }

{Kuma ya buga Mana wani misāli, kuma ya manta da halittarsa, ya ce: "Wāne ne ke rāyar da kasūsuwa alhāli kuwa sunā rududdugaggu? (78)

Ka ce: "Wanda ya kāga halittarsu a farkon lōkaci Shī ke rāyar da su, kuma Shi, game da kōwace halitta, Mai ilmi ne} [Yasin: 78]. Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ السَّمَاءُ ۖ بَنَاهَا (27) رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا (28) وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا (29) وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا (30) أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا (31) وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا (32) }

{Shin, kũ ne mafi wuyar halitta ko sama? Allah Ya gina ta (27)

Ya ɗaukaka rufinta, sa'an nan Ya daidaita ta (28)

Kuma Ya duhuntar da darenta, kuma Ya fitar da hantsinta (29)

Kuma Qasa bayan haka Muka sanya ta Dunqulalliya (30)

Ya fitar da ruwanta daga gare ta da makiyãyarta (31)

Kuma Duwatsu Muka kafe su (32)} [al-Nazi'at: 27-32]. Sai Allah Ya bayyana cewa halittar ɗan Adam bata fi wahalar halitta daga halittar sama da kasa da abinda ke cikin su ba, to Mai iko kan halittar sammai da kasa to ba mai gajiyawa bane kan maida halittar mutum karo na biyu.

13. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya halicci ɗan Adam daga turbaya, kuma Ya sanya zuriyarsa tana yaɗuwa bayansa, mutane gaba ɗayansu asalisu daidai suke, babu banbanci a tsakanin jinsi da jinsi ko wasu mutane kan wasu mutanen sai da tsoron Allah.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya halicci ɗan Adam daga turbaya, kuma Ya sanya zuriyarsa tana yaɗuwa

bayansa, Mutane asalisu daidai suke, babu banbanci a tsakanin jinsi da jinsi ko wasu mutane kan wasu mutane sai da tsoron Allah, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{Yā kū mutāne! Lalle ne Mū, Mun halitta ku daga namiji da mace, kuma Muka sanya ku dangōgi da kabīlōli, dōmin ku san jūna. Lalle mafīficinku daraja a wurin Allah, (shī ne) wanda yake mafīficinku a takawa. Lalle nē Allah Masani ne, Mai kididdigēwa} [al-Hujurat: 13]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{Kuma Allah ne Ya halitta ku daga turbāya, sa'an nan daga d̄igon maniyyi, sa'an nan Ya sanya ku surkin maza da mātā. Kuma wata mace bā ta yin ciki, kuma bā ta haihuwa, fāce da saninSa, kuma bā zā a rāyar da wanda ake rāyarwa ba, kuma bā zā a rage tsawon ransa ba fāce yanā a cikin Littāfi. Lalle, wancan mai sauki ne ga Allah} [Fadīr: 11]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{Shĩ ne Wanda Ya halitta ku daga turbāya, sa'an nan daga maniyyi, sa'an nan daga sāren jini, sa'an nan Ya fitar da ku kunā jāřĩri, sa'an nan dōmin ku isa ga cika karfinku sa'an nan dōmin ku kasance tsōfaffi, kuma daga cikinku, akwai wanda ake karbar ransa a gabānin haka, kuma dōmin ku isa ga ajali ambatacce, kuma dammāninku ko zā ku hankalta} [Ghafir: 67]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana mai bayani cewa Shine wanda Ya halicci (annabi) Isa da umarnin kasancewa kamar yadda Ya halicci Adam daga kasa da umarnin kasancewa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ۖ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ}

{Lalle ne misālin Īsā a wurin Allah kamar misālin Ādama ne, (Allah) Yā halitta shi daga turbāya, sa'an nan kuma Ya ce masa: "Ka kasance: "Sai yana kasancewa} [Aal Imran: 59]. Kuma ya gabata cewa na ambata a sakin layi mai lamba (2) cewa Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayi bayanin cewa mutane daidai suke, kuma babu wani fifiko a kan wani sai da tsoron Allah.

14. Kowane yaro ana haifarsa ne akan ingantacciyar dabi'a.

Kowane yaro ana haifarsa ne kan turba, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ}

{Sabōda haka, ka tsayar da fuskarka ga addini, kanā mai karkata zuwa ga gaskiya, halittar Allah da Ya halitta mutāne a kanta. Bābu musanyāwa ga halittar Allah, wannan shī ne addini madaidaici kuma amma mafi yawan mutāne ba su sani ba} Kuma Hanifiyya itace tafarkin (annabi) Ibrahim - amincin ya tabbata a gare shi -, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ }

{Sa'an nan kuma Muka yi wahayi zuwa gare ka (cēwa), "Ka bi akīdar Ibrahīm, mai karkatā zuwa ga gaskiya, kuma bai kasance daga māsu shirki ba} [al-Nahl: 123]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Babu wani yaro face ana haifarsa a kan turba sai dai iyayensa su mayar da shi bayahude ko banasare ko bamajuse, kamar yadda dabba take haifar cikakkiyar dabba, shin kuna ganin mai yankakken jela a cikinsu". Sannan Abu Huraira -Allah ya yarda da shi- yakw cewa:

{فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

{Halittar Allah da Ya halitta mutāne a kanta. Bābu musanyāwa ga halittar Allah, wannan shī ne addini madaidaici kuma amma mafi yawan mutāne ba su sani ba} [al-Rum: 30]. [Sahih al-Bukhari: 4775]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ku saurara Ubangiji na Ya umarceni da in sanar da ku abinda baku sani ba daga cikin abinda Ya sanar da ni a

wannan rana tawa, dukkan dukiya da na bawa wani bawa to halal ce, kuma lallai Ni Na halicci bayi Na akan turbar gaskiya baki dayansu sai dai cewa shaidanu sun zo musu sun kautar da su daga kan addininsu suka haramta musu abinda Na halatta musu suka umarce su da suyi shirka da Ni abin da ban saukar musu da wani dalili dashi ba". (Muslim ne ya rawaito shi 2865).

15. Kuma babu wani mutum da aka haifeshi mai sabo ko ya gaji sabon waninsa:

Babu wani mutum da ake haifarsa da zunubi ko kuma ya gaji zunubin waninsa, kuma Allah - Madaukakin sarki - Ya bamu labarin cewa (annabi) - Aam - amincin ya tabbata a gare shi - yayin da ya saba umarnin Allah kuma ya ci bishiya shi da matarsa Hauwa'u yayi nadama kuma ya tuba ya roki Allah gafara, sai Allah Ya kimsa masa wasu kalmomi kyawawa sai ya fade su, sai Allah Ya karɓi tubansu, Allah - Madaukakin sarki - ya ce:

{ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (35) فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (36) فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (37) قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هَذَا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (38) }

{Kuma muka ce Ya kai Adam ku zauna kai da matar ka cikin aljanna kuma kuci daga cikinta duk yanda kuka so amma kada ku kusanci wannan itaciya to sai ku zamanto cikin azzalumai}

Sai Shaidan ya talālābantar da su ga barinta, sai ya fitar da su daga abin da suka kasance a cikinsa. Kuma muka ce: "ku sauko Sāshenku nā makiyi ga sāshe, kuma kuna da a cikin kasa matabbata da jin dādi zuwa wani lōkaci (36)

To take sai Adam yakarbi kalmomi daga Ubangijinsa to take sai Ya karbi tubansa lallai Shi ne Mai yawan karbar tuba ne kuma Mai rahma (37)

Muka ce: "Ku ku sauka daga gare ta gabā ḍaya. To, imma lalle shiriya ta je muku daga gare Ni, to, wanda ya bi shiriya ta to, bābu tsōro a kansu, kuma bā su yin bakin ciki (38) [al-Bakara: 35-38]. Lokacin da Allah Ya karbi tuban (annabi) Adam - aminci ya tabbata a gare shi - babu sauran wani zunubi a kansa kuma daga nan ma cewa zuriyarsa basu gaji komai ba na zunubin da tuni ya gushe da tuban, kuma asali cewa mutum baya ḍaukan laifin waninsa, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

{Kuma wani rai ba yayin tsirfa face domin kansa, kuma wani mai ḍaukar nauyi baya ḍaukar nauyin wani, sannan komawarku zuwa ga Ubangijinku take;

sannan Ya baku labari ga abinda kuka kasance a cikinsa kuna sabawa juna} [al-An'am: 164].

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا }

{Wanda ya nēmi shiryuwa, to, ya nēmi shiryuwa ne dōminkansa kawai kuma wanda ya bace, to, ya bace ne a kansa kawai kuma rai mai ɗaukar nauyi bā ya ɗaukar nauyin wani ran, kuma ba Mu zama māsu yin azāba ba, sai Mun aika wani Manzo} [al-Israa: 15].

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِمْلَتِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۚ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يُحْشَوْنَ رَبَّهم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ }

{Kuma wani rai mai ɗaukar nauyi, bai ɗaukar nauyin wani rai. Kuma idan ran da aka nauyaya wa kāya ya yi kira (ga wani mataimaki) zuwa ga kāyansa, bā zā a dauki kōme ba daga gare shi, kuma kō dā (wanda ake kiran) yā kasance makusancin zumunta ne. Kanā gargadī kawai ne ga waɗanda ke tsoron Ubangijinsu a fake, kuma suka tsayar da salla. Kuma wanda ya tsarkake, to, yañ tsarkaka ne dōmin kansa. Kuma zuwa ga Allah kawai makōma take} [Fadīr: 18].

16. Manufa na halittar mutane ita ce bautar Allah Shi kadai:

Manufar halittar mutane ita ce: Bautar Allah Shi kadai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ}

{Kuma Ban halitta aljannu da mutāne ba sai dōmin su bauta Mini} [al-Zariyat: 56].

17. Musilunci ya karrama mutum - maza da mata - kuma ya ɗauke masa dukkan hakkokinsa, ya sanya shi abin tambaya akan sauran zabubbukansa, da ayyukansa da tasarrufinsa, kuma ya ɗora masa ɗaukar nauyin kowane irin aikin da zai cutar da kansa ko ya cutar da waninsa.

Musilunci ya karrama mutum - maza da mata - Allah - Maɗaukakin sarki - Ya halicci mutum dan ya zama kalifanSa a cikin kasa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً}

{Ka tuna lokacin da Ubangijinka ya ce da Mala'iku lallai Ni zan sanya halifaNa a bayan kasa} [al-Bakara: 30].

Kuma wannan karramawar ta hade baki dayan 'yan Adam, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا }

{Kuma lalle ne Mun girmama 'yan Adam, kuma Muka ɗauke su a cikin kasa da tẽku kuma Muka azurta su daga abũbuwa mãsu ɗãɗi kuma Muka fĩfita su a kan mãsu yawa daga waɗanda Muka halitta, fĩfitaɗa} [al-Isra'a: 70]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ }

{Lalle ne, Mun halicci mutum a cikin mafi kyawon tsayuwa} [al-Teen: 4].

Kuma Allah Ya hana mutum ya sanya kansa mai bi kaskantacce ga wani abin bauta ko abin yiwa ɗa'a koma bayan Allah, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ۚ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ. إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ }

{Kuma akwai daga mutãne wanda yake rikon kinãye, baicin Allah, suna son su, kamar son Allah, kuma waɗanda suka yi ãmãni ne mafiya tsananin so ga Allah. Kuma ɗã waɗanda suka yi zãlunci, suna ganin lõkacin da zã su ga azãba, da cewa lalle ne karfi ga

Allah yake duka, da cewa lalle neAllah Mai tsananin azāba ne} [al-Bakara: 165-166]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana mai bayyana halin mabiya da waɗanda ake bi da karya a ranar lajira:

{ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا أَنْحُنْ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ ۖ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ (32) وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا ۖ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (33) }

{Makangara suka ce wa maraunana, "Ashe, mū ne muka kange ku daga shiriya a bāyan ya zo muku? Ā, a' kun dai kasance māsu laifi (32)}

Kuma maraunana suka ce wa makangara. "Ā'a, (ku tuna) mākircin dare da na rāna a lōkacin da kuke umurnin mu da mu kāfirta da Allah, kuma mu sanya Masa abōkan tārayya." Kuma suka assirtar da nadāma a lōkacin da suka ga azāba. Kuma Muka sanya kukumma a cikin wuyōyin waɗanda suka kāfirta. Lalle, bā zā a yi musu sakamako ba fāce da abin da suka kasance sunā aikatāwa (33) [Saba'i:32-33].

Daga ciki adalcin Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - a ranar al-Kiyama cewa zai dorawa masu da'awa da shugabanni masu batarwa laifukansu da laifukan waɗanda suke batar da su batare da wani ilimi ba, Allah - maɗaukakin sarki - Ya ce:

{لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۖ وَمَنْ أَوْزَارَ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ لَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ}

{Dõmin su ðauki zunubansu cikakku a Rānar jiyāma, kuma daga zunuban waɗanda suke batarwa bā da wani ilmi ba. To, abin da suke ðauka na zunubi ya mūnana} [al-Nahl: 25].

kuma Allah Ya lamincewa mutum dukkan hakkokinsa a duniya da lahira, kuma mafi girman hakkokin da musulunci ya lamunce kuma ya bayyana su ga mutane: Hakkin Allah kan mutane da hakkin mutane a kan Allah. Daga Mu'az - Allah Ya yarda da shi - ya ce: Na kasance a bayan Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - munyi goyo sai ya ce: "Ya kai Mu'az" Na ce: Amsawarka bayan amsawarka sannan ya faɗi irinsa sau uku: "Shin kasan menene hakkin Allah a kan bayi" na ce: A'a ya ce: "Hakkin Allah akan bayi shine su bauta maSa kada su taranya komai daShi" sannan ya tafi ðan lokaci sai ya ce: "Ya Mu'az" na ce: Amsawarka bayan amsawarka ya ce: "Shin kasan menene hakkin bayi akan Allah idan suka aikata hakan: Kada Ya azabtar da su". Sahih al-Bukhari: (6840).

Kuma musulunci ya lamuncewa mutum addininsa na gaskiya da zuriyarsa da duki yarsa da mutuncinsa. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai Allah Ya haramta jinanenku a gare ku da duki yoyinku, da mutuncinku kamar haramcin wannan ranar taku a cikin wannan watan naku a wannan garin naku". Sahih al-Bukhari: (6501) Hakika manzon Allah -

tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya shelanta wannan alkawarin mai girma a hajjin ban kwana wanda sama da sahabi dubu dari suka halarceshi, ya maimaita wannan ma'anar, kuma ya karfafashi a ranar babbar sallah a hajjin bankwana.

Kuma musulunci ya sanya mutum ya zamanto mai d'aukar nauyin sauran zabubbukansa da ayyukansa da kuma tasarrufinsa, Allah - Ma'daukakin sarki - Ya ce:

{ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ فِي عُهُدٍ ۖ وَنُخْرِجُهُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَاقُوه
مَنْشُورًا أَفْرَأُ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا }

{Kuma Kowane Mutum mun lazimta masa wani littafinsa a wuyansa, kuma zamu futo da shi a ranar al-Kiyama wani littafi da zai gamu da shi abin yadawa, ka karanta littafinka ya isheka yiwa kanka da kanka hisabi} [al-Isra'a: 13]. Wato abinda ya aikata na alheri ko sharri Allah Zai sanya shi yana lizimtarsa baya iya wuce shi zuwa waninsa, saboda ba za'a yi masa hisabi ba da aikin waninsa, kuma ba za'a yiwa waninsa hisabi da aikinsa ba, Allah - Ma'daukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ}

{Ya kai mutum! Lalle ne kai mai aikin wahal da kai ne zuwa ga Ubangijinka, wahala mai tsanani, To, kai mai haɗuwa da Shi ne} [al-Inshikak: 6]. Kuma Allah - Ma'daukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ}

{Wanda ya aikata aiki na kwarai to saboda kansa ne, kuma wanda ya mūnanā, to, yanā akansa. Kuma

Ubangiwinka, bã Mai zālunci ga bãyinSa ne ba} [Fussilat: 46].

Musulunci yana dɔrawa mutum nauyin kowane aikin da zai cutar da kansa ko ya cutar da wasu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}

{Kuma wanda ya yi tsirfanci zunubi, to yanã tsirfarsa ne a kan kansa kawai. Kuma Allah Yã kasance Masani, Mai hikima} [al-Nisa'a: 111]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَآئِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا}

{Saboda wancan ne Muka wajabtawa Bani Isra'ila cewa duk wanda ya kashe wani rai ba tare da ya kashe wani ba ko yayi barna a bayan kasa to kamar ya kashe mutane ne baki dɗaya, kuma duk wanda ya raya shi to kamar ya raya mutane ne baki dɗayan su} [al-Ma'ida: 32]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Baza'a kashe wani rai akan zalinci ba sai ya kasance akwai nauyi na jininsa akan ɗan Adam na farko; domin cewa shine wanda ya sunnanta kisa". Sahih Muslim: (5150).

18. Musulunci ya sanya namiji da mace daidai wa daida ta bangaren aiki da daukar nauyi da sakamako da lada.

Musulunci ya sanya namiji da mace daidai wa daida ta bangaren aiki da daukar nauyi da sakamako da lada, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا}

{Kuma wanda ya yi aiki daga ayyukan kwarai, namiji ne ko kuwa mace, alhāli kuwa Yanā mūmini, to, waɗannan sunā shiga Aljanna kuma bā zā a zālunce su da gwargwadon hancin gurtsun dabī no ba} [al-Nisa'a: 124]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ}

{Wanda ya aikata aiki na kwarai daga namiji kō kuwa mace, alhāli yanā mūmini, to, haḳīka Munā rāyar da shi, rāyuwa mai dādi. Kuma haḳīka Munā sāḳā musu lādarsu da mafi kyāwun abin da suka kasance sunā aikatāwa} [al-Nahl: 97]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ}

{Wanda ya aikata mummunan aiki to, ba za a sāka masa ba fāce da misālinsa, kuma wanda ya aikata aiki na kwarai daga namiji kō mace alhāli kuwa shī mūmini

ne, to, wadannan sunā shiga Aljanna, anā ciyar da su
a cikinta, bā da lissāfi ba} [Ghafir: 40]. Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ
وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ
وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا }

{Lalle, Musulmi maza da Musulmi mātā da
muminai maza da muminai mātā, da māsu tawālī'u
maza da māsu tawālīu mātāda māsu gaskiya maza da
māsu gaskiya mātā, da māsu hakuri maza da māsu
hakuri mātā, da māsu tsōron Allah maza da māsu
tsōron Allah mātā, da māsu sadaka maza da māsu
sadaka mātā, da māsu azumi maza da māsu azumi
mātā da māsu tsare farjōjinsu maza da māsu tsare
farjōjinsu mātā, da māsu ambaton Allah da yawa maza
da māsu ambatonsa mātā, Allah Ya yi musu tattalin
wata gāfara da wani sakamako mai girma} [al-Ahzab:
35].

**19. Musulunci ya karrama mace, kuma
ya sanya mata su zamanto abokan
tafiyar maza, kuma ya lazimtawa
mazan ciyar da su idan ya kasance
yana da iko, saboda haka ya wajaba
uba ya ciyar da dīyarsa, haka uwa akan**

ɗanta idan ya kasance ya balaga kuma yana da iko, haka mata akan mijinta.

Musulunci ya ɗauki mata a matsayin abokan tafiyar maza Manzon Allah - tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai mata 'yan uwan maza ne". Tirmizi da Ahmad suka ruwaito shi (113).

Daga cikin karramawar da musulunci ya yiwa mace cewa musulunci ya wajabta ciyar da uwa akan ɗanta idan yana da iko. Manzon Allah - tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Hannun da yake bayarwa shi ne a sama kuma (ka fara da) mahaifiyarka da mahaifinka da 'yar uwatka sannan mafi kusancin ka mafi kusancinka". Imam Ahmad ne ya ruwaito shi. Kuma bayanin matsayin iyaye zai zo in Allah ya so a sakin layi lamba ta (29).

Daga cikin karramawar da musulunci ya yiwa mace cewa ya wajabtawa miji ciyar da matarsa idan yana da iko, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا }

{Sai mawadāci ya ciyar daga wadātarsa kuma wanda aka kuntata masa arzikinsa, to, sai ya ciyar daga abin da Allah Ya bā shi. Allah bā Ya kallafa wa wani rai fāce abin da Ya bā shi. Allah zai sanya sauƙi a bāyan tsanani} [al-Dalak: 7]. Kuma wani mutum ya tambayi Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata

agare shi -: Manene hakkin mace akan mijinta ya ce: "Ka ciyar da ita idan kaci, kuma ka tufatar da ita idan kayi tufa, kuma kada ka daketa a fuska kuma kada ka mumuna". Imam Ahmad ne ya ruwaito shi. Kuma Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce yana mai bayyana wasu hakkokin mata a kan mazaje. {Kuma suna da hakin ciyarwa da tufatarwa akan ku gaawrgawadon iko} Sahih Muslim. kuma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ya ishi mutum laifi ya tozarta wanda yake ciyarwa". Imam Ahmad ne ya ruwaito shi Kuma al-Khaddabi ya ce: (Fadinsa "Wanda yake ciyarwa" yana nufin wanda ya zama dole ya ciyar da shi. Ma'ana kamar ca yayiwa wanda zaiyi sadaka kada kayi sadaka da abinda babu ragowa a cikinsa na abincin iyalanka kana neman lada dashi; sai hakan ya juye ya koma zunubi idan ka tozarta su).

Daga cikin girmamawar musulunci ga mace cewa ya wajabta ciyarwar 'ya a kan babanta, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِّمَ الرِّضَاعَةُ ۖ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ}

{Iyaye mata suna shayar da 'ya'yansu shekara biyu cikakku ga wanda yake son cika shayarwa kuma yana kan wanda aka haifa masa ya ciyar da su da kuma tufatar da su gwargwadon iko} [al-Bakara: 233]. Sai Allah Ya bayyana cewa ya wajaba a kan uba wanda aka

haifa masa da ya ciyar da dansa da tufatar da shi gwargwadin iko, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ }

{To idan suka shayar muku to ku basu ladan su} [al-Dalak: 6]. Sai Allah Ya wajabta ladan shayar da yaro a kan mahaifi; sai hakan ya nuna cewa ciyarwar da akan mahaifinsa take kuma da ya hado mace da namiji, yazo a cikin hadisi mai zuwa dalilin da yake nuna wajabcin ciyar da mata da 'ya'yanta a kan uba. Daga Nana A'isha - Allah Ya yarda da ita - cewa Hindu ta ce da manzon Allah - tsira da amincin Allah su gabbata a gare shi -: Lallai Abu Sufyan mutum ne mai kawro saboda haka ina da bukatar in rika daukar wani abu daga dukiyarsa, sai ya ce: "Ki dauki abinda zai isheki ke da danki daidai gwargwado". Bukhari ne ya rawaito shi. Kuma Annabi mai girma ya bayyana falalar ciyar da 'ya'ya mata da 'yan uwa mata, sai Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "Duk wanda ya raini 'yan mata biyu ko uku ko 'yan uwa mata biyu ko uku har sukayi aure ko ya mutu ya barsu to ni da shi zamu shiga aljanna kafada da kafada. Sai yayi nuni da yatsunsa na nuni da na tsakiya". Al-silsila al-Sahiha: 296.

20. Mutuwa ba karewa bace ta har abada, a'a ita wata tafiya ce daga gidan aiki zuwa gidan sakamako, kuma

**mutuwa tana samun jiki da ruhi,
mutuwar ruhi ita ce rabuwar ruhi daga
jiki, sannan ya dawo zuwa jikin bayan
tashin al-Kiyama, kuma ruhi baya
tafiya zuwa wani jikin daban bayan
mutuwa, kuma baya sake tsiruwa a
wani jikin daban.**

Mutuwa ba karewa bace ta har abada, Allah -
Maɗaukakin sarki - ya ce:

{قُلْ يَتُوفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ}

{Ka ce: "Mala, ikin mutuwa ne. wanda aka wakkala
a gare ku, shī ne ke karɓar rāyukanku. Sa'an nan zuwa
ga Ubangijinku ake mayar da ku} [al-Sajdah: 11]
Mutuwa tana samun jiki da ruhi, kuma mutuwar ruhi
shine rabuwarsa daga jiki sannan ya dawo zuwa gare
shi bayan tashin al-Kiyama, Allah - Maɗaukakin sarki -
Ya ce:

{اللَّهُ يَتُوفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ
عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ}

{Allah ne ke karɓar rāyuka a lõkacin mutuwersu, da
wadannan da ba su mutu ba, a cikin barcinsu. Sa'an
nan Ya riƙe wanda Ya hukunta mutuwa a kansa kuma
Ya saki gudar, har zuwa ga ajali ambatacce. Lalle a

cikin wancan, haƙiƙa, akwai äyöyi ga mutäne waɗanda ke yin tunāni} [al-Zumar: 42]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai ruhi idan aka karbe shi sai gani ya bishi". Muslim ne ya rawaito shi 920. Bayan mutuwa mutum yana cirata daga gidan aiki zuwa gidan sakamako, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ }

{zuwa gare Shi makōmarku take gabã ɗaya, wa'adin Allah gaskiya ne. Haƙiƙa, Shi ne Yake fara halitta, sa'an nan kuma Ya mayar da ita dōmin Ya sāka wa waɗanda suka yi ĩmāni kuma suka aikata ayyukan kwari da ādalci, kuma waɗanda suka kāfirta sunā da abin sha daga ruwan zāfi, da azāba mai raɗaɗi, sabōda abin da suka kasance sunā yi na kāfirci} [Yunus: 4].

Kuma rai baya cirata zuwa wani jikin daban bayan mutuwa, kuma baya komawa cikin wani, saboda haka da'awar komawar rai cikin wani hankali ma ba zai ɗauke shi ba ko ji, kuma ba'a samu wani dalili da yake nuna wannan akida ba daga annabawa - aminci ya tabbata agare su -.

21. Musulunci yana kira zuwa imani da jigajigan imani manya, sune imani da Allah da mala'ikunSa, da imani da

**litattafan Allah kamar Attaura da Linjila
da Zabura - kafin jirkita su - da kuma
al-Kur'ani. Da imani da dukkan
annabawa da manzanni - aminci ya
tabbata a gare su -, kuma yayi imani da
cika makin su shine (annabi)
Muhammad Manzon Allah cikamakin
annabawa da manzanni, da imani da
ranar lahira, kuma musan cewa
rayuwar duniya da ita ce karshe da
rayuwa da halittu sun zama tsantsar
wasa, kuma da imani da hukuncin
Allah da kaddarara.**

Musulunci yana kira zuwa imani da manyan tushen
imani waɗanda dukkan annabawa da manzanni -
aminci ya tabbata agare su - sukayi kira zuwa garesu,
sune:

Na farko: Imani da Allah cewa Shine Ubangiji
Mahallicci Mai azirtawa Mai gudanar da wannan
halitta, kuma cewa Shi kaɗai Ya ke wanda Ya cancanci
ibada, kuma cewa bautar waninSa batacciya ce, kuma

dukkan abin bauta in ba Shi ba to batacce ne, ibada bata cancanci wani ba sai Shi, kuma ibada bata inganta sai gare Shi. Hakika bayanin dalilan wannan mas'alar ya gabata a sakin layi na (8).

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - Ya ambaci wadan nan manyan gishikan a cikin ayoyi masu yawa daban daban a cikin al-Kur'ani mai girma, daga cikin su akwai faɗin Allah - Maɗaukakin sarki - :

{أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلُّ أَمَنٍ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفَرَّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{Manzon Allah yā yi īmāni da abin da aka saukar zuwa gare shi daga Ubangijinsa, da mūminai. Kōwanensu yā yi īmāni da Allah, da mala'ikunSa, da littattafanSa, da manzanninSa. Bā mu rarrabēwa a tsakānin daya daga manzanninSa. Kuma (mūminai) suka ce: "Mun ji kuma mun yi dā'a; (Muna nēman) gāfararKa, yā Ubangijinmu, kuma zuwa a gare Ka makōma take } [al-Bakara: 285]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۚ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَجِينَ النَّاسِ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ }

{Bai zama addini ba dōmin kun jūyar da fuskōinku wajen gabas da yamma, kuma amma addini shi ne ga wanda ya yi īmāni da Allah da Rānar Lāhira da malā'iku

da Littattafan sama da Annabāwa, kuma ya bāyar da dūkiya, akan yana son ta, ga mai zumunta da marāyu da matalauta da dān hanya da māsu rōko, kuma a cikin fansar wuya, kuma ya tsayar da salla, kuma ya bāyar da zakka, da māsu cika alkawari idan sun kulla alkawarin da māsu hakuri a cikin tsanani da cūta da lōkacin yāki. Waɗannan su ne suka yi gaskiya. Kuma waɗannan su ne māsu takawa} [al-Bakara: 177]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Yayi kira zuwa imani da waɗan nan ginshikan, kuma Ya bayyana cewa duk wanda ya kafirta da su to hakika ya bata bata mai nisa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

{Yā kū waɗanda suka yi ĩmāni! Ku yi ĩmāni da Allah da Manzonsa, da Littāfin da Ya sassaukar ga ManzonSa da Littāfin nan wanda Ya saukar daga gabāni. To, wanda ya kāfirta da Allah da malā'ikunSa, da LittattafanSa, da ManzanninSa, da Rānar Lāhira, to, lalle ne yā bace, bata mai nīsa} [al-Nisa'a: 136]. Kuma ya zo a cikin hadisin Umar dān Khaddāb - Allah Ya yarda da shi - ya ce: "Wata rana muna zaune a wajen manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - wata rana sai wani mutum ya bullo mana, mai tsananin farin tufafi, mai tsananin bakin gashin kai, kuma ba'a ganin alamar tafiya tare da shi, kuma babu

wanda ya san shi daga cikin mu, har ya zauna a gaban manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - sai ya jingina guiwoyinsa zuwa guiwonyinsa, yana dora tafukansa akan cinyoyinsa, ya ce: Ya Muhammad bani labarin game da musulunci, sai manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "Musulunci ka shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Annabi Muhammadu manzon Allah ne - tsira da amincin su tabbata agare shi , ka tsaida sallah, ka bada zakka, ka azimci Ramadan, kayi hajjin dakin Allah idan ka samu ikon tafiya gareshi". Ya ce: Kayi gaskiya ya ce: sai mukayi amakinsa yana tambayarsa yana gasgatashi, ya ce: Ka bani labari game da imani ya ce: "Kayi imani da Allah da mala'ikunSa da manzanninSa, da ranar lahira, kayi imani da kaddara alherinsa da sharrinsa" ya ce: Kayi gaskiya, ya ce: ya ce: Ka bani labari game da kyautatawa ya ce: "Ka bautawa Allah kamar kana ganinSa, idan kai baka ganinSa to Shi yana ganinka"> Sahih Muslim: 8. A cikin wannan hadisin mala'ika Jibril - amincin ya tabbata a gare shi - ya zo wajen manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - kuma ya tambaye shi dangane da matakan addini, sune: Musulunci da imani da kyautatawa, sai Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya amsa masa, sannan Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya bawa sahabbansa labari

cewa wannan mala'ika Jibril ne ya zo musu don ya sanar da su addininsu. Wannan shine musulunci sakon Allah ne wanda Mala'ika Jibril - aminci ya tabbata a gare shi - ya kawo kuma manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya isar da shi ga mutane, kuma sahabbansa - Allah ya yarda dasu - suka kiyayeshi kuma suka isar dasu ga mutane a bayansa.

Na biyu: Imani da mala'iku, su wata duniya ce boyayya Allah Ya halicce su kuma Ya sanya su a wata kama ta musamman, kuma Ya dora musu wasu ayyuka masu girma, mafi girman ayyukansu shine isar da sakonnin Allah ga manzanni da annabawa - aminci ya tabbata a gare su - kuma mafi girman mala'iku shine Jibril - aminci ya tabbata a gare shi -, daga abinda yake nuni akan saukar mala'ika Jibril - aminci ya tabbata agare shi - da wahayi zuwa manzanni - aminci ya tabbata agare shi - fadin Allah - Maɗaukakin sarki -:

{ يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ }

{Yanã sassaukar da malã'iku da Rũhi daga umurninSaa kan wanda Yake so daga bãyinSa, cẽwa ku yi gargadi cẽwa: Lalle ne shĩ, bãbu abin bautãwa fãce Ni, sabõda haka ku bĩ Ni da takawa} [al-Nahl: 2]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ (196) }

{Kuma lalle shi (Alkur'āni), haḳīka, saukarwar Ubangijinhalittu ne (192)

Rūhi amintacce ne ya sauka da shi (193)

A zūciyarka, dōmin ka kasance daga māsu gargadi (194)

Da harshe na Larabci mai bayāni (195)

Kuma lalle shin, haḳīka, yanā a cikin litattafan (Manzannin) farko (196)} [al-Shu'araa: 192-196].

Na Uku: Imani da litattan Allah, kamar Attaura da Linjila da Zabura - kafin a canza su - da al-Kur'ani, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا }

{Yā kū waḍanda suka yi īmāni! Ku yi īmāni da Allah da Manzonsa, da Littāfin da Ya sassaukar ga ManzonSa da Littāfin nan wanda Ya saukar daga gabāni. To, wanda ya kāfirta da Allah da malā'ikunSa, da LittattafanSa, da ManzanninSa, da Rānar Lāhira, to, lalle ne yā bace, bata mai nīsa} [al-Nisa'a: 136]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ (3) مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۚ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ (4) }

{Yā sassaukar da Littāfi a gare ka da gaskiya, yana mai gaskatāwa ga abin da ke gaba gare shi, kuma Allah Yā saukar da Attaura da Linjīlā (3)}

A gabāni, suna shiryar da mutāne, kuma Ya saukar da littattafai māsu rarrabēwa. Lalle ne waɗanda suka kāfirta da āyōyin Allah, suna da azāba mai tsanani. Kuma Allah Mabuwayi ne, Ma'abucin azābar rāmuwa (4)} [Aal-Imran: 3-4]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{Manzon Allah yā yi īmāni da abin da aka saukar zuwa gare shi daga Ubangijinsa, da mūminai. Kōwanensu yā yi īmāni da Allah, da mala'ikunSa, da littattafanSa, da manzanninSa. Bā mu rarrabēwa a tsakānin daya daga manzanninSa. Kuma (mūminai) suka ce: "Mun ji kuma mun yi dā'a; (Muna nēman) gāfararKa, yā Ubangijinmu, kuma zuwa a gare Ka makōma take } [al-Bakara: 285]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَيَعْقُوبَ وَآلِيسَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

{Ka ce: "Mun yi īmāni da Allah kuma da abin da aka saukar mana da abin da aka saukar wa Ibrāhīma da Ismaīla da Is'hāka da Yākūba da jīkōki, da abin da aka bai wa Mūsā da īsā da annabāwa daga Ubangijinsu, bā

mu bambantāwa a tsakānin kōwa daga gare su. Kuma mū, zuwa gare Shi māsu sallamāwa ne} [Aal-Imran: 84].

Na Huḍu: Imani da dukkan annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su - ya wajaba ayi imani da dukkan annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su - da kudirce cewa su baki ḍayan su manzanni ne daga Allah suna isarwa al'umman su sakonnin Allah da addininSa da shari'arSa, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

{Ku ce: "Mun yi īmāni da Allah, da abin da aka saukar zuwa gare mu, da abin da aka saukar zuwa ga Ibrāhīm da Ismā'īla da Is'hāka da Ya'akūbu da jīkōki, da abin da aka bai wa Mūsā da Īsā, da abin da aka bai wa annabāwa daga Ubangijinsu, bā mu rarrabēwa a tsakānin kōwa daga gare su, kuma mu, a gare Shi, māsu mika wuya ne} [al-Bakara: 136]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

{Manzon Allah yā yi īmāni da abin da aka saukar zuwa gare shi daga Ubangijinsa, da mūminai. Kōwanensu yā yi īmāni da Allah, da mala'ikunSa, da

littattafanSa, da manzanninSa. Bã mu rarrabëwa a tsakānin daya daga manzanninSa. Kuma (mūminai) suka ce: "Mun ji kuma mun yi dā'a; (Muna nēman) gāfararKa, yā Ubangijinmu, kuma zuwa a gare Ka makōma take } [al-Bakara: 285]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

{Ka ce: "Mun yi ĩmāni da Allah kuma da abin da aka saukar mana da abin da aka saukar wa Ibrāhīma da Isma'īla da Is'hāka da Yākūba da jīkōki, da abin da aka bai wa Mūsā da ĩsā da annabāwa daga Ubangijinsu, bã mu bambantāwa a tsakānin kōwa daga gare su. Kuma mū, zuwa gare Shi māsū sallamāwa ne} [Aal Imran: 84].

Kuma yayi imani da cikamakin su shi ne (Annabi) Muhammad Manzon Allah cika makin annabwa da manzanni - tsira da aminci su tabbata a gare su - Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ }

{Kuma a lōkacin da Allah Ya riki alkawarin Annabāwa: "Lalle ne ban bã ku wani abu ba daga Littāfi da hikima, sa'an nan kuma wani manzo ya je muku, mai gaskatāwa ga abin da yake tāre da ku; lalle

ne zã ku gaskata Shi, kuma lalle ne zã ku taimake shi." Ya ce: "Shin, kun tabbatar kuma kun riki alkawarĩNa a kan wannan a gare ku?" suka ce: "Mun tabbatar." Ya ce: "To, ku yi shaida, kuma Nĩ a tãre da ku Inã daga mãsu shaida} [Aal Imran: 81].

Musulunci yana wajabta imani da dukkan annabawa da manzanni baki ðaya, kuma yana wajabta imani da na karshen su, shine Manzoni Allah Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi -, Allah - Maðaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ }

{Kace ya ku ma'abota littafi ku ba komai bane har sai kun tsaida Attaura da Linjila da abin da aka saukar gareku daga Ubangijinku} [al-Ma'ida: 68]. Allah - Maðaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ }

{Ka ce: "Yã ku Mutãnen Littãfi! Ku tafo zuwa ga kalma mai daidaitãwa a tsakã ninmu da ku; kada mu bauta wa kãwa fã ce Allah. Kuma kada mu haða kãme da Shi, kuma kada sãshenmu ya riki sãshe Ubangiji, baicin Allah." To, idan sun jũya bã ya sai ku ce: "ku yi shaida cẽwa, lalle ne mu masu sallamã wa ne} Aal Imran: 64].

Wanda ya kafurta da wani annabi daya to hakika ya kafurta da dukkan annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su -; saboda da haka Allah Ya ce Yana Mai bada labari game da hukuncinSa ga mutanen (annabi) Nuhu - aminci ya tabbata a gare shi -:

{ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ }

{Mutānen Nūhu sun karyata Manzanni} [al-Shu'araa:105]. Kuma abu ne sananne cewa (annabi) Nuhu - aminci ya tabbata a gare shi - babu wani manzo da ya gabace shi, a tare da hakan lokacin da mutanensa suka karyata shi wannan karyatawar ta su ta kasance karyatawa ne ga baki dayan annabawa da manzanni; saboda da'awar su daya ce kuma manufar su daya ce.

Na Biyar: Imani da ranar lahira kuma itace ranar al-Kiyama, a karshen wannan rayuwar ta duniya Allah Zai umarci mala'ika Israfil - aminci ya tabbata a gare shi -, sai yayi busa busar mutuwa kuma sai duk wanda Allah Ya so ya mutu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ۚ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ }

{Kuma aka busa a cikin kaho, sai waɗanda ke a cikin sammai da kasā suka sūma sai wanda Allah Ya so (rashin sumansa) sa'an nan aka hūra a cikinsa, wata hūrāwa, sai gā su tsaitsaye, sunā kallo} [al-Zumar: 68]. Idan dukkan wanda ke cikin sammai da kasa suka

mutu sai wanda Allah Ya so, to Allah Zai nade sammai da kasa kamar yadda Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَوْمَ تَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ۖ وَعَدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

{A rānar da Muke nade sāma kamar neɗēwar takarda ga abūbuwan rubūtāwa kamar yadda Muka fāra a farKon halitta Muke māyar da ita. Wa'adi ne a Kanmu. Lalle ne Mun kasance Māsu aikatāwa} [al-Anbiya: 104]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ }

{Kuma ba su kaddara Allah a kan haḳīkanin īkon yinsa ba: jaṣā duka damkarSa ce, a Rānar jiyāma, kuma sammai abūbuwan naɗewa ne ga dāmanSa. Tsarki ya tabbata a gare Shi, kuma Ya ɗaukaka daga barin abin da suke shirki da shi} [al-Zumar: 67]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Allah - Mai girma da ɗaukaka - Zai nade sammai a ranar al-Kiyama sannan Ya ɗaukesu da hannunSa na dama sannan Ya ce: Ni ne Mai Mulki ina masu jabberanci? ina masu girman kai?sannan Ya nade kasa da hannunSa na hagu, sannan Ya ce: Ni ne Mai Mulki ina masu jabberanci? ina masu girman kai?" Muslim ne ya ruwaito shi.

Sannan Allah Ya umarci Mala'ika sai yayi busa ta biyu to yayin nan su zasu tashi suna kallo, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ثُمَّ نُفَخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ}

{Sannan ayi busa daban acikinsa to yayin nan sai gasu a tsaye suna sauraro} [al-Zumar: 68]. Idan Allah Ya tashi halitta Zai tashe su don hisabi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَوْمَ تَشْقَى الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ}

{Rānar da kasā ke tsattsāgēwa daga gare su, sunā māsu gaggāwa. Wancan tārāwar mutāne ne, mai sauki a gare Mu} [Qaaf: 44]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ}

{Rānar da suke bayyanannu, bābu wani abu daga gare su wanda yake iya bōyuwa ga Allah. "Mulki ga wa ya ke a yau?" Yana ga Allah, Maɗaɗaici, Mai tīlastāwa} [Ghafir: 16]. Kuma a cikin wannan ranar Allah Zai yiwa mutane hisabi baki ɗayansu, kuma Ya ɗauki fansa ga wanda aka zalunta daga wanda ya zalunce shi, kuma Ya sakawa kowane mutum da abinda ya aikata, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

{Yau anā sāka wa kōwane rai a game da abin da ya aikata, bābu zālunci a yau. Lalle Allah Mai gaggawar hisābi ne} [Ghafir: 17]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۖ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا}

{Lalle ne, Allah bã Ya zāluncin gwargwadon nauyin zarra, idan ta kasance alhëri ce, zai ribanya ta, kuma Ya kãwo daga gunsa ijãra mai girma} [al-Nisa'a: 40]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: "To duk wanda ya aikata alheri kwatankwacin kwayar zarra zai ganshi (7)

{وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)}

Kuma wanda ya aikata gwargwadon nauyin zarra na sharri, zai gan shi(6)} [al-Zalzalah: 7-8]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۖ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ}

{Kuma Munã aza ma'aunan aɗalci ga Rãnar jiyãma, sabõda haka ba a zāluntar rai da kõme. Kuma kõ dã ya kasance nauyin kwãya daga kõmayya ne Mun zo da ita. Kuma Mun isa zama Mãsu hisãbi} [al-Anbiya'a: 47].

Bayan tashin al-Kiyama da hisabi sakamako ne zai kasance, saboda haka duk wanda ya aikata wani alheri to yana da Ni'ima dawwamammiya wacce bazata gushe ba, kuma wanda ya aikata sharri da kafirci to yana da azaba, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ (56) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ (57)}

{Mulki a rãnar nan ga Allah yake, Yanã hukunci a tsakãninsu. To, waɗanda suka yi ãmãni, kuma suka aikata ayyukan kwarai, sunã a cikin gidãjen Aljannar ni'ima (56)

Kuma waɗandra suka kāfirta kuma suka karya, game da āyōyinMu, to, waɗannan sunā da azāba mai wulākantarwa (57)} [al- Hajj: 56-57]. Kuma muna sanin cewa rayuwar duniya da ita ce karshen rayuwa; da rayuwa da halitta sun zamanto tsantsar wasa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ }

{Shin, to, kun yi zaton cēwa Mun halitta ku ne da wāsa kuma lalle ku, zuwa gare Mu, bā zā ku kōmo ba?} [al-Mua'Minun: 115].

Na Shida: Imani da hukuncin Allah da kaddara, kaddara itace imani yana wajaba cewa Allah haḳika Ya san dukkan abinda ya kasance da kuma wanda zai kasance a wannan halittar, kuma cewa Allah Ya rubuta dukkan hakan kafin Ya halicci sammai da kasa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يُعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ }

{Kuma a wurinSa maḃūdan gaibi suke, babu wanda yake sanin su fāce Shi, kuma Yanā sanin abin da ke a cikin tudu da ruwa, kuma wani ganye ba ya fāḁuwa, fāce Yā san shi, kuma bābu wata kwāya a cikin duffan kasā, kuma babu ḁanye, kuma babu kēkasasshe, fāce yanā a cikin wani Littāfi mai bayyanāwa} [al-An'am: 59]. Haḳika cewa Allah Ya kewaye dukkan komai da sani, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا}

{Allah, wanda Ya halitta bakwai dīn sammai kuma daga kasā kwatankwacinsu, umuruinSa yanā ta sauka a tsakaninsu dōmin ku san lalle Allah Mai īkon yi ne akan dukan kōme, kuma lalle Allah, hakīka Ya kēwaye ga dukan kōme da sani} [al-Dalak: 12]. Kuma cewa shi babu wani abu da zai faru a wannan duniyar na wani abu face sai da nufin Allah da mashi'arSa, kuma Ya halicce shi Ya sau kake sabubbansa, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَخْذْ لِدَا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا}

{wanda Yake da mulkin sammai da kasa kuma bai riki abin haihuwa ba, kuma abōkin tārayya bai kasance a gare Shi ba a cikin mulkinSa kuma Ya halitta dukan kowane abu, sa'an nan Ya kaddara shi kaddarāwa} [al-Furkan: 2]. Kuma Yana da babbar hikima cikin yin hakan wacce mutane ba zasu iya saninta ba, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{حِكْمَةً بَالِغَةً ۖ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ}

{Hikima cikakka! Sai dai abūbuwan gargadi bā su amfāni} [al-Kamar: 5]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Kuma Shī ne Wanda Ya fāra halitta, sa'an nan Ya sāke ta kuma sakēwarta tā fi sau ki a gare shi. Kuma

Yanã da misãli wanda ya fi ðaukaka a cikin sammai da kasã kuma Shĩ ne Mabuwãyi, Mai jin kai} [al-Rum: 27]. Kuma Allah Ya siffanta kanSa da hikima, kuma Ya ambaci kanSa da Mai hikima, Allah - Maðaukakin sarki - Ya ce:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Allah Ya shaida cewa: Lalle ne bãbu abin bautãwa fãce Shi kuma malãiku da ma'abũta ilmi sun shaida, yana tsaye da ãdalci, bãbu abin bautãwa face Shi, Mabuwãyi, Mai hikima} [Aal-Imran: 18]. Kuma Allah - Maðaukakin sarki - Ya ce Yana mai bada labarin (Annabi) Isa - aminci ya tabbata a gare shi - Zaiyi magana da Allah ranar al-Kiyama yana mai cewa:

{إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبْدُكَ ۚ وَإِنْ تُغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Idan Ka azabta su, to lalle ne su, bãyinKa ne, kuma idan Ka gãfarta musu, to, lalle ne Kai ne Mabuwayi Mai hikima} [al-Ma'ida: 118]. Kuma Allah - Maðaukakin sarki - Ya cewa Annabi Musa -aminci ya tabbata a gare shi - yayin da ya kirawo shi yana gefen dutsen al-Dur:

{يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Yã Mũsã lalle ne shi, Nĩ ne Allah, Mabuwãyi, Mai hikima} [al-Naml: 9].

Kuma Allah Ya siffanta al-Kur'ani mai girma da hikima sai Allah - Maðaukakin sarki - Ya ce:

{الرَّ ۚ كَتَابٌ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ}

{A. Ī.R. Littāfi ne an kyautata āyōyinsa, sa'an nan an bayyanā su daki-daki, daga wurin Mai hikima, Mai kididdigewa} [Hud: 1]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۖ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا}

{Wancan yānā daga abin da Ubangijinka Ya yi wahayi zuwa gare ka na hikima. Kuma kada ka sanya wani abin bautāwa na daban tāre da Allah har a jēfa ka a cikin Jahannama kanā wanda ake zargi, wanda ake tunkudēwa} [al-Isra'a: 39].

22. Annabwa ma'asumai ne - aminci ya tabbata a gare su - cikin abinda suke isar da shi daga Allah, kuma ma'asumai ne ga barin dukkanin abinda ya saba da hankali, ko kuma kyawawan halaye suke kyamatarsa, kuma Annabawa an dora musu isar da umarnin Allah ga bayinSa, kuma Annabawa basu da wani abu na abinda ya kebanci Allantaka; a'a suma mutane ne kamar

sauran mutane Allah Yayi musu wahayi da sakonninSa.ḍkḅ

Annabwa ma'asumai ne - aminci ya tabbata a gare su - cikin abinda suke isar da shi daga Allah; domin cewa Allah Yana zabar zaɓaɓɓun halittarSa dan su isar da sakonninSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ}

{Allah nã zãɓen Manzanni daga malã'iku kuma daga mutãne. Lalle Allah, Mai ji ne, Mai gani} [al-Hajj: 75]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ}

{Lalle ne Allah Yã zãɓi Ādama da Nūhu da Gidan Ibrāhīma da Gidan Imrāna a kan tālikai} {Aal Imran: 33}. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قَالَ يٰمُوسَىٰ اِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلِمَةٍ فَخُذْ مَا آتَيْنٰكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِيْنَ}

{Ya ce: "Ya Mūsā! Lalle ne Nĩ, Nã zãɓe ka bisa ga mutãne da manzanciNa, kuma da maganãTa. Sabõda haka ka riki abin da Nã bã ka, kuma ka kasance daga mãsu gõdiya} [al-A'araf: 144]. Manzanni - aminci ya tabbata a gare su - suna sanin cewa abinda yake saukar musu shine wahayin Allah, kuma suna ganin mala'iku suna sauka da wahayi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا (26) إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا (27) لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أُلْبَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا (28)}

{Shi dai ne Masanin fake sabōda haka, bã Ya bayyana gaibinSa ga kowa (26)}

"Fāce ga wanda Yā yarda da shi, wato wani manzo sa'an nan lalle ne, zai sanya gādi a gaba gare shi da bãya gare shi (27)

"Dōmin Ya san lalle, sun iyar da sākonnin Ubangijinsu, kuma (Shi Ubangijin) Yā kēwaye su da sani, kuma Yā lissafe dukan kōme da kididdiga (28) [al-Jinn: 26-28]. Kuma Allah Ya umarce su da isar da sakonninSa, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ}

{Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne. Lalle ne, Allah bã Ya shiryar da mutāne kāfirai} [al-Ma'ida: 67]. Kuma Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا}

{Manzanni māsu bãyar da bushāra kuma māsu gargadi dōmin kada wata hujja ta kasance ga mutāne a kan Allah bãyan Manzannin. Kuma Allah yā kasance Mabuwāyi, Mai hikima} [al-Nisa'a: 165].

Manzanni - aminci ya tabbata a gare su - suna tsoron Allah matukar jin tsoro, kuma suna jin tsoronSa, basa kari a kan sakonninSa kuma basa ragewa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ (44) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (45) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (46) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (47)}

{Kuma dā (Muhammadu) yā fadi wata maganā, yā jingina ta garē Mu (44)}

Dā Mun kāma shi da dāma (45)

sa'an nan, lalle ne, dā Mun kātse masa lakā (46)

Kuma daga cikinku bābu wasu māsu iya kāre (azābarMu) daga gare shi (47) [al-Hakah: 44-47]. Imam Ibnu Kasir - Allah Ya yi masa rahama - ya ce: (Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: (kuma da ya kirkiri karya a gare mu) wato: Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - da ya kasance kamar yadda suke rayawa yana mai kirkirar karya akanmu cewa yayi kari acikin sakon ko yayi rafi daga gareshi ko ya fadi wani abu daga gare shi sai ya danganta shi zuwa gare mu - kuma abin da ba haka bane - da munyi masa gaggawar ukuba, saboda wannan ya ce (Da Mun kamashi da damarmu) sai aka ce: Ma'anarsa da mu munyi masa azaba da damarmu' saboda tafi tsananin kamu kuma aka ce: Da mun kamashi da damarsa. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يُعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ

تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ . مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الْأَرْقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

{Kuma da lokacin da Allah Ya ce da (Annabi) Isa dan Maryam shin kaine kacewa mutane ku riƙe ni ni da uwata Alloli biyu koma bayan Allah sai ya ce tsarki ya tabbata a gareKa baya kasancewa a gareni in fadi abinda babu wani hakki a gare ni, idan na kasance na faɗeshi to lallai Ka sani, kuma Kana sanin abinda yake cikin raina kuma ni bana sanin abunda yake cikin ranKa, lallai Kai ne Masani fake. Ban gaya musu ba sai abinda Ka umarce ni da shi cewa su bautawa Allah Ubangijina kuma Ubangijinku kuma na kasance mai shaida a lokacin da nake cikin su to yayin da Ka karbi raina Kaine Mai gadin su, kuma kaine mai shaida akan dukkan komai} [al-Maida: 116-117].

Yana daga falalar Allah ga AnnabawanSa da manzanninSa -aminci ya tabbata a gare su - cewa Allah Yana tabbatar da su wajen isarwarsu ga sakonninSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (54) مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ (55) إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبَّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَّتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

{ya ce lallai ni ina shadawa da Allah kuma ku shaida cewa ni na barranta da abinda kuke yin Shirka (54) Koma bayanSa saboda haka kuyo mun tanadi baki ɗayanku sannan kada ku saurara mun (55)

Hakīka, ni na dōgara ga Allah, Ubangijīna kuma Ubangijinku. Bābu wata dabba fāce Shi ne Mai riko ga kwarkwadarta. Hakīka, Ubangijīna Yanā (kan) tafarki madaidaici} [Hud: 54-56]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ۖ وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ خَلِيلًا (73) وَلَوْلَا أَنْ تَبَيَّنَّاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا (74) إِذَا لَا دُفْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا (75)}

{Kuma lalle ne sun yi kusa hakīka, su fitinē ka daga abin da Muka yi wahayi zuwa gare ka, dōmin ka kirkira waninsa a gare Mu, a lōkacin, hakīka, dā sun rike ka masoyi (73)

Kuma bā dōmin Mun tabbatar da kai ba, lalle ne, hakīka, dā kā yi kusa ka karkata zuwa gare su ta wani abu kaḍan (74)

A lōkacin, lalle ne, dā Mun dāndana maka ninkin azābar rāyuwa da ninkin azābar mutuwa, sa'an nan kuma bā zā ka sāmi mataimaki ba a kanMu (75) [al-Isra'a: 73-75]. Waḍan nan ayoyin da waḍan da suka gabace su shaida ne kuma dalili ne kan cewa al-Kur'ani saukakke ne daga Ubangijin talikai; domin cewa da ya kasance daga Manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ne da bai kunshi irin wannan zancen abin fuskantarwa gareshi ba.

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ḍaukaka - Yana kare manzanninSa daga mutane, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ }

{Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne. Lalle ne, Allah bā Ya shiryar da mutāne kāfirai} [al-Ma'ida: 67]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأٌ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ }

{Kuma ka karanta musu lābārin Nūhu, a lōkacin da ya ce wa mutānensa, "Ya mutānēna! Idan matsayīna da tunātarwata ameda āyōyin Allah sun kasance sun yi nauyi a kanku, to, ga Allah na dōgara. Sai ku tāra al'amarinku, kū da abūbuwan shirkinku, sa'annan kuma kada al'amarinku ya kasance rufaffe a kanku, sa'an nan kuma ku kashe ni, kada ku yi mini jinkiri} [Yunus: 71]. Kuma Allah - Maḍaukakin sarki - Yana bada labari game da Annabi Musa - amincin ya tabbata a gare shi -: {Suka ce Ubangijinmu lallai mu muna jin tsoro yayi gaggawa akanmu ko ya ketare haddi. Ya ce: Lallai Ni ina tare daku ina ji kuma ina gani} [Daha: 45-46]. Sai Allah - Maḍaukakin sarki - Ya bayyana cewa Shine Mai kiyaye manzanninSa - aminci ya tabbata agagre su - daga abokan gabarsu basa taɓa iya cimmusu da wata cuta ba, kuma Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ḍaukaka - Ya bada labarin cewa Shi

Yana kiyaye wahayinSa ba'a iya kari a ciki ko ragi daga ciki, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}

{Lalle Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alkur'āni), kuma lale Mũ, haḳīka, Māsu kiyayēwane gare shi} [al-Hijr: 9].

Kuma annabawa - aminci ya tabbata a gare su - ma'asumai ne daga dukkan abinda yake sabawa hankali ko kyawawan halaye; Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana mai tsarkake annabinSa Muhammad:

{وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ}

{Kuma, lalle haḳīka kana a kan hālāyen kirki, manya} [al-Kalam: 4]. Kuma Ya ce game da shi:

{وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ}

{Kuma abokinku ba mahaukaci ba ne} [al-Takweer: 22]. Kuma wancan don su iya isar da sakon a mafi alherin tsayuwa, kuma Annabawa - aminci ya tabbata a gare su - sune waɗan da aka dora musu nauyin isar da umarnin Allah ga bayinSa wanda basu da wani abu na daga abinda ya kebanci Allantaka ba a'a su mutane ne kamar sauran mutane Allah Yana yi musu wahayi da sakonninSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ}

{Manzanninsu suka ce musu, "Bã mu zama ba fāce mutāne misā, linku, kuma amma Allah Yanā yin falala a kan wanda Yake so daga bāyinsa, kuma bã ya

kasancēwa a gare mu, mu zo muku da wani dal'ili fāce da iznin Allah. Kuma ga Allah sai mūminai su dōgara} [Ibrahim: 11]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana Mai umartar ManzonSa Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya cewa mutanensa:

{قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ ۚ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا}

{Ka ce: "Nĩ, mutum ne kawai kamarku, anã yin wahayi zuwa gare ni cewa: Lalle ne, Abin bautawarku, Abin bautawa Guda ne, sabōda haka wanda ya kasance yanã fātan haɗuwa da Ubangijinsa, to, sai ya yi aiki na kwarai. Kuma kada ya haɗa kōwa ga bauta wa Ubangijinsa} [al-Kahf: 110].

23. Musulunci yana kira zuwa ga bautar Allah Shi kaɗai da ginshikan ibadu manya, sune: Sallah wacce ita ce tsayuwa da ruku'u da sujjada da ambaton Allah da yabonSa da kuma addu'a, mutum yana sallatarta sau biyar a wuni, kuma a cikinta babu banbanci tsakanin mawadaci da talaka da shugaba da mabiyyi a sahu ɗaya a

cikin Sallah. Da kuma zakka wacce wani yanki ne kaɗan daga cikin dukiya - daidai da sharuɗɗa da kuma gwargwado wanda Allah Ya kaddara shi - kuma tana wajaba ne a dukiyar mawadata kuma a bada ita ga talakawa da wasunsu,, sau ɗaya a shekara. Da Azumi wanda shi ne kamewa ga barin masu karya a zumi a yinin watan Ramadan, zai horu war da ransa wajen nufi da hakuri. Sai Hajji shine: Nufin dakin Allah a Makka abar girmamawa sau ɗaya a rayuwa ga mai iko, a wannan hajjin ne kowa yake daidaituwa a fuskantar Mahalicci - tsarki ya tabbatar maSa - sai banbance-banbance su gushe a cikinsa.

Musulunci yana kira zuwa bautar Allah da manya ibadu da wasun su na ibadu, waɗan nan ibadun masu

girma hakika Allah Ya wajabta su ga dukkanin annabawa da manzanni - aminci ya tabbata agare su - , kuma mafi girman ibadu sune:

Na farko: Sallah Allah Ya farlantata akan musulmai kamar yadda Ya farlantata akan sauran annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su -, kuma Allah Ya umarci annabinSa Ibrahim - aminci ya tabbata a gare shi - cewa ya tsarkake dakinSa ga masu dawafi da masu sallah masu ruku'u masu sujada, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَاذْجَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَوَعَدْنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهْرًا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ }

{Kuma a lõkacin da Muka sanya dakin Allah ya zama urin zama ga mutãne, da aminci, kuma ku riki wurin salla daga Makãmu Ibrãhĩm, kuma Muka dau alkawari daga Ibrãhĩm, da Ismã'ila da cẽwa: "Ku tsarkake dãki Na dõmin mãsu dawãfi da mãsu E'itikafi da mãsu rukũ'i, mãsu sujada} [al-Bakara: 125]. Kuma Allah Ya wajabtata akan (annabi) Musa a farkon kiran da yayiwa (annabi) Musa - amincin ya tabbata a gare shi -, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ لِعَالَمِكَ ۖ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى (12) وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى (13) إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) }

{Lalle ne, Nĩne Ubangijnka, sai ka dẽbe takalmanka Lalle ne kanã a rãfin nan abin tsarkakẽwa, !uwa (12)

"Kuma Nĩ Nã zãbe ka. Sai ka saurãra ga abin da ake yin wahayi (13)

Lalle, Nĩ Ni ne Allah. Bãbu abin bautawa fãce Ni. Sai ka bauta Mini, kuma ka tsayar da salla dõmin tuna Ni (14)} [Daha: 12-14]. Kuma Annabi Isa - amincin ya tabbata a gareshi - ya bada labarin cewa Allah Ya umarce shi da sallah da zakka, sai ya ce kamar yadda Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bada labari:

{ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا }

{Kuma Yã sanya ni mai albarka a inda duk na kasance kuma Ya umurce ni da yin salla da zakka matukar inã da rai} [Maryam: 31]. Kuma sallah a musulunci ita ce tsayuwa da ruku'u da sujjada da ambaton Allah da yabonSa da kuma addu'a, mutum zai sallace ta ne sau biyar a rana, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ }

{Ku tsare lõkatai a kan sallõli da salla mafificiya. Kuma ku tsayu kuna mãsu kankan da kai ga Allah} [al-Bakara: 238]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: {Ka tsayar da salla a karkatar rãnã zuwa ga duhun dare da lõkacin fitar alfijir lalle ne karãtun fitar alfijir ya kasance wanda ake halarta} [al-Isra'a: 78]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Amma a ruku'u to ku girmama Ubangiji a cikinsa, amma sujjada, to ku yi koki matukar koki wajen addu'a, ya dace a amsa muku". Sahih Muslim.

Na biyu: Zakka Allah Ya farlanta ta ga musulmai kamar yadda Ya farlantata ga annabawa da manzanni da suka gabata -aminci ya tabbata a gare su - kuma ita wani gwargwado ne kadan daga cikin dukiya - daidai da sharuɗɗa da wani gwargwadan da Allah Ya kaddara shi - kuma wajibi ce a cikin dukiyar mawadata da zasu rika bayarwa ga talakawa da wasunsu sau ɗaya a shekara, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ۚ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ }

{Ka karbi sadaka daga dūkiyōyinsu kana tsarkake su, kuma kana tabbatar da kirkinsu da ita. Kuma ka yi musu addu'a. Lallai addu'ō'in Ka natsuwa ne a gare su. Kuma Allah ne Mai ji, Masani} [al-Taubah: 103]. Lokacin da Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya aiki Mu'az - Allah Ya yarda da shi - zuwa Yamen ya ce da shi: "Lallai cewa zakazowa wasu mutane ma'bota littafi, to kakirasu zuwa shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma cewa ni manzon Allah ne, idan suka bika ga hakan to ka sanar da su cewa Allah - Mai girma da ɗaukaka - Ya wajabta musu salloli biyar a kowane yini da dare, idan suka bika ga hakan to ka sanar da su cewa Allah - Mai girma da ɗaukaka - Ya wajabta musu zakka a dukiyoinsu za'a karba daga mawadatansu a maida ita ga talakawansu, idan suka bika ga hakan to na haneka da manyan dukiyoinsu, kuma kaji tsoron addu'ar wanda

aka zalinta domin cewa ita babu wani shamaki tsakaninta da Allah". Tirmizi ne ya ruwaito shi (625).

Na uku: Azumi Allah - Mai girma da ɗaukaka - Ya wajabta shi kan musulmai kamar yadda Ya farlanta shi ga annabawa da manzannin da suka gabata - aminci ya tabbata a garesu -, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

{Yā ku waɗanda suka yi īmāni! An wajabta azumi a kanku kamar yadda aka wajabta shi a kan waɗanda suke daga gabāninku, tsammāninku, zā ku yi takawa} [al-Bakara: 183]. Kuma shi ne: Kamewa ga barin abubuwan da suke bata azimi a yinin watan Ramadana kuma azumi yana horar da nufi da hakuri. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Allah - Mai girma da ɗaukaka - yana cewa: Azumi nawa ne, kuma Nine zanyi sakayya da shi saboda ya bar sha'awarsa da cinsa da shansa saboda Ni, kuma azumi garkuwa ne, mai azumi yana da farin ciki guda biyu: Farin ciki lokacin da zai buɗe baki da farin ciki lokacin da zai gamu da Ubangijinsa". Sahih al-Bukhari: 7492.

Na Huɗu: Hajji Allah Ya farlanta shi ga musulmai kamar yadda Allah Ya farlanta shi ga annabawa da manzannin da suka gabata - aminci ya tabbata a garesu -, kuma Allah Ya umarci annabinSa Ibrahim baɗayi

- amnici ya tabbata agare shi - cewa yayi kira da aikin hajji, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ }

{Kuma ka yi yēkuwa ga mutāne da wajabcin Hajji su je maka suna māsu tafiya da kafāfu da kuma a kan kōwane maɗankwarin rākumi māsu zuwa daga kōwane rango mai zurfi} [al-Hajj: 27]. Kuma Allah Ya umarce shi da ya tsarkake ɗakin (Allah) ga alhazai, sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ
وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ }

{Kuma a lōkacin da Muka iyākance wa Ibrāhim wurin 'akin (Muka ce masa), "Kada ka haɗa kōme da Ni ga bauta, kuma ka tsarkake 'ākiNa dōmin māsu ɗawāfi da māsu tsayuwa da māsu ruku'u da māsu sujada} [al- Hajj: 26].

Hajji shi ne: Fuskantar ɗakin Allah a Makkah abar girmamawa dan wasu ayyuka sanannu sau ɗaya a rayuwa ga mai iko, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِينَ }

{Kuma Allah ya wajabta Hajjatar Xakinsa ga wanda ya Samu ikon haka, kuma duk wanda ya Kafirce to lallai Allah Mawadaci ne ga barin Talikai} [Aal-Imran: 97]. Kuma a cikin hajji alhazai musulmai suna taruwa a waje ɗaya suna masu tsarkake ibada ga Mahalicci, kuma dukkan alhazai suna yin aikin hajji ta hanya mai

kamanceceniya da zata kore banbancen gari da wayewar ilimi, da matsayin rayuwa.

24. Daga cikin mafi girman abinda ibadu suka kebanta da shi a musulunci cewa yadda ake yinsu da lokutansu da sharuddunsu, Allah - tsarki ya tabbatar maSa ya daukaka - ne Ya Shar'anta su kuma manzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya isar da su, babu wani mutum da yayi shigege a cikin su ta hanyar kari ko ragi har zuwa wannan rana, kuma dukkan wadannan manyan ibadun dukkan Annabwa - aminci ya tabbata agare su - sunyi kira zuwa gare su.

24. Daga mafi girman abinda ibadu suka kebanta da shi a musulunci cewa yadda ake yinsu da lokutansu da sharuddansu Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - ne Ya shar'anta su kuma manzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya isar da su, babu wani mutum da yayi shigege a cikin su ta hanyar

kari ko ragi har zuwa wannan rana, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا }

{Yau ne Na cika muku addininku kuma Na cika ni'amaTa a gare ku kuma na yarje muku cewa musulunci shi ne addini} [al-Maa'ida: 3]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَاسْتَمِيعْ بِالْأَذَىٰ أَوْجِي إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

{Sabōda haka, ka yi riko ga abin da aka yi wahayi da shi zuwa gaie ka. Lalle ne kai, kanā a kan hanya madaidaiciyl} [al-Zukhruf: 43]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da sallah:

{فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا}

{Sa'an nan idan kun kāre salla, to ku ambaci Allah tsaye da zaune da a kan sāsaninku. Sa'an nan idan kun natsu, to, ku tsayar da Salla. Lalle ne salla tā kasance a kan mūminai, farilla mai kayyadaddun lōkuta} [al-Nisa'a: 103]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da waɗanda za'a bawa zakkah:

{ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ }

{Abin sani kawai, dūkiyōyin sadaka na fakīrai ne da miskinai da māsu aiki a kansu, da waɗanda ake lallāshin zukātansu, kuma a cikin fansar wuyōyi, da mabarta, da a cikin hanyar Allah da ɗan hanya (matafiyi). Farilla daga Allah. Kuma Allah ne Masani,

Mai hikima} [al-Taubah: 60]. Allah - Maɗaukakin sarki
- Ya ce akan azumi:

{ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ
فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ
يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا
هَدَاكُم وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ }

{Watan Ramalāna ne wanda aka saukar da Alkur'āni a cikinsa yana shiriya ga mutāne da hujjōji bayyanannu daga shiriya da rarrabēwa. To, wanda ya halarta daga gare ku a watan, sai ya azumce shi, kuma wanda ya kasance majinyaci ko kuwa a kan tafiya, sai ya biya adadi daga wasu kwanuka na dabam. Allah Yana nufin sauƙi gare ku, kuma ba Ya nufin tsanani gare ku, kuma dōmin ku cika adadin, kuma dōmin ku girmama Allah a kan Yā shiryar da ku, kuma tsammāninku, zā ku gōde} [al-Bakara: 185]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da hajji:

{ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَرَوْهُ إِنَّا نَحْنُ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ
يَأْتِيهِ الْبُكُورُ وَالْكَاثِرُ وَمِنْ بَيْنِهِمْ يَأْتِيهِ الْحُجَّاجُ }

{Hajji watanni ne sanannu. To, wanda ya yi niyyar hajji a cikinsu to bābu jimā'i kuma bābu fāsikanci, kuma bābu jāyayya a cikin hajji. Kuma abin da kuka aikata daga alhēri, Allah Ya san shi. Kuma ku yi guzuri. To, mafi alhērin guzuri yin takawa. Kuma ku bi Ni da takawa, ya ma'abuta hankula} [al-Bakara: 197]. Kuma dukkan waɗan nan ibadun masu girma dukkanin

annabawa - aminci ya tabbata agare su - sunyi kira zuwa gare su.

25. Manzon musulunci shi ne Muhammad Bn Abdullahi daga cikin zuriyar annabi Isma'ila dan Annabi Ibrahim - aminci ya tabbata a garesu - an haife shi a Makka a shekara ta 571 Miladiyya, kuma an aikoshi a nan yayi hijira zuwa Madina, kuma baiyi tarayya da mutanensa a al'amuran bautar gunki, sai dai shi ya kasance yana tarayya da su a ayyukan kirki, kuma ya kasance kan kyawawan halaye tun kafin a aiko shi, mutanensa sun kasance suna kiransa amintacce, Allah Ya aiko shi yayin da ya cika shekara arba'in, kuma Allah Ya karfafa shi da ayoyi (Mu'ajizoti) masu girma, kuma mafi girmansu shi ne al-Kur'ani shine

mafi girman mu'ujizojin annabawa,
kuma shine mu'ujiza mai wanzuwa
daga mu'ujizojin annabawa zuwa yau,
lokacin da Allah Ya cika addininSa
gareshi, kuma manzo - tsira da amincin
Allah su tabbata agare shi - ya isar da
shi matukar isarwa, yayi wafati alhali
shekarunsa sittin d uku, an birneshi a
Madina annabi - tsira da amincin Allah
su tabbata agare shi -, manzo
Muhammad shine cikamakin
annabawa da manzanni Allah Ya
aikoshi da shiriya da addinin gaskiya da
n ya fitar da mutane daga duffan
bautar gumaka da kafirci da jahilci
zuwa hasken kadaita Allah da imani,
Allah Yayi masa shaida cewa shine Ya

aikoshi yana mai kira zuwa gareshi da umarninSa.

Manzon musulunci shine Muhammad Bn Abdullahi daga zuriyar Isma'il Bn Ibrahim - amincin ya tabbata a gare shi - an haife shi a Makkah a shekara ta 571 Miladiyya, kuma an aiko shi a cikinta kuma yayi hijira zuwa Madina, mutanensa suna kiransa amintacce, kuma bai taba tarayya da mutanensa ba cikin al'amuran bautar gumaka sai dai shi ya kasance yana tarayya tare da su a cikin ayyukan alheri, kuma ya kasance akan kyawawan dabi'u masu girma kafin a aiko shi, Ubangijinsa Ya siffanta shi da manyan kyawan dabi'u, sai Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce game da shi:

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ}

{Kuma, lalle hakika kana a kan hālāyen kirki, manya} [al-kalam: 4]. Kuma yayin da ya cika shekara arba'in Allah Ya aiko shi, kuma Ya karfafeshi da ayoyi (mu'ajizoti) masu girma, mafi girmansu shi ne al-Kur'ani mai girma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Babu wani annabi daga cikin annabawa face an bashi daga cikin ayoyi waɗan da mutane za su yi imani da shi, ni kuma abinda aka bani shi ne wahayi, Allah Yayi mini wahayi ina fatan na fisu mabiya ranar al-Kiyama". Sahih al-Bukhari. Al-Kur'ani mai girma shi wahayin Allah ne zuwa ga

manzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi
- Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da shi:

{ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ }

{wancan littafi ne wanda babu kokwantoa cikinsa
kuma cikinsa akwai shiriya ga masu jin tsoron Allah}
[al-Bakara: 2]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْقَانُ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا }

{Shin, bã su kula da Alkur'āni, kuma dā yā kasance
daga wurin wanin Allah haƙƙa, dā sun sāmu, a cikinsa,
sābā wa jūnamai yawa?} [al-Nisa'a: 82]. Kuma Allah
Yayiwa aljannu da mutane tahaddi akan su zo da
kwatankwacinsa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنَّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْفُرْقَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ
وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا }

{Ka ce: "Lalle ne idan mutāne da aljannu sun tāru
a kan su zo da misālin wan nan Alkur'āni bã zā su zo da
misālin ba, kuma kō dā sāshinsu yā kasance,
mataimaki ga sāshi} [al-Israa: 88]. Kuma Yayi musu
tahaddi kan su zo da surori goma kwatankwacinsa,
Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ
مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ }

{Kō sunā cewa: "Yā kirkira shi ne."Ka ce: "Sai ku zo
da sūrōri gōma misālin sa kirkirarru, kuma ku kirāyi
wanda kuke iyāwa, baicin Allah, idan kun kasance
māsu gaskiya} [Hud: 13]. Kuma Yayi musu tahaddi kan
su zo da sura ɗaya kwatankeacinsa, Allah -

Maɗaukakin sarki - Ya ce: {Idan kun kasance cikin kokkwanton daga abinda Muka saukarwa bawanmu to kuzo da sura kwara ɗaya kwatankwacinsa kuma ku kirawo masuyi muku shaida (shaidunku) koma bayan Allah indai kun kasan ce masu gaskiya} [al-Bakara: 23].

Kuma al-Kur'ani mai girma shine aya ɗaya wanzajjiya daga cikin mu'ajizozin annabawa har zuwa yau, kuma yayin da Allah Ya cikawa manzo - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - addini kuma ya isar da shi matukar isarwa sai manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayi wafati alhali shekararsa suna sittin, kuma an binne shi a Madina - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi -.

Kuma Manzon Allah Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - shi ne cika makin annabawa da manzanni, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا }

{Muhammadu bai kasance uban kōwa ba daga mazanku, kuma amma shī yā kasance Manzon Allah kuma cikon Annabāwa. Kuma Allah Ya kasance Masani ga kōme} [al-Ahzab: 40]. Daga Abu huraira - Allah Ya yarda dashi - cewa manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai kwatankwacina da sauran annabawa da suka gabaceni kamar mutum ne da ya gina gida sai ya

kyautatashi yai masa kawa sai wurin bulo daya a wani lungu, sai mutane suka rika kewaye shi suna mamakinsa suna cewa ina ma za'a saka wannan bulo ḍīn ? ya ce: to ni ne wannan bulo ḍīn kuma ni ne cika makin annabawa". Sahih al-Bukhari. Kuma a cikin linjila Annabi Isa - amincin ya tabbata a gare shi - ya ce yana mai bushara da Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi -: (Dutsen wanda masu gini suka ki ginawa shi ne ya isa kan zawiyyar, shin baku karanta ba a cikin litattafai: Yasu'a ya ce da su daga Ubangiji wannan ya kasance kuma shi abin mamaki ne a idanuwan mu) kuma a cikin Sifirn al-Taura wacce aka samu a yau kuma a cikinta (akwai) faḍīn Annabi Musa - aminci ya tabbata a gare shi: (An samar musu da wani annabi a tsakiyar 'yan uwansu kamarka, kuma na sanya magana Ta a cikin bakinsa sai yayi magana da su da ukkan abinda Nayi masa wasiyya da shi).

Kuma Manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata gare shi - Allah Ya aiko shi da shiriya da addinin gaskiya, kuma Allah Yayi masa shaida da cewa shi yana kan gaskiya, kuma cewa Shine Ya aiko shi yana mai kira zuwa gare shi da umarninSa, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

لَٰكِنَ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ ۖ اَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۖ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُوْنَ ۚ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا

{Amma Allah Yanā shaida da abin da Ya saukar zuwa gare ka. Yā saukar da shi da saninSa. Kuma

malā'iku sunā shaida. Kuma Allah Yā isa Ya zama shaida} [al-Nisa'a: 166]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ
بِاللَّهِ شَهِيدًا}

{Shī ne wanda Ya aiki ManzonSa da shiriya da addinin gaskiya dōmin Ya rinjāyar da shi a kan addinai dukansu. Kuma Allah Ya isa Ya zama Mai shaida} [al-Fath: 28]. Allah Ya aiko shi da shiriya dan ya fitar da mutane daga duhun bautar gumaka da kafirci da jahilci zuwa hasken tauhidi da imani, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

{Dashī, Allah Yanā shiriyar da wanda ya bi yardarsa zuwa ga hanyōyin aminci, kuma Yanā fitar da su daga duffai zuwa ga haske da izninsa, kuma Yanā shiriyar da su zuwa ga hanya madaidaiciya} [al-Ma'ida: 16]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{الرَّ ۖ كَتَابَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى
صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ}

{A. Ī.R. Littāfi ne mun saukar da shi zuwa gare ka dōmin ka fitar da mutāne daga duhunhuna zuwa ga haske, da iznin Ubangijinsu, zuwa ga tafarkin Mabuwayi, Abin gōdēwa} [Ibrahim: 1].

26. Shari'ar musulunci wacce manzon Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da ita, ita ce cika makin sakonnin Allah da kuma shari'un Ubangiji, kuma ita ce shari'ar cika, a cikinta akwai gyaruwar addinin mutane da duniyarsu, kuma tana tsarewa a mataki na farko ga addinin mutane da jinanensu da dukiyyoyinsu da hankulansu da zuriyarsu, kuma ta shafe kowa ce shari'ar da ta gabace ta na daga shari'u, kamar yadda ta soke bangaren wasun da suka gabaceta.

Shari'ar musulunci wacce manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da ita ita ce cika makin sakonnin Allah da shari'un Ubangiji, kuma Allah Ya cika wannan sakon addinin kuma ni'ima ta cika ga mutane da aiko Manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi -, Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا}

{Kuma yaune Na cika muku addininku, kuma Na cika muku ni'imaTa kuma Na yarje muku musulunci a matsayin addini} [al-Maa'ida: 3].

Kuma shari'ar musulunci itace cikakkiyar shari'a, a cikinta akwai gyaruwar addinin mutane da duniyarsu; saboda ita ce ta taro dukkan abinda ke cikin shari'un da suka gabata, kuma itace mafi cika su, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا }

{Lalle ne wannan Alkur'āni yanā shiryarwa ga (hālayen) waɗanda suke mafi daidaita kuma yanā bāyar da bushāra ga mūminai waɗanda suke aikata ayyuka na kwari (cēwa) "Lalle ne sunā da wata iḡara. mai girma} [al-Isra'a: 9]. Kuma shari'ar musulunci ta sarayarwa mutane wahalhalun da suke a cikin al'ummatan da suka gabata, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي النَّوْرِ
وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ
عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا
بِهِ وَعَزَّوْهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ }

{Waɗanda suke sunā bin Manzo, Annabi, Ummyyi wanda suke sāmuni sa rubuce a wurinsu, a cikin Attaura da Linjila yana Umartarsu da kyawawan ayyuka kuma yana hanasu daga Mummuna kuma yana halarta musu daxaxan abubuwa kuma yana

haramta aaamusu munana kuma yana sauke musu abunda ya dame su da ququmqi waxanda suke kansu saboda haka waxanda sukai Imani da shi kuma suka qarfafe shi kuma suka taimake shi kuma suka bi hasken da ya saukar tare da shi waxan nan sune masu rabauta} [al-A'araf: 157].

Kuma Shari'ar musulunci ta shafe dukkan shari'un da suka gabata, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۚ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

{Kuma Mun saukar da Littāfi zuwa gare ka da gaskiya yanā mai gaskatāwa ga abin da yake a gaba gare shi daga Littāfi (Attaura da Injīla), kuma mai halartāwa a kansa sai ka yi hukunci a tsakāninsu da abin da Allah Ya saukar kuma kada ka bībiyi son zūciyōyiniu daga abin da ya zo maka daga gaskiya Ga kōwanne daga gare ku Mun sanya sharīa da hanya (ta bin ta) Kuma dā Allah Yā so, dā Yā sanya ku al'umma guda, kuma amma dōmin Ya jarraba ku a cikin abin da Ya bā ku Sai ku yi tsere ga ayyukan alheri Zuwa ga Allah makōmarku take gabā ɗaya Sa'an nan Ya bā ku lābāri ga abin da kuka kasance kunā sābāwa a cikinsa} [al-Ma'ida: 48]. Al-Kurani mai girma wanda ya kunshi shari'a yazo ne yana mai gasgata abinda ya gabaceshi

na litattafan Allah, kuma mai hukunci akansu, mai shafe su.

27. Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - baYa karbar wani addini in ba musuluncin da manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da shi ba, kuma duk wanda ya riki wanin musulunci addini to ba za'a karba daga gareshi ba.

Kuma Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - bayan aiko Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - baYa karbar wani addini in ba musuluncin da manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da shi ba, kuma duk wanda ya riki wanin musulunci a matsayin addini to ba za'a karba daga gare shi ba. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}

{Kuma wanda ya nēmi wanin Musulunci ya zama addini, to, bā zā a karba daga gare shi ba. Kuma shi a Lāhira yana daga cikin māsu hasāra} [Aal Imran: 85]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۚ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْثًا بَيْنَهُمْ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

{Lalle ne, addini a wurin Allah, Shi ne Musulunci. Kuma wadanda aka bai wa Littafi ba su sābā ba, fāce a bāyan ilmi ya je musu, bisa zālunci a tsakāninsu. Kuma wanda ya kāfirta da āyōyin Allah, to, lalle ne Allah Mai gaugāwar sakamako ne} [Aal Imran: 19]. Kuma wannan musuluncin shi ne tafarkin (annabi) Ibrahim - aminci ya tabbata a gare shi -, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَنْ يَرْغُبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ ۚ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ۚ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ}

{Kuma wāne ne yake gudu daga akīdar Ibrāhīm, fāce wanda ya jāhilta ga ransa? Kuma lalle ne, haķīka, Mun zābe shi, a cikin dūniya, kuma lalle ne shi, a cikin Lāhira, haķīka, yana daga sālihai} [al-Bakara: 130]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا}

{Kuma wāne ne ya fi kyau ga addini daga wanda ya sallama fuskarsa ga Allah, alhāli kuwa yanā mai kyautatawa kuma ya bi akidar Ibrāhīm, Yanā mai karkata zuwa ga gaskiya? Allah Yā riķi Ibrāhīm badāḍayi} [al-Nisa'a: 125]. Kuma Allah - Maḍaukakin sarki - Ya umarci Manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce:

{قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ}

{Ka ce: "Lalle nĩ, Ubangijina Yã shiryar da ni zuwa ga tafarki madaidaici, addĩni, kĩmantãwa (ga abũbuwa), mai akĩdar Ibrãhĩm, mai karkata zuwa ga gaskiya, kuma bai kasance daga mãsu shirki ba} [al-An'am: 161].

28. Al-Ku'ani mai girma shine littafin da Allah Yayi wahayinSa ga manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - kuma shi ne zancen Ubangijin talikai, Allah Yayi mutum da aljani tahaddi akan suzo da kwatankwacin sura daga gareshi, kuma wannan tahaddin bai gushe ba yana nan har zuwa yau, al-Kur'ani mai girma yana amsa tambayoyi muhimmai masu yawa waɗanda suke ɗimaɗar da miliyoyin mutane, kuma al-Kur'ani ai girma abin kiyayewa ne zuwa yau da yaren larabcin da ya asuka da su wani harafi bai tawaya ba daga gareshi, shi

abin bugawa ne abin yaɗawa, kuma shi
littafi ne mai girma mai gajiyyarwa
wanda ya cancanci karatu ko karanta
fassarar ma'anoninsa kamar yanda
sunnar manzo Muhammad - tsira da
amincin Allah su tabbata agare shi - da
koyarwarsa da sirarsa ababen
kiyayewa ne kuma an ciratosu daidai
da sarka ta maruwaita amintattu, su an
bugasu da harshen larabcin manzo -
tsira da amincin Allah su tabbata agare
shi - yayi magana da ita, kuma an
fassarasu zuwa yaruka da yawa, al-
Kur'ani mai girma da sunnar manzo
tsira da amincin Allah su tabbata agare
shi sune tushe daya ga hukunce-
hukuncen musulunci da shari'unsa,
saboda musulunci ba'a daukarsa daga
ayyukan daidai mutanen da suke

danganta kansu ga musulunci, kawai ana daukarsa ne daga wahayin Allaha al-Kur'ani mai girma da sunnar annabi.

Al-Kur'ani mai girma shine littafin da Allah Yayi wahayinsa zuwa ga manzo balarabe Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - da yaren larabci, kuma shine zancen Ubangijin talikai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (195) }

{Kuma lalle shi (Alkur'āni), haḳīka, saukarwar Ubangijinhallittu ne (192)

Rūhi amintacce ne ya sauka da shi (193)

A zūciyarka, dōmin ka kasance daga māsu gargadi (194)

Da harshe na Larabci mai bayāni (195) [al-Shu'araa: 192-195]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ }

{Kuma lalle ne haḳīka, anā haɗa ka da Alkur'āni daga gun Mai hikima, Masani} [al-Naml: 6]. Wannan al-Kur'anin saukakke ne daga Allah, kuma mai gasgatawa ne da abinda ya gabace shi na litattafan Allah, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ }

{Kuma wannan Alkur'āni bai kasance ga a kirkira shi ba daga wanin Allah, kuma amma shi gaskatawar wannan ne da yake a gabāninsa da bayānin hukuncin littāffan Allah, Bābu shakka a cikinsa, daga Ubangijin halittu yake} [Yunus: 37]. Al-Kur'ani mai girma ya fayyace bayani a mafi yawan mas'alolin da Yahudu da Nasara sukai sabani a cikinsu a cikin addinansu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ}

{Lalle ne wannan Alkur'āni yanā gaya wa Banī Isrāīla mafi yawan abin da sū suke sāba wa jūnansu a ciki} [al-Naml: 76]. Al-Kurani mai girma ya kunshi dalilai da hujjojin da zasu iya tsayawa hujja a kan mutane baki ɗaya a wajen sanin haƙiƙanin da suke da alaƙa da Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - da addinSa da sakamakonSa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ}

{Kuma lalle ne haƙiƙa Mun buga wa mutāne a, cikin wannan Alkur'āni, daga kōwane misāli, ɗammāninsu su yi tunāni} [al-Zumar: 27]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِّلْمُسْلِمِينَ}

{Kuma Mun saukar maka da littafin dan bayani ga dukkan komai kuma shiriya ne da rahama ga Musulmai} [al-Nahl: 89].

Al-Kurani mai girma yana amsa tambayoyi muhimmai masu yawa da suke kidimar da miliyoyin mutane, saboda al-Kur'ani mai girma yana bayanin yadda Allah Ya halicci sammai da kasa, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ }

{Shin kuma wadanda suka kāfirta ba, su gani da cēwa lalle sammai da kasa sun kasance dinke, sai Muka būde su, kuma Muka sanya dukan kome mai rai daga ruwa? Shin, bā zā su yi īmāni ba?} [al-Anbiyaa: 30]. Da kuma yadda Allah Ya halicci mutum, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبُعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَتَقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِنَبْلُغَ أَشُدَّكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَّن يَتَّقَىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يَرْذُ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمْرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَىٰ الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ يَهِيَجُ }

{Ya ku mutāne! Idan kun kasance a cikin shakka a Tāshin jiyāma, to, lalle ne Mū, Man halittaku daga turbaya, sa'an nan kuma daga gudājin jini, sa'an nan kuma daga taōka wadda ake halittāwa da wadda ba a halittawa dōmin, Mu bayyana muku. Kuma Munā tab batar da abin da Muke so a cikin mahaifa zuwa ga wani ajali ambatacce, sa'an nan kuma Munā fitar da ku kunā jāřiri, sa'an nan kuma dōmin ku kai ga cika karfinku. Kuma daga cikin ku akwai wanda ke mutuwa, kuma daga gare ku akwai wanda ake mayarwa zuwa

ga mafi kaskancin rāyuwa dōmin kada ya san kōme a bāyan ya sani. Kuma kanā ganin kasa shiru, sa'an nan idan Muka saukar da ruwa a kanta, sai ta girgiza kuma ta kumbura, kuma ta tsirar da tsirrai daga kōwane nau'i mai ban sha'awa} [al-hajji: 5]. Kuma ina ne makomarsa kuma maye sakamakon wanda ya kyautata da wanda ya munana a wannan rayuwar, kuma bayanin dalilai akan wanna mas'alar ya gabata a sakin layi lamba ta (20) shin waɗan nan halittun sun samu ne haka kawai ko an samar da su saboda wata manufa maɗaukakiya? Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ }

{Shin, ba su yi dūbi ba a cikin mulkin sammai da kasa, da kuma abin da Allah Ya halitta daga kōme, kuma akwai tsammāni kasancewar ajalinsu, hakīka, ya kusanta? To, da wane lābāri a bāyansa suke yin īmāni?} [al-A'araf: 185]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ }

{Shin, to, kun yi zaton cēwa Mun halitta ku ne da wāsa kuma lalle ku, zuwa gare Mu, bā zā ku kōmo ba?} [al-Mua'Munun: 115].

Al-Kur'ani mai girma abin kiyayewa ne har zuwa yau da yaren da ya sauka da shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ }

{Lalle Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alkur'āni), kuma lale Mũ, haķĩka, Māsu kiyayēwane gare shi} [al-Hijr: 9]. Ba'a tauye wani harafi daga cikinsa ba, kuma ya koru da kwangaba kwan baya ya faru a cikinsa ko tawaya ko canji, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا }

{Shin, bā su kula da Alkur'āni, kuma dā yā kasance daga wurin wanin Allah haķĩka, dā sun sāmu, a cikinsa, sãbã wa jũnamai yawa?} [al-Nisa'a: 82]. Kuma shi yana nan a buge kuma a ko ina, kuma shi littafi ne mai girma mai mu'ujiza, wanda ya dace da a karanta shi ko a sauarare shi ko a fassara ma'anoninsa kamar yadda cewa sunnar manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agre shi - da koyarwarsa da tarihinsa an kiyaye su kuma an ruwaito su daidai da jerin maruwaita amintattu, su suna nan a buge da yaren larabcin da manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agre shi - yayi magana da shi kuma an fassara su a yaruka da yawa, kuma al-Kur'ani da sunnar mazon - tsira da amincin Allah su tabbata agre shi - sune tushe ɗaya na hukunce-hukunce musulunci da shari'unsu, to musulunci ba'a daukarsa daga ayyukan daidaikun masu dangantaka zuwa graeshi; kawai ana karbarsa ne daga wahayin Allah abin tsarewa: Al-Kur'ani mai girma da sunnar annabi, madaukakin sarki ya ce a cikin sha'anin al-Kur'ani.

{ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ - لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفَةٍ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ }

{Lallai wadanda suka kafirta da ambato yayin da ya zo musu, kuma cewa shi littafi ne mabuwayi, barna batazo masa ta gaba ne ko ta baya ne, kuma saukakke ne daga Mai hikima kuma abin godewa} [Fussilat: 41-42]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da sha'anin sunnanr annabi, kuma cewa ita wahayi ce daga Allah:

{وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ }

{Kuma abunda manzo ya zo muku da sho to ku karbe shi, kuma abinda ya haneku daga gareshi to ku hanu, kuji tsoron Allah, lallai Allah Mai tsananin ukuba ne} [al'Hashr: 7].

29. Kuma musulunci yana umarni da kyautatawa iyaye, koda kuwa sun kasance ba musulmai ba ne, kuma ya na wasiyya da 'ya'ya.

Musulunci yana umarni da a kyautatawa iyaye, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا يُبَلِّغَنَّ عَنْكَ الْكِبَرِ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا }

{Kuma Ubangijinka Ya hukunta kada ku bauta wa kōwa fāce Shi, kum game da mahaifa biyu ku kyautata

kyautatawa, ko dai dayansu ya kai ga tsūfa a wurinka ko dukansu biyu, to, kada ka ce musu 'tir' kuma kada ka tsāwace su kuma ka fada musu magana mai karimci} [al-Isra'a: 23]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ
اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ }

{Kuma Mun yi wasiyya ga mutum game da mahaifansa biyu; uwarsa tã dauke shi a cikin rauni a kan wani rauni, kuma yāyensa a cikin shekaru biyu (Muka ce masa) "Ka gōde Mini da kuma mahaifanka biyu. Makōma zuwa gare Ni kawai take} [Lukman: 14].

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمَلُهُ
وَفَصَّالَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي
أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ
وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُثِيبُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ }

{Kuma Mun yi wasiyya ga mutum game da mahaifansa biyu da kyautatāwa, uwarsa tã yi cikinsa wahala, kuma ta haife shi wahala. cikinsa da yāyensa watã talātin. Har a lōkacin da ya kai ga mafi karfinsa, kuma ya kai shēkara arba'in, ya ce: "Ya Ubangijīna! Ka kange nidōmin in gōde wa ni'imarKa, wadda Ka ni'imta a kaina da kuma a kan mahaifāna biyu, kuma dōmin in aikata aikin kwarai wanda Kake yarda da shi, kuma Ka kyautata mini a cikin zuriyata. Lalle nĩ, nã tũba zuwa gare Ka, kuma lalle ni, inã daga māsū

sallamāwa (ga umurninKa).} [al-Ahkaf: 15]. Daga Abu Huraira - Allah Ya yarda da shi - ya ce: Wani mutum ya zo wajen manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - sai ya ce: Ya manzon Allah waye mafi cancantar mutane da kyakkyawar kusanata? sai yace: "Mahaifiyarka" sai ya ce: Sannan kuma wa? sai ya ce: "Mahaifiyarka" sai ya ce: sannan kuma wa? sai ya ce: "Mahaifiyarka" sai ya ce: Sannan kuma wa? sai ya ce: "Mahaifinka". Sahih Muslim.

Kuma wannan umarni da wasiyya ga iyaye duk daya ne musulmai ne ko ba musulmai ba ne. Daga Asma'u Bint Abubakar ta ce: "Mahaifiya ta ta zo kuma ita mushirika ce a lokacin Kuraishawa kuma a lokacin su sunyiwa annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - alƙawari tare da danta sai na tambayi annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - sai na ce: Lallai mahaifiyata ta zo tana son ganina, ko na iya zuwan mata? sai ya ce: "Eh kina iya zuwa ga mahaifiyarki" Sahih al-Bukhari Ba haka ba da za'a ce mahaifa zasu yi kokarin juyar da yaro daga musulunci zuwa kafurci to musulci yana umartarsa -kuma hali a wannan lokacin - cewa shi ba zai bi su ba, ya zauna a matsayin mai imani da Allah, kuma ya kayutata musu ya zauna da su lafiya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَإِنْ جُهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ }

{Kuma idan mahaifanka suka tsananta maka ga ka yi shirki game da Ni, ga abin da bã ka da ilmi gare shi, to, kada ka yi musu dā'a. Kuma ka abũce su a cikin dũniya gwargwadon sharĩ'a, kuma ka bi hanyar wanda ya mayar da al'amari zuwa gare Ni, sa'an nan zuwa gare Ni makõmarku take sa'an nan In bã ku lãbãri game da abin da kuka kasance kunã aikatãwa} [Lukman: 15].

Musulunci baya hana musulmi ya kyautatawa makusantansa mushirikai ko wasun makusantansa indai basu zamanto abokan faɗa ba gare shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ لَا يَنْهَأُكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ }

{Allah bã Ya hana ku, daga waɗanda ba su yãke ku ba sabõda addini kuma ba su fitar da ku ba daga gidãjenku, ga ku kyautata musu kuma ku yi musu ãdalci. Lalle Allah Yanã son mãsu ãdalci}. [al-Mumtahina: 8].

Kuma musulunci yana umarni da wasiyya ga 'ya'ya, kuma mafi girman abinda musulunci yayi umarni ga mahaifi ya koyar da yaransa hakkin Ubangijinsu kamar yanda annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya cewa ɗan baffansa Abdullahi Bn Abbas - Allah Ya yarda da su -: "Ya kai yaro ko kai ɗan karamin yaro bana sanar da kai wasu kalmomin da Allah Zai amfaneka da su ba? sai na ce: Eh ya Manzon Allah sai

ya ce: "Ka kiyaye Allah sai Ya kiyaye ka, ka kiyaye ka sai ka same Shi a gabanka, ka tuna da Allah a lokacin yalwa sai Ya tuna da kai a lokacin tsanani, kuma idan zakayi roko to ka roki Allah, idan zaka nemi taimako to ka nemi taimakon Allah". Ahmad ne ya ruwaito shi 4/287.

Kuma Allah Yayi umarni ga iyaye su koyawa 'ya'yansu abinda zai anfanar da su a al'amuran addininsu da duniyarsu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ}

{Yā kū waɗanda suka yi īmāni! Ku kāre wa kanku (da iyālinku wata wuta makāmashinta mutāne da duwātsu ne. A kanta akwai waɗansu malā'iku māsu kauri, māsu karfi. Bā su sābā wa Allah ga abin da Ya umurce su, kuma sunā aikata abin da ake umunin su} [al-Tahrim: 6]. Kuma daga Ali - Allah Ya yarda da shi - game da faɗin Allah - Maɗaukakin sarki -:

{قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا}

{Ku tsare kanku da iyalanku daga wuta} Ya ce: "Ku ladabtar da su kuma ku sanar da su". Kuma annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya umarci mahaifi ya koyar da ɗansa sallah; dan ya tashi akanta, sai manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "Ku umarci 'ya'yanku da sallah alhali suna 'yan shekara bakwai". Abu Daud ne ya ruwaito

shi. kuma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Duukanku masu kiwo ne kuma dukkanku za'a tambayeku kan abinda kuke kiwo, shugaba mai kiwo ne akan talakawansa, mutum mai kiwo ne akan iyalansa kuma shi abin tambaya ne akan abinda aka bashi kiwon, kuma mace ma mai kiwo ce a cikin gidan mijinta kuma abar tambaya ce akan abinda aka bata kiwo, ɗan aiki mai kiwo ne akan dukiya mai gidansa kuma za'a tambaye shi kan abinda aka bashi kiwo, kuma dukkaninku masu kiao ne kuma za'a tambayeku daga abin kiwonsa". Sahihin Ibn Hibban: 4490.

Musulunci ya umarci mahaifi da ciyar da 'ya'yansa da mutanen gidansa, kuma bayanin wani abu daga cikin wancan ya gabata a sakin layi mai lamba (18) kuma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya bayyana falalar ciyarwa akan 'ya'ya sai ya ce: "Mafificin dinaren da mutum zai ciyar da shi: Dinarin da ya ciyar da shi ga iyalansa, da dinaren da mutum ya ciyar da shi ga dabbarsa a tafarkin Allah, da dinaren da ya ciyar ga abokansa a tafarkin Allah". Abu Kilaba ya ce: "Sai ya fara da iyali, sannan Abu Kilaba ya ce: Kuma wane mutum ne ya fi girman lada kamar mutumin da ya ciyar da iyali kanana don ya rufa musu asiri ko Allah Ya anfanar da su da shi kuma ya wadata su". Sahih Muslim: 994.

30. Musulunci yana umarni da adalci a cikin magana da aiki koda kuwa tare da abokan gaba ne.

Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - Ya siffantu da adalci a cikin ayyukanSa da gudanarwarSa a tsakanin bayinSa, kuma Shi Yana kan tafarki madaidaici a cikin abinda Yayi umarni da shi da abinda Ya hana daga gareshi, da abinda Ya halicceshi, Ya kuma Kaddarashi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Allah Ya shaida cewa: Lalle ne bãbu abin bautãwa fãce Shi kuma malãiku da ma'abũta ilmi sun shaida, yana tsaye da ãdalci, bãbu abin bautãwa face Shi, Mabuwãyi, Mai hikima} [Aal Imran: 18]. Allah Yana umarni da adalci, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ}

{Ka ce Ubangiji na Ya yi umarni da adalci} [al-A'araf: 29]. Kuma dukkan manzanni da annabawa - aminci ya tabbata a gare su - sun zo da adalci, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ}

{Hakĩka, lalle Mun aiko ManzanninMu da hujjõji bayyanannu, kuma Muka saukar da Littãfi da sikeli tãre da su dõmin mutãne su tsayu da ãdalci} [al-Hadid:

25]. Ma'auni shi ne adalci a cikin maganganu da ayyuka.

Kuma Musulunci yana umarni da adalci a cikin magana da aiki har tare da abokan gaba, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا}

{Yā ku waɗanda suka yi īmāni! Ku kasance māsu tsayuwa da ādalci, māsu shaida sabōda Allah, kuma kō dā a kanku ne kō kuwa, mahaifa da mafi kusantar zumunta, ko (wanda ake yi wa shaida kō a kansa) ya kasance mawadāci kō matalauci, to, Allah ne Mafi cancanta da al'amarinsu. Sabōda haka, kada ku bībiyi son zūciya, har ku karkata. Kuma idan kuka karkatar da magana, kō kuwa kuka kau da kai, to lalle ne Allah Yā kasance Masani ga abubuwan da kuke aikatāwa} [al-Nisa: 135]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا ۚ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ}

{Kuma kada kyamar wasu mutane don sun hanaku zuwa ḍakin Allah ya sanya ku cewa kuyi ta'addanci, kuyi taimakekeniya kan biyayya da tsoron Allah, kada kuyi taimakekeniya kan sabo da ta'addanci, kuji tsoron Allah lallai Allah Mai tsananin ukuba ne} [al-Ma'ida: 2]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۚ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۖ اْعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلنَّقْوَىٰ}

{Yā ku waɗanda suka yi īmāni! Ku kasance māsu tsayin daka dōmin Allah māsu shaida da ādalci. Kuma kada kiyayya da wasu mutane ta ɗauke ku a kan bā zā ku yi ādalci ba. Ku yi ādalci Shī ne mafi kusa ga takawa. Kuma ku bi Allah da takawa. Lalle Allah Masani ne ga abin da kuke aikatāwa} [al-Ma'dah: 8]. Shi zaka samu a cikin dokokin wasu al'ummai a yau ko a cikin addinan mutane kwatankwacin wannan al'amarin na shaida da gaskiya da faɗin gaskiya har da kuwa ko akan kai ne, ko iyaye, ko makusanta, da kuma umarni da adalci har ga makiyi da boki.

Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya yi umarni da adalci a tsakanin 'ya'ya. Daga Amir ya ce: Naji al-Nu'aman Bn Bashir - Allah Ya yarda da su - alhali shi yana kan minbari yana cewa: Baba na ya bani kyauta, sai Amrah Bint Rawahah ta ce: Ni ba zan yarda ba har sai Manzon Allah ya shaida sai taje wajen Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - sai ya ce: Ni na bawa ɗana na Amrah Bint Rawaha ta haifa kyauta sai ta umarce ni cewa in shaidar da kai ya Manzon Allah sai ya ce: "Ka bawa sauran 'ya'yanka irinta?" ya ce: A'a sai ya ce: "To kuji tsoron Allah kuma ku daidaita tsakanin 'ya'yanku" sai ya ce: sai na dawo sai ya mayar da kyautarsa". Sahih al-Bukhari: 2587.

Wancan cewa shi al'amarin mutane ba zai daidaita ba haka ma na kasashe kuma mutane ba zasu aminta ba akan addinansu da jinanensu da zuriyarsu da mutuncin su da dukiyyoyin su da kasashen su sai da adalci, saboda haka ne muke samun cewa annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayin da kafiran Makkah suka matsantawa musulmai a Makkah sai ya Umarce su - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - cewa da su yi hijira zuwa Habasha; kuma ya dogara kan haka da cewa a can akwai wani sarki mai adalci ba'a zaluntar kowa a garinsa.

31. Musulunci yana umarnini da a kyautatawa halitta baki daya, kuma yana kira zuwa kyawawan halaye, da kuma kyawawan ayyuka.

Musulunci yana umarni da kyautatawa iyaye, Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ}

{Lallai Allah Yana umarni da adalci da kyautatawa da kuma bawa ma'aboda kusanci} [al-Nahl: 90]. Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ}

{Wadanda suke ciyarwa a cikin sauki da tsanani kuma suke māsū haɗiyēwar fushi, kuma māsū yāfe wa

mutāne laifi. Kuma Allah Yana son māsu kyautatāwa} [Aal Imran: 134]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai cewa Allah Ya rubuta kyautayi akan kowane abu, to idan zakuyi kisa to ku kyautata kisan, idan zakuyi yanka to ku kyautata yankan, kuma dayaku ya wasa wukarsa, don ya hutar da abin yankansa". Sahih Muslim: 1955.

Musulunci yana kira zuwa ga kyawawan halaye, da kyawawan ayyuka, Allah - Maɗaukaki sarki - Ya ce a cikin siffar manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - a cikin litattafan da suka gabata.

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي النَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

{Wadanda suke sunā bin Manzo, Annabi, Ummiyyi wanda suke sāmūn sa rubūce a wurinsu, a cikin Attaura da Linjīla yana Umartarsu da kyawawan ayyuka kuma yana hanasu daga Mummuna kuma yana halarta musu daxaxan abubuwa kuma yana haramta aaamusu munana kuma yana sauke musu abunda ya dame su da ququmqi waxanda suke kansu saboda haka waxanda sukai Imani da shi kuma suka qarfafe shi kuma suka taimake shi kuma suka bi hasken da ya saukar tare da shi waxan nan sune masu rabauta} [al-A'araf: 157]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ya ke Aisha lallai Allah Mai tausasawa ne kuma Yana son tausasawa,

Yana bayarwa kan tausasawa abinda baYa bayarwa akan tsanantawa, kuma da abinda baYa bayarwa ga waninsa" Sahih Muslim: 2593. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai Allah Ya haramta muku sabawa iyaye mata, da binne 'ya'ya mata, da hana abinda ya zama dole akanku, da kuma neman abinda baya halatta gareku, kuma ya hanaku kila wa kala da yawan tambaya, da kuma tozarta dukiya". Sahih al-Bukhari: 2408. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ba zaku shiga aljanna ba har sai kunyi imani, kuma ba zaku yi imani ba har sai kunso juna, ba na nuna muku wani abu ba wanda in kuka aikayashi zaku so junanku? ku yada sallama a tsakaninku". Sahih Muslim: 54.

32. Kuma Musulunci yana umarni da kyawawan halaye, kamar gaskiya da sauke amana, da kamewa, da kunya, da gwarzanta, da kyauta, da karamci, da taimakawa mabukaci, da kai gudun mawa ga wanda yake cikin wani hali, da ciyar da mai jin yunwa, da kyautata

makwabtaka, da sadar da zumunci, da tausasawa dabbobi.

Musulunci yana umarni da kyawawan dabi'u, Manzon Allah -tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ni an aiko ni ne kawai don in cika kyawawan halaye". Sahihu al-Adab Al-Mufrad: 207. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: (Lallai mafi soyuwar ku a wajena, kuma mafi kusancinku a wajen zama a ranar al-Kiyama shine mafi kyawunku halaye, kuma lallai cewa mafi kiyayyarku a wajena kuma mafi nisantarku zama kusa dani a ranar al-Kiyama su ne masu yawan surutu, da masu tsanantawa, da masu jiji da kai, sai suka ce munsan masu yawan surutu da masu tsanantawa kai, to su waye masu jiji da kai? sai ya ce: Masu girman kai). Al-silsila al-Sahihah: 791. Daga Abdullahi Bn Amr Bn al-Aas - Allah Ya yarda da su - ya ce: Annabi bai kasance mai alfasha ba ko mai yada alfasha ba, kuma ya kasance yana cewa: "Lallai zaɓaɓɓu daga cikinku mafi kyawunku halaye". Sahih Al-Bukhari: 3559. Da wanin haka na ayoyi da hadisan da suke nuna cewa musulunci yana kwaɗaitarwa akan kyawawan halaye da kyawawan ayyuka ta fuskar gamewa.

Daga abinda musulunci yayi umarni dashi: Gaskiya, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Na hore ku da gaskiya saboda gaskiya tana

shiryarwa zuwa biyayya, kuma lallai biyayya tana shiryarwa zuwa aljanna, mutum ba zai gushe ba yana yin gaskiya kuma yana kirdadonta har sai an rubutashi a wurin Allah cewa mai yawan gaskiya ne". Sahih Muslim: 2607.

Kuma daga cikin abinda musulunci yayi umarni da shi: Bayar da amana, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا}

{Lallai Allah Yana umartarku da ku mayar da amanoni ga masu su} [al-Nisa: 58].

Daga abinda musulunci yanyi umarni dashi: Kamewa, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Mutane uku wajibi ne akan Allah Ya taimake su, sai ya ambata daga cikinsu: Da mai auren da yake nufin kamewa". Sunan al-Tirmizi: 1655. Kuma ya kasance daga cikin addu'arsa tsira da amincin Allah su tabbata agare shi cewa shi ya kasance yana cewa: "Ya Ubangiji ina rokonKa shiriya da tsoron Allah, da kamewa, da wata". Sahih Muslim: 2721.

Daga abinda musulunci yayi umarni dashi: Kunya, Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Kunya bata zuwa sai da alheri". Sahih al-Bukhari: 6117. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Kowane addini yana da kyawawan halaye, kuma kyawawan halayen musulunci sune kunya". Baihaki ne ya ruwaito shi a cikin Rassan Imani 6/2619.

Kuma daga cikin abinda musulunci yake umarni da shi Gwarzantaka, daga Anas - Allah Ya yarda da shi - ya ce: "Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya kasance shi ne mafi kyawun mutane kuma mafi sadaukantakar mutane, kuma mafi kyautar mutane, hakika mutanen Madina sun firgita saboda haka annabi - tsira da amincin Allah ya riga kowa zuwa wurin a kan doki". Sahih al-Bukhari: 2820. Manzon Allah - tsira da aminci su tabbata a gare shi - ya kasance yana neman tsari daga tsoro, ya kasance yana cewa: "Ya Allah ina neman tsarinKa daga tsoro |. Sahih al-Bukhari: 6374.

Kuma daga cikin abinda musulunci yake umarni da shi shi kyauta da karamci, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ
سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ }

{Sifar wadanda suke ciyar da dūkiyōyinsu a cikin hanyar Allah, kamar sifar kwāyā ce wadda ta tsirar da zangarniya bakwai, a cikin kōwace zangarniya akwai kwāya dari. Kuma Allah Yana ribinyawa ga wanda Ya so. Kuma Allah Mawadāci ne, Masani} [al-Bakara: 261]. Kuma Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya kasance daga cikin halayansa akwai karamci, daga Ibn Abbas - Allah Ya yarda da shi - ya ce: "Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya kasance mafi kyautar mutane da

alheri, kuma lokacin da yafi kowanne lokaci kyauta shine lokacin Ramadana lokacin da mala'ika Jibril - aminci ya tabbata a gare shi - ya ke zuwo masa kowane dare a cikin watan azumi har sai ya wuce yana gabatar masa da al-Kur'ani idan Jibril - aminci ya tabbata agare shi - ya gamu da shi ya kasance mafi kyautar alheri daga sakakkiyar iska". Sahih al-Bukhari: 1902.

Kuma daga cikin abinda musulunci yayi umarni da shi: Taimakon mabukaci da agazawa wanda ya matsa da ciyar da mai jin yunwa, da kyautata makwabtaka, da sadar da zumunci, da tausayawa dabbobi. Daga Abdullahi Bin Amr - Allah Ya yarda da su - cewa wani mutum ya tambayi manzon Allah - tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi -: Wane aiki ne yafi alheri a musulunci? ya ce: "Ka ciyar da abinci kuma kayi sallama ga wanda ka sani da wanda baka sani ba". Sahih al-Bukhari: 12. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Wata rana wani mutum yana tafiya a hanya sai kishirwa ta kama shi sai ya samu wata rijiya sai ya shiga ciki yasha ruwa sannan ya fito, sai ga wani kare yana lallagi yana cin yashi saboda kishi, sai mutumin ya ce: Lallai wannan karen irin abinda ya kamo ni ne ya kamo shi sai ya shiga rijiyar ya ciko huffinsa sannan ya kame bakinsa ya bashi ruwan sai Allah Ya gode masa kuma Ya gafarta masa" suka ce: Ya manzon Allah shin zamu samu ladan

ciyar da dabbobi? sai ya ce: Eh, a cikin kowace hanta akwai lada". Sahihin Ibn Hibban: 544. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Mai kai kawo ga wacce mijinta ya mutu, da miskini kamar mai jihadi ne a tafarkin Allah, ko mai tsayuwar dare, kuma mai azumi da rana". Sahih al-Bukhari: 5353.

Kuma Musulunci yana karfafa hakkokin makusanta, kuma yana wajabta sadar da zumuncin makusanta, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۖ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا }

{Annabi ne mafi cancanta ga mūminai bisa ga su kansu, kuma mātansa uwāyensu ne. Kuma ma'abuta zumunta waɗansunsu sun fi waɗansu a cikin Littāfin Allah bisa ga mūminai da Muhājirai, fāce fa idan kun aikata wani alhēri zuwa ga majibintanku. Wancan yā kasance a cikin Littafi, rubūtacce} [al-Ahzab: 6]. Kuma ya tsawatar daga yanke zumunci, ya gwamashi da barna a bayan kasa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ (22) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ (23) }

{To, shin, kunā fātan idan kun jūya (daga umurnin) zā ku yi barna a cikin kasā, kuma ku yan yanke zumuntarku? (22)}

Waɗannan sū ne waɗanda Allah Ya la'anē su, sa'an nan Ya kurumtar da su, kuma Ya makantar da ganinsu

{30} [Muhammad: 22-23]. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "Mai yanke zumunci ba zai taba shiga aljanna ba". Sahih Muslim: 2556. Kuma makusantar da sadar da zumuncinsu yake wajaba: Iyaye da 'yan uwa maza da 'yan uwa mata da kawunnai da goggoye da yakumbobi da yadikkoki.

Kuma Musulunci yana karfafa hakkin makoci ko da kuwa ya kasance kafiri ne, Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

{وَاَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالَّذِينَ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ
وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا}

{Kuma ku bauta wa Allah kuma kada ku hada wani da Shi, kuma ga mahaifa ku yi kyautatawa, kuma ga ma'abucin zumunta da marayu da matalauta, da makwabci ma'abucin kusanta, da makwabci man'isanci, da aboki a gafe da dan hanya, da abin da hannuwanku na dama suka mallaka. Lalle ne Allah ba Ya son wanda ya kasance mai takama, mai yawan alfahari} [al-Nisa: 36]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Mala'ika bai gushe ba yana yi mun wasiyya da makoci har sai da na zaci cewa shi zai gaje shi". Sahihu Abu daud: 5152.

33. Musulunci ya halatta abubuwa masu dadi na abin ci da sha, kuma yayi umarni da tsarkin zuciya da jiki da

**masauki, saboda hakane ya halatta
aure, kamar yadda ya umarci
annabawa -aminci ya tabbata a gare su
- da hakan, saboda su suna umarni ne
da dukkan abu mai kyau.**

Musulunci ya halatta abubuwa masu dadi na abin ci da abin sha, Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai Allah Mai tsarki ne kuma baya karɓa sai mai tsarki, kuma Allah Ya umarci muminaɗi da abinda Ya umarci mazanni da shi, Maɗaukakin sarki Ya ce:{Ya ku manzanni kuci daga daɗaɗan abubuwa kuma kuyi aiki nagari, lallai Ni iNa sane da abinda kuke aikatawa} kuma Maɗaukakin sarki Ya ce: {Ya ku muminaɗi kuci daga daɗaɗan abinda Muka azirtaku ku godewawa Allah in kunkasance Shi kaɗai kuke bautawa} Aya. Sannan ya ambaci mutumin da yake tsawaita tafiya kansa yayi kura jikinsa yayi datti yana ɗaga hannayensa sama: Ya Ubangiji ya Ubangiji, abincinsa haramun ne, abin ɗaurawarsa haramun ne, abin shansa haramun ne, kai anshayar da shi da haram, to ta yaya za'a amsa masa ga hakan?!"
n Sahih Muslim: 1015. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ
آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ}

{Ka ce: "Wāne ne ya haramta kawar Allah, wadda Ya fitar sabōda bāyinSa, da māsu dādi daga abinci?" Ka ce: "Sū, dōmin waɗanda suka yi īmani suke a cikin rāyuwar dūniya, suna kebantattu a Rānar Kiyāma. "Kamar wannan ne Muke bayyana āyōyi, daki-daki, ga mutānen da suke sani} [al-A'araf: 32].

Musulunci yayi umarni da tsarkin zuciya da jiki da gida, saboda haka ne ya halatta aure kamar yadda ya umarci annabawa da manzanni da wancan batu, sabo sune suke umarni da dukkan abu mai kyau, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ اَزْوَاجِكُمْ بَنِيْنَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ اَقِيْلَ الْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُوْنَ}

{Kuma Allah Yā sanya muku mātan aure daga kāwunanku, kuma Ya sanya muku daga mātan aurenku dīyā da jīkōki, kuma Ya arzūta ku daga abūbuwa māsu dādi. Shin fa, da karya suke yin īmāni, kuma da ni'imar Allah sū, suke kāfirta?} [al-Nahl: 72]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَتِيَابَكَ فَطَوَّرَ (4) وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ (5)}

{Kuma tufafinka to ka tasarkakesu (4)

Kuma gumaka ka kaurace musu (5)} [al-Mudathir: 4-5]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Bamai shiga aljanna wanda yakasance a cikin zuciarsa akwai girman kai gwargwadon kwayar zarra. Sai wani mutum ya ce: Lallai mutum yana son ya kasance tufafinsa suyi fesfes kuma takalmasa ma

fesfes sai ya ce: Lallai Allah Mai kyau ne kuma Yana son kyau, girman kai shi ne take gaskiya da kuma raina mutane". Sahih Muslim: 91.

34. Musulunci ya haramta tushen haramtattun abubuwa, kamar shirka da kafirci, da bautar gumaka, da shaci fadi ga Allah bada ilimi ba, da kashe 'ya'ya. da kashe ran da Allah Ya haramta, da barna a bayan kasa, da sihiri da alfasha ta fili da ta boye, da zina da liwadi, kuma ya haramta riba, kuma ya haramta cin mushe, da abinda aka yanka ga gumaka da dodanni, ya haramta cin naman alade, da sauran najasu da kazanta, kuma ya haramta cin dukiya maraya da tauye mudu da ma'auni, kuma ya haramta yanke zumunci. Annabawa - amincin ya tabbata a gare su- baki dayansu sun

haɗu kan haramcin waɗan nan abubuwan haramtawar.

Musulunci ya haramta tushen haramtattun abubuwa, kamar shirka da Allah, da kafirci, da bautar gumaka, da faɗin magana ga Allah ba tare da ilimi ba, da kashe 'ya'ya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا بَطْنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكَمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكَمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ}

{Ka ce: "Ku zo, in karanta abin da Ubangijinku Ya haramta." wājibi ne a kanku kada ku yi shirkin kōme da Shi, kuma ga mahaifa biyu (ku kyautata) kyautatāwa, kuma kada ku kashe dīyanku sabōda talauci, Mū ne Muke azurta ku, kū da su, kuma kada ku kusanci abūbuwa alfāsha, abin da ya bayyana daga gare ta da abin da ya bōyu, kada ku kashe rai wanda Allah Ya haramta, fāce da hakki. Wannan ne (Allah) Ya yi muku wasiyya da Shi: Tsammāninku, kunā hankalta}

Kada ku kusanci dūkiyar marāya fāce da wadda take ita ce mafi kyau, har ya kai ga karfinsa. Kuma ku cika mūdu da sikēli da ādalci, bā Mu kallafā wa rai fāce iyāwarsa. Kuma idan kun faɗi magana, to, ku yi ādalci, kuma ko dā yā kasance ma'abūcin zumunta ne. Kuma da alkawarin Allah ku cika. wannan ne Ya yi muku

wasiyya da shi: Tsammāninku, kunā tunāwa} [al-An'am: 151-152]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ}

{Ka ce: "Abin sani kawai, Ubangijina Yā hana abūbuwanalfāsha; abin da ya bayyana daga gare su da abin da ya bōyu, da zunubi da rarraba jama'a, bā da wani hakki ba, kuma da ku yi shirki da Allah ga abin da bai saukar da wani dalīli ba gare shi, kuma da ku faḍi abin da ba ku sani ba, ga Allah} [al-A'araf: 33].

Kuma musulunci ya haramta kashe ran da baiyi laifin komai ba, Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَةٍ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا}

{Kuma kada ku kashe rai wanda Allah Ya haramta fāce da hakki, kuma wanda aka kashe, yanā wanda aka zālunta to, hakīka Mun sanya hujja ga waliyyinsa, sai dai kada ya kētare haddi a cikin kashēwar. Lalle shī ya kasance wanda ake taimako} [al-Israa: 33]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا}

{Kuma waḍanda bā su kiran wani ubangiji tāre da Allah, kuma bā su kashe rai wanda Allah Ya haramta fāce da hakki kuma bā su yin zina. Kuma wanda ya aikata wancan, zai gamu da laifuffuka} [al-Furkan: 68].

Kuma musulunci ya haramta barna a bayan kasa, Allah -Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا}

{Kuma kada kuyi barna a bayan kasa bayan an gyara ta} al-A'araf: 58].

وقال الله تعالى مخبراً عن النبي شعيب عليه السلام أن قال لقومه: {يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ}

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da Annabi Shu'abu - aminci ya tabbata a gare shi - cewa ya cewa mutanen sa:

{Ya mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa waninSa. Lalle ne, wata hujja bayyananniya daga Ubangijinku tā zō muku! Sai ku cika mūdu da sikeli kumakada ku nakasa wa mutāne kāyansu, kuma kada ku yi fasādi a cikin kasa a bāyan gyaranta. Wannan ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance mūminai} [al-A'araf: 85].

Kuma Allah Ya haramta sihiri, Allah - tsarki ya tabbatar masa Ya ɗaukaka - Ya ce:

{وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَحِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى}

{Kuma ka jēfa abin da ke a cikin hannun dāmanka, ta cafe abin da suka aikata. Lalle ne abin da suka aikata mākiricin masihirci ne kuma masihirci bā ya cin nasara a duk inda ya je} [Daha: 69]. Annabi - tsira da amincin

Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ku guji abubuwa bakwai masu halakarwa suka ce ya ma'aikin Allah! wadanne ne su? ya ce: Yin shirka da Allah, da sihiri, da kashe rai wacce Allah Ya haramta face da gaskiya, da cin riba, da cin dukiyar maraya, da juya baya ranar yaki, da kuma yiwa katangaggiya marafkaniya mumina kazafi". Sahih al-Bukhari: 6583.

Kuma musulunci ya haramta alfasha ta fili data boye, da zina, da liwadi, ambatan ayoyi masu nuni akan hakan ya gabata a cikin farkon wannan sakin layin, kuma musulunci ya haramta riba, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ (278)
فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَإِنْ تُبْتِمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا
تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ (279)}

{Yā ku waɗanda suka yi īmāni! Ku bi Allah da takawa kuma ku bar abin da ya rage daga riba, idan kun kasance māsu īmāni (278)}

To, idan ba ku aikata ba to, ku sani fa da akwai yāki daga Allah da ManzonSa. Kuma idan kun tūba to kuna da asalin dūkiyōyinku, bā ku zālunta, kuma bā a zāluntar ku (279)} [al-Bakara: 278-279]. Kuma Allah baiyiwa wani mai sabo narko da yaki ba kamar yadda yayiwa ma'abocin riba ba; saboda a cikin riba akawai ruguza addinai da kasashe da dukiyoyi da kawuna.

Kuma Musulunci ya haramta cin mushe da abinda aka yanka ga gumaka da dodanni, kuma ya haramta naman alade, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أِهْلَ لِعَٰغِبِ اللَّهِ بِهِ وَٱلْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْفُوذَةُ وَٱلْمُتَرَدِّيَةُ وَٱلنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى
ٱلنَّصَبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُوا بِٱلْأَزْلَامِ ذَٰلِكُمْ فُسْقٌ {

{An haramta muku mūshe da jini da nāman alade da abin da aka ambaci sūnan wanin Allah a gare shi, da mākararriya da jefaffiya da mai gangarōwa da sōkakkiya, da abin da māsū dāgi suka ci, fāce abin da kuka yanka}. [al-Maa'ida: 3].

Kuma Musulunci ya haramta shan giya da sauran najasosi da munanan abubuwa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ وَٱلْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ
ٱلسَّيْطَٰنِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (90) إِنَّمَا يُرِيدُ ٱلسَّيْطَٰنُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةَ
وَٱلْبَغْضَاءَ فِي ٱلْخَمْرِ وَٱلْمَيْسِرِ وَيُصَدِّكُمْ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ وَعَنِ ٱلصَّلَٰةِ ۖ فَهَلْ أَنتُم
مُّنتَهُونَ (91)}

{Ya ku waɗanda suka yi īmāni! Abin sani kawai, giya da cāca da refu da kiban kuri'a, kazanta ne daga aikin shaidan, sai ku nīsance shi, wa la'alla ku ci nasara (90)

Abin sani kawai Shaidan yañā nufin ya aukar da adāwa da keta a tsakāninku, a cikin giya da cāca, kuma ya kange ku daga ambaton Allah, kuma daga sallah. To, shin, ku māsū hānuwa ne?(91)} [al-Ma'ida: 90-91]. Kuma ya gabata a cikin sakin layi mai lamba ta (31) ambatan labartawar Allah - Maɗaukakin sarki - cewa

daga cikin siffofin manzo tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - a cikin Attaura cewa shi yana haramta musu munanan abubuwa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ }

{Wadanda suke sunā bin Manzo, Annabi, Ummyyi wanda suke sāmūn sa rubūce a wurinsu, a cikin Attaura da Linjīla.yanā umurnin su da alhēri, kuma yana hana su daga barin abin da bā a so; kuma yana halatta musu abū- buwa masu dadi, kuma yana haramtarwar mūnana a kansu. Kuma yanā kāyar da nauyinsu daga barinsu, da kukummai wadannan da suka kasance a kansu} [al-A'araf: 157].

Kuma Musulunci ya haramta cin dukiya maraya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا}

{Kuma ku bai wa marāyu dūkiyōyinsu, kuma kada ku musanya mumuna da mai kyau. Kuma kada ku ci dūkiyōyinsu zuwa ga dūkiyōyinku. Lalle shi, yā kasance zunubi ne mai girma} [al-Nisa'a: 2]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا}

{Lalle ne, waɗanda suke cīn dūkiyar marāyu da zālunci, to, wuta kawai suke ci a cikin cikkunansu, kuma za su shiga cikin wata wuta mai tsanani} [al-Nisa'a: 10].

Kuma musulunci ya haramta tauye mudu da ma'auni, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ (1) الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (2) وَإِذَا كَالُواهُمْ أَوْ وَرَّثُوهُمْ يُخْسِرُونَ (3) أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ (4)}

{Bone ya tabbata ga masu tauye mudu (1)

Waɗanda suke idan suka auna daga mutāne suna cika mūdū(2)

Kuma idan sun auna musu da zakka ko da sikēli, suna ragēwa (3)

Ashe! Waɗancan bā su tabbata cēwa lalle sū, ana tāyar da su ba?(4) [al-Mudaffifin: 1- 4].

Kuma Musulunci ya haramta yanke zumunci, ya gabata a sakin layi mai lamba (31) ambatan ayoyi da hadisan da suke nuni kan hakan, kuma annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a garesu - baki ḍayan su sun haɗu kan haramcin waɗan nan haramtattun abubuwan.

35. Musulunci ya hana munanan halaye, kamar karya da algus, da yaudara, da ha'inci da danfara, da hassada, da mummunan kaidi, da sata,

da zalunci, kuma yana hani ga dukkan wata mummunar dabi'a.

Musulunci yana hani daga munanan dabi'u baki
ɗaya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَلَا تُصْعِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
فَخُورٍ }

{Kada ka karkatar da kundukukinka ga mutãne,
kada ka yi tafiya a cikin kasã kanã mai nũna fãɗin rai.
Lalle, Allah bã Ya son dukan mai tãkama, mai alfahari}
[Lukman: 18]. Manzon Allah - tsira da Amincin Allah su
tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai wanda ya fiku soyuwa
a gare ni kuma mafi kusancinku mazauni dani a ranar
al-Kiyama mafi kyawunku halayya, kuma mafi kinku a
gare ni, kuma mafi nisanku dani a wajen zama a ranar
al-Kiyama masu yawan surutu, da masu tsanantawa
da masu jiji kai, suka ce ya manzon Allah hakika mun
san masu yawan surutu da masu tsanantawa to su
waye masu jiji da kai ya ce: Masu girman kai". Al-silsila
al-Sahiha: 791.

Musulunci yana hani daga karya, Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ }

{Lallai Allah baYa shiryar da wanda yake mai barna
kuma mai yawan karya} [Ghafir: 28]. Annabi - tsira da
amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Na hane
ku daga karya, domin karya tana shiryarwa zuwa

fajirci, kuma lallai fajirci yana shiryarwa zuwa wuta, mutum ba zai gushe ba yana yin karya kuma yana kirdadonta har sai an rubuta shi mai yawan karya wajen Allah". Sahih Muslim: 2607. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Alamomin munafuki uku ne: Idan yayi zance sai yayi karya, idan yayi alkawari sai ya saba, idan aka amince masa sai yayi ha'inci". Sahih al-Bukhari: 6095.

Musulunci yana hana algus. Ya zo a cikin hadisi cewa Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya wuce wani shuri na abinci sai ya shigar da hannunsa a cikinsa sai ya ji danshi a yatsunsa, sai ya ce: "Maye wannan ya kai mai wannan abincin?" sai ya ce: Ruwan sama ne ya taba shi ya manzon Allah, sai ya ce: To ba sai kasanya shi a saman abincin don mutane su gani ba, to duk wanda yayi ha'inci to baya tare da ni". Sahih Muslim: 102.

Musulunci yana hani daga yaudara da ha'inci, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ}

{Yā kū waɗanda suka yi īmāni! Kada ku yaudari Allah da ManzonSa, kuma ku yaudari amānōninku, alhāli kuwa kunā sane} [al-Anfal: 27]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْفُسُونَ أَلْمِيقَ}

{Sū ne waɗanda suke cikāwa da alkawarin Allah, kuma bā su warware alkawari} [al-Ra'ad: 20]. Manzon

Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya kasance yana cewa rundunarsa idan suka fito: "Kuyi yaki kada ku saci kayan ganima kafin rabawa, kada kuyi musla, kuma kada ku kashe yaro". Sahih Muslim: 1731. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Abubuwa huɗu wanda ya kasance a cikinsu ya zama munafuki tsantsa, duk wanda yake yana da wani hali daga cikinsu to ya kasance yana da wani abu daga munafunci har sai ya barshi: Idan aka amince masa sai yayi ha'inci, idan yayi zance sai yayi karya, idan yayi alkawari sai yayi yaudara, kuma idan aka yi faɗa da shi sai yayi fajirci". Sahih al-Bukhari: 34.

Musulunci yana hani daga hassada, Allah - Maɗauakakin sarki - Ya ce:

{أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا}

{Ko suna hāsadar mutāne ne a kan abin da Allah Ya bā su daga falalarSa? To, lalle ne, Mun bai wa gidan Ibrāhīm Littāfida hikima kuma Mun bā su mulki mai girma} [al-Nisa'a: 54]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّوكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا نَبَّيْنَهُمْ الْحَقَّ ۖ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}

{Māsu yawa daga Ma'abuta Littāfi sunā gūrin dā sun mayar da ku, daga bāyan īmāninku, kāfirai, sabōda hāsada daga wurin rāyukansu, daga bayān gaskiya tā bayyana a gare su. To, ku yāfe, kuma ku kau da kai, sai

Allah Yã zo da umurninSa. Lalle ne Allah a kan dukkan kōme Mai ñkon yi ne} [al-Bakara: 109]. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Cutar al'umman da suka gabace ku ta shigo ku: Hassada da kiyayya ita ce mai askewa ba ina nufin mai aske gashin kai ba, sai dai tana aske addni, na rantse da wanda raina yake hannunSa ba zaku shiga aljanna ba har sai kunyi imani, kuma ba zakuyi imani ba har sai kun so junanku, shin bana baku labarin abinda zai tabbatar muku da wancan dīn ba? to ku yaɗa sallama a tsakaninku". Sunan al-Tirmizi: 2510.

Musulunci yana hani daga mummunan kulli, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَارَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا ۖ وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا
بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ}

{Kuma kamar wancan ne Mun sanya a cikin kōwace alkarya, shugabanni sū ne māsu laifinta dōmin su yi mākirci a cikinta, alhāli kuwa ba su yin makirci fāce ga rayukansu, kuma ba su sansancēwa} [al-An'am: 123]. Kuma Allah Ya bada labarin cewa Yahudawa sunyi kokarin kashe (Annabi) Isa - aminci ya tabbata a gare shi -, kuma sunyi makirci sai dai Allah Ya mayar musu da makircinsu, kuma Allah Ya bayya cewa mummunan makirci baya faɗawa ko ina sai ga mai shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ ۖ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ
أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (52) رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

الرَّسُولَ فَأَكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ (53) وَمَكْرُوا اللَّهَ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ (54) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِي مَرْثُوكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۖ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ { (55)

{To, a lõkacin da Īsa ya gane kāfirci daga gare su, sai ya ce: "Su wāne ne mataimakāna zuwa ga Allah?" Hawāriyāwa suka ce: "Mu ne mataimakan Allah. Mun yi ĩmani da Allah. Kuma ka shaida cēwa lalle ne mu, māsū sallamāwa ne (52)

"Yā Ubangijinmu! Mun yi imāni da abin da Ka saukar, kuma mun bi ManzonKa, sai Ka rubūta mu tāre da māsū shaida (53)

Kuma (Kāfirai) suka yi mākirci, Allah kuma Ya yi musu (sakamakon) makircin, kuma Allah ne Mafi alhērin māsū sāka wamākirci (34)

A lõkacin da Ubangiji Ya ce: "Ya Īsa! Lalle Nĩ Mai karɓar ranka ne, kuma Mai ɗauke ka ne zuwa gare Ni, kuma Mai tsarkake ka daga waɗanda suka kāfirta, kuma Mai sanya waɗanda suka bĩ ka a bisa waɗanda suka kāfirta har Rānar jiyāma. Sa'an nan kuma zuwa gare Ni makōmarku take, sa'an nan in yi hukunci a tsakāninku, a cikin abin da kuka kasance kuna sābā wa jūna.(55)} [Aal-Imran: 52-56]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bada labarin cewa mutanen (Annabi) Salih - aminci ya tabbata a gare shi - sunyi nufin kashe shi da makirci sai sukai mugun shiri sai Allah Ya mayar musu da makircinsu, kuma Ya ruguzasu

da mutanensu baki ɗaya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَهُ وَ أَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (49) وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (50) فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاَهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ (51) }

{Kuma suka kulla mākirci, kuma Muka kulla sakamakon mākirci, alhāli sū ba su sani ba (49)

Ka dūba yadda ākibar mākircinsu ta kasance lalle Mū Mun darkāke su da mutānensu, gabā ɗaya (50)

Wadancan, gidājensu ne, wōfintattu sabōda zāluncin da suka yi, lalle ne a wancan akwai āyā ga mutāne wadanda suke sani (51)} [al-Naml: 49-51].

Musulunci yana hani daga sata, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Mai zina ba zai taɓa yin zina ba a halin yana mumini, haka barawo bazaiyi sata ba lokacin da yake sata yana mumini, kuma mashayin giya ba zai sha ba a halin yana mumini, kuma tuba abar bijirowa ce bayan nan". Sahih al-Bukhari: 6810.

Musulunci yana hani daga zalunci, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ }

{Lalle Allah nā yin umurni da ādalci da kyautatāwa, da bai wa ma'abūcin zumunta, kuma yanā hani ga alfāsha da abin da aka ki da rarrabe jama'a. Yanā yi muku gargadi, ɗammānin ku, kunā tunāwa} [al-Nahl:

90]. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Lallai Allah Yayi min wahayi cewa ku kaskantar da kanku, har yadda babu wani da zai yi zalunci a kan wani, kuma kada daya ya yi fariya akan wani". Sahihu Abu daud: 4895.

Musulunci yana hani daga zalunci, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ}

{Allah baYa son azzalumai} [Aal Imran: 57]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ}

{Lallai azzalumai basa rabauta} [al-An'am: 21]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا}

{Kuma azzalumai Ya tanadar musu da azaba mai raɗaɗi} [al-Insan: 31]. manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Mutane uku ba'a mayar da addu'arsu: Shugaba adali, da mai azumi har sai ya sha ruwa, da addu'ar wanda aka zalunta ana ɗaukarta akan girgije a buɗe mata kofofin sammai, kuma Ubangiji - Mai girma da ɗaukaka - Ya ce: Na rantse da buwayata Zan taimakeka koda nan da wani lokaci ne". Muslim ne ya ruwaito shi (2749) a takaice da ɗan sabani kaɗan, da Tirmizi (2526) da ɗan sabani kaɗan, da Ahmad (8043) kuma lafazin nasa ne. Lokacin da manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya tura Mu'az zuwa Yeman daga

abinda ya ce da shi: "Kaji tsoron addu'ar wanda aka zalunta saboda cewa ita babu wani hijabi tsakaninta da Allah". Sahih al-Bukhari: 1496. Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Ku saurara duk wanda ya zalunci kafirin amana ko ya wulakanta shi ko ya dora masa abinda yafi karfinsa, ko ya daukar masa wani abu bada yardar sa ba to nine zan tsaya in yi jayayya da shi a ranar al-Kiyama". Sunan Abi Daud 3052. Saboda musulunci kamar yadda ka gani yana hana kowace irin mummunan dabi'a, ko mu'amala ta zalunci, ko ta cuta.

36. Musulunci ya hana mua'amalolin dukiya waɗanda a cikinsu akwai riba ko cutarwa ko garari ko zalunci ko algus, ko kuma suna kaiwa zuwa ga masifu, ko cutarwar da zata game baki ɗayan kasashe da mutane da ɗaiɗaiku.

Musulunci ya hana mua'amalolin dukiya waɗanda a cikinsu akwai riba ko cutarwa ko garari ko zalunci ko algus, ko kuma suna kaiwa zuwa ga masifu, ko cutarwar da zata game baki ɗayan kasashe da mutane da ɗaiɗaiku. Kuma ya gabata a cikin farkon wannan sakin layin da aka faɗi ayoyi da hadisan da suke haramta riba ko zalunci ko ha'inci ko barna a bayan kasa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا}

{Kuma waɗanda suke cūtar mūminai maza dā muminai mātā, bā da wani abu da suka aikata ba to, lalle sun ɗauki kiren karya da zunubi bayyananne} [al-Ahzab: 58]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ}

{Wanda ya aikata aiki na kwarai to sabōda kansa ne, kuma wanda ya mūnanā, to, yanā akansa. Kuma Ubangiwinka, bā Mai zālunci ga bāyinSa ne ba} [Fussilat: 46]. Kuma ya zo a cikin Sunna: "Cewa Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayi hukunci cewa babu cuta babu cutarwa". Sunan Abi Daud, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Wanda ya kasance yayi imani da Allah da ranar lahira to kada ya cuci makocinsa, wanda ya kasance yayi imani da Allah da ranar lahira to ya girmama bakonsa, wanda ya kasance yayi imani da Allah da ranar lahira to ya faɗi alheri ko yayi shiru. A wata riwayar: To ya kyautatawa makocinsa". Sahih Muslim: 47. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Anyiwa wata mata azaba saboda wata mage da ta kulleta har ta mutu sai ta shiga wuta saboda ita, ita bata ciyar da ita ba, bata shayar da ita ba, ita ta tsareta, kuma ita bata barta ta tafi taci kwarin bayan kasa ba". Sahih al-Bukhari: 3482. Wannan fa ga wanda ya cutar da mage

ne to mai kake zaton wanda cutarsa takai ga mutane? Daga Ibnu Umar ya ce: Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya hau mimbari sai yayi kira da murya mai karfi, sai ya ce: "(Ya ku jama'ar da ya musulunta da harshen sa kuma imani bai shiga zuciarsa ba, kada ku cutar da musulmai, kada ku aibatasu, kuma kada ku bibiyi al'aurorinsu, saboda duk wanda yabibiyi al'aurar dan uwansa musulmi to Allah Zai bibiyi al'aurarsa, kuma duk wanda Allah Ya bibiyi al'aurarsa sai Ya kunyatashi, ko da a cikin mutanensa ne, ya ce: Wata rana Ibnu Umar yayi duba ga daki ko Ka'aba sai ya ce: Mai yafiki girma da alfarma, kuma mumini shi ne mafi girmanki alfarma a wajen Allah). Tirmizi ne ya ruwaito shi (2032), da Ibnu Hibban (5763). Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: (Wanda ya ksance yayi imani da Allah da ranar lahira to kada ya cutar da makocinsa, wanda ya kasance yayi imani da Allah da ranar lahira to ya girmama bakonsa, wanda ya kasance yayi imani da Allah da ranar lahira ya fadi alheri ko yayi shiru). Sahih al-Bukhari: 6018. Daga Abu Huraira daga annabi - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "Shin kunsan wane ne tozartacce? Suka ce tozartacce a cikin mu shine wanda bashi ko kwabo kuma bashi da kaya. Sai ya ce: "Lallai tozartacce daga al'umma ta wanda zaizo a ranar al-Kiyama da azumi da sallah da zakka kuma yazo alhalin

yaci mutunci wannan, yayiwa wannan kazafi, kuma yaci dukiya wannan, sai a zaunar da shi sai ayiwa wannan sakayya daga kyawawan ayyukansa, wannan ma daga kyawawan ayyukansa, idan kyawawan ayyukansa suka kare kafin ya biya abinda ke kansa na kurakurai, sai a dauka daga kurakuransu sai a watsa masa sanna a watsashi a cikin wuta). Muslim ne ya ruwaito shi (2581), da Tirmidzi (2418), da Ahmad (8029) kuma lafazin nasa ne.

Manzon Allah ya ce: (Ya kasance akan hayar akwai wani reshe da yake cutar da mutane sai wani mutum ya kawar da shi, sai aka shigar da shi aljanna). Bukhari ne ya ruwaito shi (652) da ma'anansa, da Muslim (1914) a kwatankwacinsa, da Ibnu Majah (3682), da Ahmad (10432) kuma lafazin nasu ne, saboda kawar da cuta daga hanya yana shigar da mutum aljanna, to yaya kuma wanda yake cutar da mutane kuma yake bata rayuwarsu.

**37. Musulunci ya zo da kiyaye hankali,
da haramta dukkan abinda yake bata
shi, kamar shan giya, kuma (musulunci)
ya daga darajar hankali kuma ya sanya
shi doron dora nauyi, kuma ya
'yantashi daga dabaibayin tatsuniyoyi**

da bautar gumaka. kuma a musulunci babu wasu sirrika ko wasu hukunce-hukuncen da suka kebanci wasu mutane koma bayan wasu, kuma dukkan hukunce-hukuncen sa da shari'unsu masu dacewa ne da hankula Ingantattu, kuma su daidai suke da abinda adalci da hikima suka hukunta.

Musulunci ya zo da kiyaye hankali, kuma ya daga darajarsa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا}

{Lallai ji da gani da zuciya dukkan waɗancan sun kasance ababan tambaya ne} [al-Isra'a: 36]. To ya wajaba akan mutum ya kiyaye hankalinsa, saboda haka ne musulunci ya haramta giya da kayan maye, kuma an ambaci haramcin giya a sakin layi na (34) da kuma ayoyin al-Kur'ani masu yawa waɗanda suka kare da faɗinSa - Maɗaukakin sarki -:

{أَعْلَمْتُمْ تَعْقِلُونَ}

{Ko kwayi hankali} [al-Bakara: 242]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۖ وَلِلْآخِرَةِ الْخَيْرُ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ ۖ أَفَلَا تَعْقِلُونَ}

{Kuma rāyūwar dūniya ba ta zama ba, fāce wāsa da shagala, kuma lalle ne, Lāhira ce mafi alhēri ga waɗanda suka yi takawa. Shin, ba za ku yi hankali ba?} [al-An'am: 32]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ }

{Lalle ne Mū, Mun saukar da shi, yanā abin karantāwa na Lārabci; tsammāninkū, kunā hankalta} [Yusuf: 2]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bayyana cewa shiriya da hikima bamai anfanuwa da su sai ma'abota hankula, kuma su ne ma'abota hankula, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ }

{Yana bāyar da hikima (ga fahimtar gaskiyar abubuwa) ga wanda Yake so. Kuma wanda aka bai wa hikima to lalle ne an bā shi alhēri mai yawa. Kuma bābu mai tunāni fāce ma'abuta hankula} [al-Bakara: 269].

Saboda haka musulunci ya sanya hankali ma'aunin dōra doka, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "An ɗauke alƙalami ga mutum uku: Mai bacci har sai ya farka, da yaro har sai ya balaga, da mahaukaci har sai ya warke". Bukhari ne ya ruwaito shi a matsayin Mua'allaki da sigar yankewa kafin hadisi na (5269) da makamancinsa, kuma Abu Daud ya fitar da shi Mausuli (4402) kuma lafazin nasa ne, da Tirmizi (1423), da Nasa'i a cikin (al-Sunan al-

Kubra) (7346), da Ahmad (956) da sabani kaɗan, da Ibnu Majah (2042) a takaice. Kuma ya 'yantashi daga sasarin tatsunuyoyi da gumaka, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana bada labarin halin wasu al'ummai wajen rikonsu ga tastuniyoyi da kuma mayarwarsu da gaskiyar da tazo musu daga Allah:

{وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ}

{Kuma kamar haka, ba Mu aika wani mai gargadi ba a gabɓininka, a cikin wata alkarya, fāce mani'imtanta sun ce, "Lalle mū, mun sāmi ubanninmu a kan wani addini kuma lalle mū, māsu kōyi ne a kan gurābunsu} [al-Zukhruf: 23]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da (Annabi) Ibrahim badaɗayi - aminci ya tabbata a gare shi - cewa ya ce da mutanensa:

{مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ (52) قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ (53)}

{Waɗan nan waɗanne gumaka ne da kuke lazimtar bautarsu (52)}

Suka ce: "Mun sāmi Ubanninmu māsu lazimta a kansu (53) [al-Anbiya: 52-53]. Sai musulunci yazo ya umarci mutane da barin bautar gumaka da barin tatsuniyoyin da suka gada daga iyaye da kakanni, da bin hanyar manzanni - amincin ya tabbata a gare su -.

Kuma babu wasu sirruka a musulunci ko hukunce-hukuncen da suka kebanci wasu mutane banda wasu.

An tamabyi Ali Bn Abi Dalib - Allah Ya yarda da shi - kuma shi ne ɗan baffan manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - kuma mijin 'yarsa: Shin manzon Allah ya keɓance ku da wani abu? sai ya ce: "Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - bai keɓance mu da komai ba da bai game mutane baki ɗaya dashi ba sai abinda yakasance a cikin kuben takobina wannan, ya ce: Sai ya fito da wata takarda a rubuce a cikinta: Allah Ya tsinewa wanda yayi yanka ga wanin Allah, kuma Allah Ya tsinewa wanda ya saci wani guri na kasa, kuma Allah Ya la'anci wanda ya la'anci mahaifinsa, Allah Ya la'anci wanda ya tattaro dan bidi'a". Sahih Muslim: 1978. Kuma dukkan hukun- hukuncen musulunci da shari'unsu sunyi daidai da lafiyayyun hankula, kuma sunyi daidai da abinda adalci da hikima suka hukunta.

38. kuma Addinan bata idan

mabiyansu basu gamsu da abinda yake cikinsu na kwangaba kwanbaya ba, da al'amuran da hankali ba zai ɗauka ba, sai malaman mabiya addinin sai su rudi mabiyar da cewa ai addini sama yake da hankali, kuma cewa hankali bashi da wani fage wajen fahimtar

addini da gameshi. wanda ko musulunci ya sanya addini wani haske ne da yake haskawa hankali hanyarsa; saboda ma'abota addinan karya suna son mutum ne ya bar hankalinsa ya bi su, kuma musulunci yana son mutum ne da ya farkar da hankalinsa, don yasan hakikanin al'amura kamar yadda yake.

Kuma addinann bata idan mabiyansu basu gamsu da abinda yake cikinsu ba na kwangaba kwanbaya, da al'amuran da hankali ba zai dauka ba sai malaman mabiya addinin su rudi mabiyar da cewa ai addini sama yake da hankali, kuma cewa hankali bashi da wani fage wajen fahimtar addini da kuma gameshi. Wanda ko musulunci ya sanya addini wani haske ne da yake haskawa hankali hanya; saboda ma'abota addinan karya suna son mutum ne ya bar hankalinsa ya bi su, kuma musulunci yana son mutum ne da ya farkar da hankalinsa, don yasan hakikanin al'amura kamar yadda suke akansa, Allah - ma'daukakin sarki - Ya ce:

{ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ }

{Kuma kamar wancan Mun aika wani rūhi (rai mai hada jama'a) zuwa gare ka, daga gare Mu. Ba ka kasance kā san abin da yake littāfi ba, kō abin da Yake īmāni, kuma amma Mun sanya shi (rūhin, watau Alkur'āni) wani haske ne, Munā shiryar da wanda Muke so daga cikin bāyīnMu game da shi. Kuma Lalle kai, hakīka, kanā shiryarwa zuwa ga hanya, madaidaiciya} [al-Shura: 52]. To wahayin Allah ya kunshi hujjoji da dalilai abinda zai shiryar da lafiayyayun hankula zuwa hakikanin da suke son saninsu da imani da su, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا}

{Yā kū mutāne! Hakīka wani dalīli daga Ubangijinku yā je muku kuma Mun saukar da wani haske, bayyananne zuwa gare ku} [al-Nisa: 174]. Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya ɗaukaka - Yana son mutum ya rayu cikin hasken shiriya da kuma ilimi da hakika, su kuwa shaidanu da dagutai suna son mutum ya wanzu cikin duffan kafirci da jahilci da kuma bata, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ}

{Allah Shi ne masoyin waɗanda suka yi imani, Yana fitar da su daga duffai zuwa ga haske, kuma waɗanda suka kafirta, masoyansu daɗutu ne, suna fitar da su daga haske zuwa ga duffai} [al-Bakara: 257].

39. Musulunci yana girmama ingantaccen ilimi, kuma yana kwadaitarwa kan binciken ilimin da yake babu son rai a cikinsa, kuma yana kira zuwa nazari da tunani cikin kawunanmu da kuma halittu da suke kewaye da mu, kuma sakamakon ilimi ingantacce don ilimi baya cin karo da musulunci.

Musulunci yana girmama ingantaccen ilimi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
}

{Allah Yana daga darajar waɗanda sukai imani daga cikin ku kuma da waɗanda aka bawa Ilimi suna da darajoji, kuma Allah Mai bada labari ne ga abinda kuke aikatawa} [al-Mujadalah: 11]. Kuma Ya haɗa shaidar malamai da shaidarSa, da kuma shaidar

mala'iku kan mafi girman abin shaidawa, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

{Allah Ya shaida cewa: Lalle ne bābu abin bautāwa fāce Shi kuma malāiku da ma'abūta ilmi sun shaida, yana tsaye da ādalci, bābu abin bautāwa face Shi, Mabuwāyi, Mai hikima} [Aal Imran: 18]. Kuma wannan yana nuna matsayin ma'abota ilimi a cikin musulunci, da abin da Allah Ya umarci annabinSa Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - da neman kari daga wani abu sai na ilimi, Allah - Madaukakin sarki - Ya ce:

{وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا}

{Kuma ka ce Ya Ubangiji Ka karar da ni ilimi} [Daha:114]. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Duk wanda ya kama wata turba yana neman ilimi a cikin ta to Allah Zai sawwake masa da ita hanyar zuwa aljanna, kuma mala'iku suna shinfida fukafukansu don yarda da mai neman ilimi, kuma lallai dalibin ilimi dukkan wanda ke cikin sama da kasa har kifaye a cikin ruwa suna nema masa gafara, kuma falalar malami kan mai ibada kamar falalar wata ne a kan sauran taurari, lallai malamai sune magada annabawa kuma annabawa basu gadar da dinare ko dirhami ba, kawai sun gadar da Ilimi ne to duk wanda yayi riko da shi to yayi riko da rabo mai

yawa". Abu Daud ne ya fitar da shi (3641), da Tirmizi (2682), da Ibn Majah (223) kuma lafazin nasa ne, da Ahmad (21715).

Kuma Musulunci yana kwadaitarwa kan ilimi tsantsa wanda babu son rai a cikinsa, kuma yana kira zuwa nazari da tunani a cikin kawunanmu da halittun da suke gefenmu, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{سَتْرِيَهُمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۖ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ}

{Zā Mu nūna musu āyōyinMu a cikin sāṣanni da kuma cikin rāyukansu, har ya bayyana a gare su cēwā lalle (Alkur'āni), shi ne gaskiya. Ashe, kuma Ubangijinka bai isa ba, ga cēwa lalle Shī halartacce ne a kan kowane abu ne?} [Fussilat: 53]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

{Shin, ba su yi dūbi ba a cikin mulkin sammai da kasa, da kuma abin da Allah Ya halitta daga kōme, kuma akwai tsammāni kasancewar ajalinsu, hakīka, ya kusanta? To, da wane lābāri a bāyansa suke yin īmāni?} [al-A'araf: 185]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۖ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ۖ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ}

{Shin, kuma ba su yi tafiya ba, a cikin kasã dõmin su gani yadda akibar wadanda ke a gabãninsu ta kasance? Sun kasance mafiya karfi daga gare su kuma suka nõmi kasa suka rãya ta fiye da yadda suka raya ta, kuma manzanninsu suka je musu da hujjoji bayyanannu. Sabo da haka Allah ba Ya yiwuwa Ya zãlunce su, amma kansu suka kasance sunã zãlunta} [Rum: 9].

Kuma sakamakon ilimi ga ingantaccen ilimi baya cin karo da musulunci, kuma zamu ambaci wani misali ðaya wanda al-Kur'ani ya faɗi bayani cikakke dangane da sha'aninsa tun kafin sama da shekara dubu ðaya da ðari huɗu, kuma ilimin zamani a karshe ya sanar da shi; sai sakamakon ilimin yazo daidai da abinda yake cikin al-Kur'ani mai girma shine halittar tayi a cikin mahaifiyarsa, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ (12) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ (13) ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (14) }

{Kuma lalle ne, haķĩka, Mun halitta mutum daga wani tsantsa daga lãka (12)

Sa'an nan kuma Muka sanya shi, ðigon maniyyi a cikin matabbata natsattsisiya (13)

Sa'an nan kuma Muka halitta shi gudan jini, sa'an nan Muka halitta gudan jinin tsõka, sa'an nan Muka halitta tsõkar ta zama kasõsuwa, sa'an nan Muka tufãtar da kasõsuwan da wani nãma sa'an nan kuma

Muka kãga shi wata halitta dabam. Sabõda haka albarkun Allah sun bayyana, Shi ne Mafi kyaun mãsu halittawa(14)} [al-Mu'aminun: 12-14].

40. Allah baYa karbar aiki ko Ya bada lada a kansa a lahira sai daga wadanda sukai imani da Allah kuma suka gasgata manzanninSa - aminci ya tabbata a gare su - kuma Allah baYa karbar ibadu sai da abinda Ya shar'anta, saboda mai zai sa mutum ya kafircewa Allah kuma ya kaunaci ladanSa? kuma Allah baYa karbar imanin wani mutum sai idan yayi imani da annabawa - aminci ya tabbata a gare su baki dƧaya -, kuma yayi imani da sakon (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - -.

Allah - MaƧaukakin sarki - baYa karbar aiki kuma baya bada lada a kansa a lahira sai daga wanda yayi imani da Allah kuma ya biShi, kuma ya gasgata

ManzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا (18) وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا (19)}

{Wanda ya kasance yanã nufin mai gaggãwa, sai Mu gaggauta masa a cikinta, abin da Muke so ga wanda Muke nufi, sa'an nan kuma Mu sanya masa Jahannama, ya kõnu da ita, yanã abin zargi kuma abin tunkudewa (18)}

Kuma wanda ya nufi Lãhira, kuma ya yi aiki sabõda ita irin aikinta alhãli kuwa yanã mũmĩni, to, waɗannan aikinsu ya kasance gõɗadde (19)} [al-Isra'a: 18-19]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ}

{Dõmin wanda ya aikata daga ayyukan kwari alhãli kuwa yanã mai ãmãni, to, bãbu musu ga aikinsa, kuma Mu Mãsu rubõtãwa gare shi ne} [al-Anbiya: 94]. Kuma Allah baYa karɓar ibadu sai waɗanda Ya shar'antashi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا}

{Saboda haka wanda ya kasance yana fatan haɗuwa da Ubangijinsa, to, sai ya yi aiki na kwari, kuma kada ya haɗa kowa ga bauta da Ubangijinsa} [al-Kahf: 110]. Sai ya bayyana cewa aiki baya kasancewa nagartacce sai in ya kasance yana daga cikin abinda Allah Ya shar'antashi, kuma mai shi ya kasance ya

tsakake shi saboda Allah a cikin aikinsa alhali yana mai imani da Allah mai gasgata annabawanSa da manzanninSa - aminci ya tabbata a gare su - amma wanda aikinsa ya kasance wanin hakan to hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا}

{Kuma Muka gabāta zuwa ga abin da suka aikata daga aiki, sai Muka sanya shi kūra wātsattsuya} [al-Furkan: 23]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وُجُوهٌ يُّؤْمِنُ خَاشِعَةً (2) عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ (3) تَصَلَّىٰ نَارًا حَامِيَةً (4)}

{Wasu huskōki a rānar nan kaskantattu ne (2)}

Mai aiki tana shan wuya (3)

Zata shiga wuta Mai kuna (4) [al-Gashiya: 2-4]. To Waɗan nan fuskokin masu shan wahalar aiki sai dai su sun kasance suna aiki ne ba tare shiriya daga Allah ba; sai Allah Ya sanya makomarsu zuwa wuta; saboda basuyi aiki da abinda Allah Ya shar'anta ba a'a sunyi aiki ne da ibadu batattu kuma suka bi shugabannin bata waɗan da addinan bata suka kirkirar musu, to aiki nagari karɓabbe a wajen Allah shine wanda yayi daidai da abinda manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da shi to ta yaya mutum zai kafirta da Allah kuma yayi kwaɗayin ya saka masa?

Kuma Allah baYa karɓar imanin wani daga cikin mutane sai idan yayi imani da annabawa - aminci ya tabbata a gare su - baki ɗayan su, kuma yayi imani da sakon (annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su

tabbata agare shi - ya gabata cewa mun ambaci wasu dalilai akan hakan a saki layi na (20) Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلُّ أَمَنٍ بِاللَّهِ وَمَلَايَكْتِهِ وَكُنْهِ
وَرُسُلِهِ لَا يَفِرُّ بَيْنَ أَعْدٍ مِنْ رُسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا
وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ}

{Manzon Allah yā yi īmāni da abin da aka saukar zuwa gare shi daga Ubangijinsa, da mūminai. Kōwanensu yā yi īmāni da Allah, da mala'ikunSa, da littattafanSa, da manzanninSa. Bā mu rarrabēwa a tsakānin daya daga manzanninSa. Kuma (mūminai) suka ce: "Mun ji kuma mun yi dā'a; (Muna nēman) gāfararKa, yā Ubangijinmu, kuma zuwa a gare Ka makōma take } [al-Bakara: 285]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ
الَّذِي أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَايَكْتِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ
ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

{Yā kū waɗanda suka yi īmāni! Ku yi īmāni da Allah da Manzonsa, da Littāfin da Ya sassaukar ga ManzonSa da Littāfin nan wanda Ya saukar daga gabāni. To, wanda ya kāfirta da Allah da malā'ikunSa, da LittattafanSa, da ManzanninSa, da Rānar Lāhira, to, lalle ne yā bace, bata mai nīsa} [al-Nisa'a: 136]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ
لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ ۚ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي ۚ قَالُوا
أَقْرَرْنَا ۚ قَالَ فَاشْهَدُوا ۚ وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ }

{Kuma a lõkacin da Allah Ya riki alkawarin Annabãwa: "Lalle ne ban bã ku wani abu ba daga Littãfi da hikima, sa'an nan kuma wani manzo ya je muku, mai gaskatãwa ga abin da yake tãre da ku; lalle ne zã ku gaskata Shi, kuma lalle ne zã ku taimake shi." Ya ce: "Shin, kun tabbatar kuma kun riki alkawarĩNa a kan wannan a gare ku?" suka ce: "Mun tabbatar." Ya ce: "To, ku yi shaida, kuma Nĩ a tãre da ku Inã daga mãsu shaida} [Aal Imran: 81].

**41.Lallai manufar sakonnin Allah baki
dayansu shi ne: Cewa addinin gaskiya
ya ðaukaka ðan Adam, sai ya zama
tsantsar bawan Allah Ubangijin talikai,
kuma ya 'yanto shi daga bautar
mutane ko kuma wani abin duniya ko
tatsunuyoyi, to musulunci - kamar
yadda kake gani - baya tsarkake
mutane ya ðagasu sama da
matsayinsu, kuma baya sanya su alloli
ababan bauta.**

Lallai manufar baki ðayan sakonnin Allah shi ne:
Cewa addinin gaskiya ya zamo ya ðaukaka ðan Adam

sama da komai sai ya zama tsantsar bawa ya mai tsarkake bauta ga Allah Ubangijin talikai, kuma musulunci ya 'yanto mutum daga bautar kuɗi ko tatsuniyoyi, manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: "**Bawan kwabo da ɗari ya wahala da bawan riga da sutura idan aka bashi sai ya yarda idan ba'a bashi ba bazai yarda ba**". Sahih Al-Bukhari: 6435. Madaidaicin mutumi ba zai zamanto ya risina ba sai ga Allah, babu wata dukiyar da zata bautar da shi ko alfarma, ko matsayi, ko kabila, kuma a cikin wannan kissar akwai abinda yake yayewa mai karatu abinda mutane suke a kansa kafin manzanci kuma yaya suka zama a bayan sa?

Yayin da musulman farko suka yi hijira zuwa Habasha, sai sarkin Habasha na wannan lokacin - Najashi - sai ya ce da su: "Wannan wane addini ne wanda kuka rabu da mutanenku a cikinsa, kuma baku shiga addini na ba ko addinin wani daga cikin waɗan nan al'umman? Sai Ja'afar ɗan Abi Dalib ya ce: Ya kai wannan sarki mun samu kanmu a Jahiliyya muna bautawa gumaka, kuma muna cin mushe, muna aikata alfasha, muna yanke zumunci, muna munana makwabtaka, mai karfi a cikin mu yana cinye kayan mai rauni, to dukkanmu muna kan hakan sai Allah Ya aiko mana da wani manzo mun san nasabarsa, da gaskiyarsa da amanarsa, da kamewarsa, sai ya kirawo mu zuwa bautar Allah don mu kaɗaita Shi kuma mu

bauta maSa, kuma mu yakice abinda muke bautawa mu da iyayenmu koma bayanSa na duwatsu da gumaka, kuma ya umarcemu da gaskiyar zance, da bada amana, da sada zumunci, da kyautataw makotaka, da kamewa daga haram da jinane, kuma ya hanemu daga alfasha, da fadin zur, da cin dukiyar maraya, da yiwa katangaggiya kazafi, kuma ya umarcemu mu bautawa Allah Shi kadai kada mu taranya wani abu daShi, kuma ya umarce mu da sallah da zakka da azimi" Ya ce: Sai ya kawo masa al'amuran musulunci sai muka gasgatashi mukayi imani da shi muka bishi kan abinda yazo da shi, sai muka bautawa Allah Shi kadai bamuyi shirka da shi ba da komai ba, kuma muka haramta abinda ya haramta mana, kuma muka halatta abinda ya halatta mana". Ahmad ne ya ruwaito shi (1740), da sabani kaɗan, da kuma Abu Nuaim a cikin ((Hilyat al-Auliyyaa)) (1/115) a takaice. Saboda musulunci kamar yadda kake gani baya tsarkake wasu mutane kuma ya daga darajarsu sama da matsayin su, kuma baya sanya su zu zaman to alloli ko ababen bauta. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ}

{Ka ce: "Yã ku Mutãnen Littãfi! Ku tafo zuwa ga kalma mai daidaitãwa a tsakã ninmu da ku; kada mu bauta wa kôwa fã ce Allah. Kuma kada mu haɗa kôme

da Shi, kuma kada sāshenmu ya riki sāshe Ubangiji, baicin Allah." To, idan sun jūya bā ya sai ku ce: "ku yi shaida cēwa, lalle ne mu masu sallamā wa ne} [Aal Imran: 64]. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

{وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۚ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ}

{Kuma ba ya umurnin ku da ku riki malā'iku da annabāwa lyāyengiji. Shin, zai umurce ku da kāfirci ne a bāyan kun riga kun zama māsu sallamāwa (Musulmi)?} [Aal Imran: 80]. Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Kada ku wuce gona da iri wajen yabona yadda Nasara suka maida Dan Maryam, ni kawai bawa ne, to kuce bawan Allah ne kuma ManzonSa". Sahih al-Bukhari: 3445.

42. Allah Ya shar'anta tuba a musulunci wanda shine: Mutum ya koma zuwa ga Ubangijinsa, da barin zunubi, kuma musulunci yana rushe abinda yake kafinsa na zunubai, kuma tuba yana wanke abinda ya gabace shi na zunubai, saboda haka babu wata

bukata mutum ace sai ya bayyana laifukansa ga mutane.

Allah Ya shar'anta tuba a musulunci wanda shine:
Mutum ya koma zuwa ga Ubangijinsa, da barin zunubi,
Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ}

{Kuma ku tuba zuwa ga Allah gaba ɗaya ya ku
muminai ko kwa rabauta} [al-Nur: 31]. Allah -
Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ النَّوَابُ
الرَّحِيمُ}

{Shin, ba su sani ba cēwa lallai Allah, ne Yake
karɓar tūbā daga bāyinSa, kuma Yanā karɓar
sadaƙōkinsu, kuma lalle Allah ne Mai karɓar tūba, Mai
jin kai?} [al-Tauba: 104]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya
ce:

{وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ}

{Kuma Shi ne ke karɓar tūba daga bāyinSa, kuma
Yanā Yafe kananan laifuffuka, alhāli kuwa Yanā sanin
abin da kuke aikatāwa} [al-Shura: 25]. manzon Allah -
tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce:
"Lallai Allah ya fi tsananinin farin ciki da tuban
bawanSa mumini daga mutumin da yake cikin wata
kasa fako mai halakarwa, tare da shi abin hawansa
akanta akwai abincinsa da abin shansa, sai yayi bacci
sai ya farka kuma hakika ta tafi ya neme ta har sai da

kishirwa ta kama shi sannan ya ce: Bari in koma wajena wanda nake a cikinsa sai inyi bacci har mutuwa ta same ni, sai ya sanya kansa kan dantsensa don ya mutu sai kawai ya farka sai ga dabbarasa a gabansa kuma akanta akwai guzurinsa da abincinsa da abin shansa, to Allah Yafi tsananin farin ciki da tuban bawa mumini daga wannan da abin hawansa da kuma guzirinsa". Sahih Muslim: 2744.

Kuma musulunci yana rushe abinda ya gabace shi na zunubai, kuma tuba tana wanke abinda ya gabaceta na zunubai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ }

{Ka ce wa waɗanda suka kãfirta, idan sun hanu, zã a gãfarta musu abin da ya riga ya shige, kuma idan sun kõma, to, hanyar kãfiran farko, haKĩka, ta shũɗe} [al-Anfal: 38]. Kuma Allah Ya kirawo Nasara da su tuba sai Allah - sha'aninSa ya ɗaukaka - Ya ce:

{ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونََهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ }

{shin fã, bã su tuba zuwa ga Allah, kuma su neme Shi gãfara, alhãli kuwa Allah Mai gãfara ne, Mai jin kai?} [al-Ma'ida: 74]. Kuma Ya kwadaitar da dukkan masu sabo da masu zunubai da su tuba, sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ }

{Ka ce: (Allah Ya ce): "Yā bāyīNa waḍanda suka yi barna a kan rāyukansu! Kada ku yanke kauna daga rahamar Allah. Lalle Allah na gāfarta zunubai gabā ḍaya. Lalle Shī, Shī ne Mai gāfara, Mai jin kai} [al-Zumar: 53]. Yayin da Amr Bn Al-as yayi niyyar musulunta sai yaji tsoron ko ba za'a gafarta masa zunubansa ba waḍanda ya aikata kafin musulunci, sai Amr ya ce yana mai ruwaito wannan al'amarin: (Yayin da Allah Ya jefa musulunci a cikin zuciyata ya ce: Nazo wajen manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - don inyi masa mubaya'a sai ya shinfida hanannayensa gare ni sai na ce: Bazanyi maka mubaya'a ba ya manzon Allah har sai ka gafarta min abinda ya gabata daga zunubaina ya ce: Sai manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya ce: Yakai Amr baka san cewa hijira tana shafe abinda ya gabaceta na zunubai ba, ya kai Amr baka sani ba cewa musulunci ya shafe abinda ya gabace na zunubai ba) Muslim ne ya ruwaito shi (121) mai tasawo kamarsa, da Ahmad (17827) kuma wannan lafazin ma nasa ne.

**43. Saboda a cikin musulunci
dangantaka tsakanin mutum da Allah
kai tsaye take, saboda haka baka
bukatar wani mutum da zai kasance**

tsani tsakaninka da Allah, saboda musulunci ya hana mu sanya mutane su zamanto Alloli ko kuma suna tarayya da Allah cikin UluhiyyarSa da RububiyyarSa.

A cikin musulunci babu wata bukatar yin furuci da laifukan mutum a gaban wani mutum, saboda a cikin musulunci alaka a tsakanin mutum da Allah kai tsaye take, ba'a bukatar wani ya kasance sila tsakaninka da Allah, kamar yadda ya wuce a sakin layi mai lamba (36) cewa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya kira dukkan mutane zuwa tuba da komawa zuwa gare Shi to shi kamar haka Ya hana mutane su riki annabawa ko mala'iku tsani tsakaninSa da bayinSa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۚ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ }

{Kuma ba ya umurnin ku da ku riki malā'iku da annabāwa lyāyengiji. Shin, zai umurce ku da kāfirci ne a bāyan kun riga kun zama māsu sallamāwa (Musulmi)?} [Aal Imran: 80]. Musulunci - kamar yadda kake gani - yana hanamu sanya mutane a matsayin Alloli ko masu tarayya da Allah a cikin RububiyyarSa ko UluhiyyarSa, Allah Ya ce game da Nasara:

{اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا ۚ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ }

{Sun riki mālamansu (Yahūdu) da ruhubānāwansu (Nasāra) Ubannangiji, baicin Allah, kuma sun riki Masīhu dan Maryama (haka). Kuma ba a umurce su ba fāce da su bautā wa Ubangiji Guda. Bābu abin bautāwa fāce Shi. TsarkinSa ya tabbata daga barin abin da suke yin shirki da shi} [al-Taubah: 31]. Kuma Allah Yayi inkari akan kafiran da suka riki wasu tsanuka tsakaninsu da Shi, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ }

{To, addini tsarkakakke na Allah ne, kuma waɗanda suka riki waɗansu majibinta, bā Shi ba, (sunā cēwa) "Ba mu bauta musu ba fāce dōmin su kusantar da mu zuwa ga Allah, kusantar daraja." Lalle Allah nā yin hukunci a tsakāninsu ga abin da suka zama sunā sābāwa a cikinsa. Lalle Allah ba Ya shiryar da wanda yake mai karya, mai kāfirci} [al-Zumar: 3]. Kuma Allah Ya bayyana cewa masu bautar gumaka - mutanen Jahiliyya - sun kasance suna rikar wasu tsanuka tsakaninsu da Allah suna cewa: Lallai su zasu kusanto da su zuwa gaAllah.

Kuma idan Allah Ya hana mutane su riki annabawa ko mal'iku wasu tsani tsakaninSa da bayainSa; to wasun su sun fi dacewa da a bari kuma ta yaya alhali annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su

- suna gaggawa a cikin neman kusanci zuwa ga Allah, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana Mai bada labarin halin annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su -:

{إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ
}

{Lalle ne su, sun kasance suna gudun tsere zuwa ga ayyukan alheri, kuma suna kiranmu a kan kwaɗayi da fargaba. Kuma sun kasance masu saunar (aikata sabo) gare Mu} [al-Anbiya'a: 90]. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ
وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا}

{Wadancan, wadanda suke kiran, sunã nẽman tsãni zuwa ga Ubangijinsu. Wadanne ne suke mafifita a kusanta? Kuma sunã fãtan sãmun rahamarSa, kuma sunã tsõron azãbarSa. Lalle ne azãbar Ubangijinka ta kasance abar tsõro ce} [al-Isra'a: 57]. Ai lallai cewa wadanda suke bautar wanin Allah - na daga annabawa da salihai - su suna neman kusantar Allah, kuma suna neman rahamarSa suna tsoron azabarSa; to ta yaya za'a kirasu koma bayn Allah?

44. A karshen wannan littafin muna tunsarwa cewa mutane duk da sabanin zamaninsu da kabilunsu, da garuruwan

su kai baki ɗayan duniyar mutane sun saba a wajen tunanisu da manufofin su sunyi hannun riga wajen garuruwansu da ayyukan su, saboda haka suna da bukatar wani mai shiryarwa da zai ɗorasu kan turba, da wani tasri da haɗe kansu, da wani jagora da zai kare su, kuma Manzanni - aminci ya tabbata a gare su - sun jibinci hakan da wahayi daga Allah - tsarki ya tabbatar maSa - suna shiryar da mutane zuwa hanyar alheri da shiriya, kuma suna tarosu akan shari'ar Allah, suna hukunci a tsakaninsu da gaskiya sai al'amuransu su daidaita gwargwadan amsawarsu ga wadan nan manzannin da kusancin zamaninsu na sakonni Allah, kuma Allah Ya cike sakonni da sakon manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su

tabbata agare shi -, kuma Ya rubuta mata wanzuwa, Ya sanyata shiriya ga mutane.

A karshen wannan littafin muna tunsarwa cewa mutane duk da sabanin zamaninsu da kabilunsu, da garuruwan su kai baki dayan duniyar mutane sun saba a wajen tunanisu da manufofin su sunyi hannun riga wajen garuruwansu da ayyukan su, saboda haka suna da bukatar wani mai shiryyarwa da zai dorasu kan turba, da wani tasri da haɗe kansu, da wani jagora da zai kare su, kuma Manzanni - aminci ya tabbata a gare su - sun jibinci hakan da wahayi daga Allah - tsarki ya tabbatar maSa - suna shiryyar da mutane zuwa hanyar alheri da shiriya, kuma tarosu akan shari'ar Allah, suna hukunci a tsakaninsu na sakonnin Allah, lokacin da bata yayi yawa kuma jahilci ya game, aak bautawa gumaka; sai Allah Ya aiko da annabinSa Muhammad - tsira da amincin Allha su tabbata agare shi - da shiriya da addinin gaskiya dan ya fitar da mutane daga duffan kafirci da jahilci da bautar gumaka zuwa imani da shiriya.

**45. Saboda haka ina kirankaa ya kai
ɗan Adam ka tsaya ga Allah tsayuwa ta
gaskiya kana mai tsiraita kanka daga**

kwaikwayo da al'ada, kuma ka sani
cewa kai bayan mutuwaruka zaka koma
ne zuwa ga Ubangijinka, kuma ka kalli
kanka, da kuma wasu sassa da suke
kewaye da kai, ka musulunta zaka
rabauta a duniyarka da lahirarka, idan
kana son shiga musulunci babu abinda
zaka yi sai kawai ka shaida cewa babu
abin bautawa da gaskiya sai Allah,
kuma cewa (Annabi) Muhammad
manzon Allah ne, kuma kayi watsi da
duk abinda ake bautawa koma bayan
Allah, kuma muna imanin cewa Allah
Zai tashi wanda yake cikin kaburbura,
kuma cewa hisabi da sakamako gaskiya
ne, idan kayi wannan to ka wayi gari
muslmi, to ya wajaba akanka bayan
nan ka bautawa Allah da abinda Ya
shara'anta na sallah da zakka, da azimi

da hajji idan ka samu ikon zuwa gareshi.

To ina kiranka ya kai mutum ka tsaya ga Allah kana mai gaskiya kuma ka rabu da duk wani kwaikwayo da al'ada kamar yadda Allah - Maɗaukakin sarki - Ya faɗa:

{قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُ بَوَاجِدَةٍ ۖ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي ۖ وَفَرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا ۚ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ}

{Ka ce: "Ina yi muku wa'azi ne kawai da kalma guda! watau ku tsayu dōmin Allah, bibbiyu da daidai, sa'an nan ku yi tunāni, bābu wata hauka ga ma'abūcinku. Shī bai zama ba fāce mai gargadi ne a gare ku a gaba ga wata azāba mai tsanani} {Saba'i: 46}. Kuma ka sani cewa kai bayan mutuware zaka koma ga Ubangijinka, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ (39) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ (40) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَىٰ (41) وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ (42)}

{Kuma mutum bā shi da kōme fāce abin da ya aikata (39)

Kuma llai zaiga Ayyukansa (40)

Sannan sai a saka masa da cikakken sakamako (41)

Kuma lallai zuwa ga Ubangijinka matuka ta ke (42)

[al-Najm: 39-42]. Kuma lallai cewa ka kalli kanka da kuma sassa da suke kewaye da kai, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

{Shin, ba su yi dūbi ba a cikin mulkin sammai da kasa, da kuma abin da Allah Ya halitta daga kōme, kuma akwai tsammāni kasancewar ajalinsu, hakīka, ya kusanta? To, da wane lābāri a bāyansa suke yin īmāni?} [al-A'araf: 185].

To ka musulunta sai ka rabauta a duniyarka da lahirarka, kuma idan kana son shiga musulunci babu wani da zakayi sai ka shaida cewa babu wani Ubangiji da ya cancanci a bauta masa sai Allah kuma lallai cewa (annabi) Muhammadu manzon Allah ne. Kuma yayin da Manzo - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya tura mu'az zuwa Yeman ya na mai kira zuwa musulunci sai ya ce da shi: "Lallai kai zaka je wajen wasu mutane daga cikin Ahlul kitab ka kirasu zuwa shaidawa cewa babu wani Ubangiji da ya cancanci a bautawa sai Allah kuma cewa ni manzon Allah ne, idan suka bi ka akan hakan to ka sanar da su cewa Allah Ya farlanta musu salloli biyar a cikin kowace rana da dare, idan suka bika cikin hakan to ka sanar da su cewa Allah Ya farlanta musu sadaka da za'a karbo daga mawadatansu sannan a mayar ga talakawansu, to idan suka bika akan haka to na haneka da ka kiyayi mafi darajar duko iyoyinsu" Sahih Muslim: 19. Kuma ka rabu da duk wani abu da ake bautawa koma bayan Allah, kuma rabuwa da duk abinda ake bautawa koma bayan Allah shi ne addinin (Annabi) Ibrahim - aminci

ya tabbata a gare shi -, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ }

{Hakika abin koyi mai kyau ya kasance a gareku gane da (Annabi) Ibrahim da waɗanda suke tare da shi lokacin da suka cewa mutanen su mu babu ruwanmu da abinda kuke bautawa koma bayan Allah kuma mun kafirce muku, kuma gaba ta kullu tsakaninmu da ku da kiyayya har sai kunyi imani da Shi kaɗai} [al-Mumtahana: 4]. Kuma kayi imani cewa Allah Zai tashi waɗanda suke cikin kaburbura, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (6) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ (7) }

{Wancan ne dōmin lalle Allah Shi ne Gaskiya, kuma lalle ne shi Yake rāyar da matattu, kuma lalle Shi Mai ikon yi ne a kan kōme (6)

Kuma lalle ne Sa'ar Tāshin jiyāma mai zuwa ce, bābu shakka a cikinta kuma lalle ne Allah Yanā tāyar da waɗanda suke a cikin kaburbura (7)} [al-Hajji: 6-7]. Kuma hisabi da sakamako gaskiya ne, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِيُخْرِجَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ }

{Kuma Allah ne Ya halitta sammai da kasã sabõda gaskiya, Kuma dõmin a sãka wa kõwane rai da abin da ya sanã'anta, kuma su, bã zã a zãlunce su ba} [al-Jathiya: 22].

Saboda idan ka shaida da wannan shaidawar to hakika ka zama musulmi, to ya wajaba akan ka bayan haka ka bautawa Allah da abinda Ya shar'anta na sallah da zakkah da azumi da hajji idan ka samu ikon tafiya zuwa gareshi da wanin hakan.

Kwafi a ranar 19-11-1441

Wanda ya rubuta shi shine Farfesa Muhammad Bn Abdullahi al-Suhaim

Babban malamin koyar da akida a bangaren koyar da darussan musulunci (a da can).

Tsangayar koyo da koyarwa, na jami'ar Sarki Su'ud Riyadh, kasar Saudi Arabia.

Teburin bayani

MUSULUNCI.....	2
TAKAITACCEN BAYANI GAME DA MUSULUNCI KAMAR YADDA YA ZO A CIKIN AL-KR'ANI DA SUNNAR MANZON ALLAH	2
1-Musulunci shi sakon Allah ne zuwa ga mutane baki dayan su, shi ne sakon Allah wanzajje cikamakin sakonnin Ubangiji:	2
2. Musulunci ba addinin da ya kebanki wani jinsi ko wasu mutane ba, a'a shi addinin Allah ne ga mutane baki dayansu:.....	3
3-Musulunci shine sakon Allah wanda yazo don cika sakonnin annabawa da manzanni wadanda suka gabata - tsira da aminci ya tabbata a gare su - zuwa ga al'ummansu.	5
4. Annabawa - aminci ya tabbata a gare su - addininsu daya ne, kuma shari'unsu sun sha banban:	7
5. Musulunci yana kira - kamar yadda kowane annabi ya kira: Nuhu da Ibrahim da Musa da Sulaiman da Daud da Isa - aminci ya tabbata a gare su - zuwa ga imani cewa Ubangiji Shine Allah Mahalicci, Mai azirtawa, Mai rayawa, Mai kashewa Mamallakin mulki, Shine wanda Yake gudanar da al'amura, Shine Mai rangwami Mai jin kai.	8
6: Allah - tsarki ya tabbatar masa Ya daukaka - Shi ne Mahalicci, kuma Shi ne wanda Ya cancanci ibada Shi kadai, kuma ba'a bautawa kowa waninSa tare da Shi.....	14
7: Allah Shi ne Mahalicci ga dukkan abinda ke cikin kasantacce daga abinda muke ganinsa da wanda bama ganinsa, dukkan wani abu da ba shi ba to shi abin halitta ne daga cikin halittunSa, kuma Allah Ya halicci sammai da kasa a cikin kwana shidda.....	22
8- Allah - Madaukakin sarki - baShi da abokin tarayya a cikin mulkinSa ko halittarSa ko jujjuya al'amuranSa, ko bautarSa....	24
9. Allah - tsarki ya tabbatar maSa - bai haifa ba kuma ba'a haifeShi ba, kuma baShi da wani kini ko mai kamanceceniya da Shi.	28

10. Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - baYa sauka a cikin wani abu, ko kuma ya saje da jikin wani abu daga cikin halittunSa:29
- 11-Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - Mai rangwame ne kuma Mai jin kaine ga bayinSa; shi yasa Ya aiko manzanni kuma Ya saukar da litattafai.32
12. Allah Shine Ubangiji Mai jin kai Shi kadai wanda Zaiyi hisabi ga halittu ranar al-Kiyama lokacin da Zai tashe su baki dayansu daga kaburburansu, sai Ya sakawa kowanne mutum da aikin da yayi na alheri ko sharri, wanda yayi aiki na gari kuma yana mai imani to yana da ni'ima matabbaciya, wanda ya kafirta yayi mummunan aiki to yana da azaba mai girma a lahira.....34
13. Allah - Madaukakin sarki - Ya halicci dan Adam daga turbaya, kuma Ya sanya zuriyarsa tana yaduwa bayansa, mutane gaba dayansu asalisu daidai suke, babu banbanci a tsakanin jinsi da jinsi ko wasu mutane kan wasu mutanen sai da tsoron Allah...38
14. Kowane yaro ana haifarsa ne akan ingantacciyar dabi'a.....40
15. Kuma babu wani mutum da aka haifeshi mai sabo ko ya gaji sabon waninsa:.....42
16. Manufa na halittar mutane ita ce bautar Allah Shi kadai: ...45
17. Musilunci ya karrama mutum - maza da mata - kuma ya dauke masa dukkan hakkoinsa, ya sanya shi abin tambaya akan sauran zabubbukansa, da ayyukansa da tasarrufinsa, kuma ya dora masa daukar nauyin kowane irin aikin da zai cutar da kansa ko ya cutar da waninsa.....45
18. Musulunci ya sanya namiji da mace daidai wa daida ta bangaren aiki da daukar nauyi da sakamako da lada.51
19. Musulunci ya karrama mace, kuma ya sanya mata su zamanto abokan tafiyar maza, kuma ya lazimtawa mazan ciyar da su idan ya kasance yana da iko, saboda haka ya wajaba uba ya ciyar da

diyarsa, haka uwa akan danta idan ya kasance ya balaga kuma yana da iko, haka mata akan mijinta.52

20. Mutuwa ba karewa bace ta har abada, a'a ita wata tafiya ce daga gidan aiki zuwa gidan sakamako, kuma mutuwa tana samun jiki da ruhi, mutuwar ruhi ita ce rabuwar ruhi daga jiki, sannan ya dawo zuwa jikin bayan tashin al-Kiyama, kuma ruhi baya tafiya zuwa wani jikin daban bayan mutuwa, kuma baya sake tsiruwu a wani jikin daban.....55

21. Musulunci yana kira zuwa imani da jigajigan imani manya, sune imani da Allah da mala'ikunSa, da imani da litattafan Allah kamar Attaura da Linjila da Zabura - kafin jirkita su - da kuma al-Kur'ani. Da imani da dukkan annabawa da manzanni - aminci ya tabbata a gare su -, kuma yayi imani da cika makin su shine (annabi) Muhammad Manzon Allah cikamakin annabawa da manzanni, da imani da ranar lahira, kuma musan cewa rayuwar duniya da ita ce karshe da rayuwa da halittu sun zama tsantsar wasa, kuma da imani da hukuncin Allah da kaddarara.57

22. Annabwa ma'asumai ne - aminci ya tabbata a gare su - cikin abinda suke isar da shi daga Allah, kuma ma'asumai ne ga barin dukkanin abinda ya saba da hankali, ko kuma kyawawan halaye suke kyamatarsa, kuma Annabawa an dora musu isar da umarnin Allah ga bayinSa, kuma Annabawa basu da wani abu na abinda ya kebarci Allantaka; a'a suma mutane ne kamar sauran mutane Allah Yayi musu wahayi da sakonninSa. dƙb75

23. Musulunci yana kira zuwa ga bautar Allah Shi kadai da ginshikan ibadu manya, sune: Sallah wacce ita ce tsayuwa da ruku'u da sujada da ambaton Allah da yabonSa da kuma addu'a, mutum yana sallatarta sau biyar a wuni, kuma a cikinta babu banbanci tsakanin mawadaci da talaka da shugaba da mabiyi a sahu daya a cikin Sallah. Da kuma zakka wacce wani yanki ne kadan daga cikin dukiya - daidai da sharuƙƙa da kuma gwargwado wanda Allah Ya kaddara shi - kuma tana wajaba ne a

dukiyar mawadata kuma a bada ita ga talakawa da wasunsu,, sau
daya a shekara. Da Azumi wanda shi ne kamewa ga barin masu
karya a zumi a yinin watan Ramadan, zai horu war da ransa wajen
nufi da hakuri. Sai Hajji shine: Nufin dakin Allah a Makka abar
girmamawa sau daya a rayuwa ga mai iko, a wannan hajjin ne
kowa yake daidaituwa a fuskantar Mahallici - tsarki ya tabbatar
maSa - sai banbance-banbance su gushe a cikinsa.83

24. Daga cikin mafi girman abinda ibadu suka kebanta da shi a
musulunci cewa yadda ake yinsu da lokutansu da sharu'funsu,
Allah - tsarki ya tabbatar maSa ya daukaka - ne Ya Shar'anta su
kuma manzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya
isar da su, babu wani mutum da yayi shigege a cikin su ta hanyar
kari ko ragi har zuwa wannan rana, kuma dukkan wadan nan
manyar ibadun dukkan Annabwa - aminci ya tabbata agare su -
sunyi kira zuwa gare su.....90

25. Manzon musulunci shi ne Muhammad Bn Abdullahi daga
cikin zuriyar annabi Isma'ila dan Annabi Ibrahim - aminci ya
tabbata a garesu - an haife shi a Makka a shekara ta 571
Miladiyya, kuma an aikoshi a nan yayi hijira zuwa Madina, kuma
baiyi tarayya da mutanensa a al'amuran bautar gunki, sai dai shi
ya kasance yana tarayya da su a ayyukan kirki, kuma ya kasance
kan kyawawan halaye tun kafin a aiko shi, mutanensa sun
kasance suna kiransa amintacce, Allah Ya aiko shi yayin da ya cika
shekara arba'in, kuma Allah Ya karfafe shi da ayoyi (Mu'ajizoji)
masu girma, kuma mafi girmansu shi ne al-Kur'ani shine mafi
girman mu'ujizojin annabawa, kuma shine mu'ujiza mai
wanzuwa daga mu'ujizojin annabawa zuwa yau, lokacin da Allah
Ya cika addininSa gareshi, kuma manzo - tsira da amincin Allah su
tabbata agare shi - ya isar da shi matukar isarwa, yayi wafati
al'hali shekarunsa sittin d uku, an birneshi a Madina annabi - tsira
da amincin Allah su tabbata agare shi -, manzo Muhammad shine
cikamakin annabawa da manzanni Allah Ya aikoshi da shiriyar da
addinin gaskiya da n ya fitar da mutane daga duffan bautar

gumaka da kafirci da jahilci zuwa hasken kadaita Allah da imani, Allah Yayi masa shaida cewa shine Ya aikoshi yana mai kira zuwa gareshi da umarninSa.....93

26. Shari'ar musulunci wacce manzon Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da ita, ita ce cika makin sakonnin Allah da kuma shari'un Ubangiji, kuma ita ce shari'ar cika, a cikinta akwai gyaruwar addinin mutane da duniyarsu, kuma tana tsarewa a mataki na farko ga addinin mutane da jinanensu da dukiyoyinsu da hankulansu da zuriyarsu, kuma ta shafe kowa ce shari'ar da ta gabace ta na daga shari'u, kamar yadda ta soke bangaren wasun da suka gabaceta.100

27. Allah - tsarki ya tabbatar maSa Ya daukaka - baYa karbar wani addini in ba musuluncin da manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya zo da shi ba, kuma duk wanda ya riƙi wanin musulunci addini to ba za'a karɓa daga gareshi ba.103

28. Al-Ku'ani mai girma shine littafin da Allah Yayi wahayinSa ga manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - kuma shi ne zancen Ubangijin talikai, Allah Yayi mutum da aljani tahaddi akan suzo da kwatankwacin sura daga gareshi, kuma wannan tahaddin bai gushe ba yana nan har zuwa yau, al-Kur'ani mai girma yana amsa tambayoyi muhimmair masu yawa waɗanda suke ɗimautar da miliyoyin mutane, kuma al-Kur'ani ai girma abin kiyayewa ne zuwa yau da yaren larabcin da ya asuka da su wani harafi bai tawaya ba daga gareshi, shi abin bugawa ne abin yaɗawa, kuma shi littafi ne mai girma mai gajiyaɗarwa wanda ya cancanci karatu ko karanta fassarar ma'anoninsa kamar yanda sunnar manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - da koyarwarsa da sirarsa ababen kiyayewa ne kuma an ciratosu daidai da sarka ta maruwaita amintattu, su an bugasu da harshen larabcin manzo - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - yayi magana da ita, kuma an fassarasu zuwa yaruka da

yawa, al-Kur'ani mai girma da sunnar manzo tsira da amincin Allah su tabbata agare shi sune tushe daya ga hukunce-hukuncen musulunci da shari'unsu, saboda musulunci ba'a daukarsa daga ayyukan daidaike mutanen da suke danganta kansu ga musulunci, kawai ana daukarsa ne daga wahayin Allaha al-Kur'ani mai girma da sunnar annabi.....105

29. Kuma musulunci yana umarni da kyautatawa iyaye, koda kuwa sun kasance ba musulmai ba ne, kuma ya na wasiyya da 'ya'ya.....112

30. Musulunci yana umarni da adalci a cikin magana da aiki koda kuwa tare da abokan gaba ne.118

31. Musulunci yana umarni da a kyautatawa halitta baki daya, kuma yana kira zuwa kyawawan halaye, da kuma kyawawan ayyuka.121

32. Kuma Musulunci yana umarni da kyawawan halaye, kamar gaskiya da sauke amana, da kamewa, da kunya, da gwarzanta, da kyauta, da karamci, da taimakawa mabukaci, da kai gudun mawa ga wanda yake cikin wani hali, da ciyar da mai jin yunwa, da kyautata makwabtaka, da sadar da zumunci, da tausasawa dabbobi.....123

33. Musulunci ya halatta abubuwa masu dadi na abin ci da sha, kuma yayi umarni da tsarkin zuciya da jiki da masauki, saboda hakane ya halatta aure, kamar yadda ya umarci annabawa - aminci ya tabbata a gare su - da hakan, saboda su suna umarni ne da dukkan abu mai kyau.....129

34. Musulunci ya haramta tushen haramtattun abubuwa, kamar shirka da kafirci, da bautar gumaka, da shaci fadi ga Allah bada ilimi ba, da kashe 'ya'ya. da kashe ran da Allah Ya haramta, da barna a bayan kasa, da sihiri da alfasha ta fili da ta boye, da zina da liwadi, kuma ya haramta riba, kuma ya haramta cin mushe, da abinda aka yanka ga gumaka da dodanni, ya haramta cin naman alade, da sauran najasu da kazanta, kuma ya haramta cin dukiyar

maraya da tauye mudu da ma'auni, kuma ya haramta yanke zumunci. Annabawa - amincin ya tabbata a gare su- baki dayansu sun haɗu kan haramcin waɗan nan abubuwan haramtawar. .132

35. Musulunci ya hana munanan halaye, kamar karya da algus, da yaudara, da ha'inci da danfara, da hassada, da mummunan kaidi, da sata, da zalunci, kuma yana hani ga dukkan wata mummunar dabi'a.139

36. Musulunci ya hana mua'amalolin dukiya waɗanda a cikinsu akwai riba ko cutarwa ko garari ko zalunci ko algus, ko kuma suna kaiwa zuwa ga masifu, ko cutarwar da zata game baki dayan kasashe da mutane da daidai.147

37. Musulunci ya zo da kiyaye hankali, da haramta dukkan abinda yake bata shi, kamar shan giya, kuma (musulunci) ya daga darajar hankali kuma ya sanya shi doron dora nauyi, kuma ya 'yantashi daga dabaibayin tatsuniyoyi da bautar gumaka. kuma a musulunci babu wasu sirrika ko wasu hukunce-hukuncen da suka keɓanci wasu mutane koma bayan wasu, kuma dukkan hukunce-hukuncen sa da shari'unsu masu dacewa ne da hankula Ingantattu, kuma su daidai suke da abinda adalci da hikima suka hukunta.150

38. kuma Addinan bata idan mabiyansu basu gamsu da abinda yake cikinsu na kwangaba kwanbaya ba, da al'amuran da hankali ba zai dauka ba, sai malaman mabiya addinin sai su rudi mabiyan da cewa ai addini sama yake da hankali, kuma cewa hankali bashi da wani fage wajen fahimtar addini da gameshi. wanda ko musulunci ya sanya addini wani haske ne da yake haskawa hankali hanyarsa; saboda ma'abota addinan karya suna son mutum ne ya bar hankalinsa ya bi su, kuma musulunci yana son mutum ne da ya farkar da hankalinsa, don yasan haɗikanin al'amura kamar yadda yake.....154

39. Musulunci yana girmama ingantaccen ilimi, kuma yana kwaɗaitarwa kan binciken ilimin da yake babu son rai a cikinsa,

kuma yana kira zuwa nazari da tunani cikin kawunanmu da kuma halittu da suke kewaye da mu, kuma sakamakon ilimi ingantacce don ilimi baya cin karo da musulunci.157

40. Allah baYa karɓar aiki ko Ya bada lada a kansa a lahira sai daga waɗanda sukai imani da Allah kuma suka gasgata manzanninSa - aminci ya tabbata a gare su - kuma Allah baYa karɓar ibadu sai da abinda Ya shar'anta, saboda mai zai sa mutum ya kafircewa Allah kuma ya kaunaci ladanSa? kuma Allah baYa karɓar imanin wani mutum sai idan yayi imani da annabawa - aminci ya tabbata a gare su baki ɗaya -, kuma yayi imani da sakon (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - -.161

41.Lallai manufar sakonnin Allah baki ɗayansu shi ne: Cewa addinin gaskiya ya ɗaukaka ɗan Adam, sai ya zama tsantsar bawan Allah Ubangijin talikai, kuma ya 'yanto shi daga bautar mutane ko kuma wani abin duniya ko tatsunuyoyi, to musulunci - kamar yadda kake gani - baya tsarkake mutane ya ɗagasu sama da matsayinsu, kuma baya sanya su alloli ababan bauta.165

42. Allah Ya shar'anta tuba a musulunci wanda shine: Mutum ya koma zuwa ga Ubangijinsa, da barin zunubi, kuma musulunci yana rushe abinda yake kafinsa na zunubai, kuma tuba yana wanke abinda ya gabace shi na zunubai, saboda haka babu wata bukata mutum ace sai ya bayyana laifukansa ga mutane.168

43. Saboda a cikin musulunci dangantaka tsakanin mutum da Allah kai tsaye take, saboda haka baka bukatar wani mutum da zai kasance tsani tsakaninka da Allah, saboda musulunci ya hana mu sanya mutane su zamanto Alloli ko kuma suna tarayya da Allah cikin UluhiyyarSa da RububiyarSa.....171

44. A karshen wannan littafin muna tunsarwa cewa mutane duk da sabanin zamaninsu da kabilunsu, da garuruwan su kai baki ɗayan duniyar mutane sun saba a wajen tunanisu da manufofin su sunyi hannun riga wajen garuruwansu da ayyukan su, saboda haka suna da bukatar wani mai shiryarwa da zai ɗorasu kan

turba, da wani tasri da haɗe kansu, da wani jagora da zai kare su, kuma Manzanni - aminci ya tabbata a gare su - sun jibinci hakan da wahayi daga Allah - tsarki ya tabbatar maSa - suna shiriyar da mutane zuwa hanyar alheri da shiriya, kuma suna tarosu akan shari'ar Allah, suna hukunci a tsakaninsu da gaskiya sai al'amuransu su daidaita gwargwadan amsawarsu ga wadan nan manzannin da kusancin zamaninsu na sakonni Allah, kuma Allah Ya cike sakonni da sakon manzo Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata agare shi -, kuma Ya rubuta mata wanzuwa, Ya sanyata shiriya ga mutane.....174

45. Saboda haka ina kirankaa ya kai ɗan Adam ka tsaya ga Allah tsayuwa ta gaskiya kana mai tsiraita kanka daga kwaikwayo da al'ada, kuma ka sani cewa kai bayan mutuwar ka zaka koma ne zuwa ga Ubangijinka, kuma ka kalli kanka, da kuma wasu sassa da suke kewaye da kai, ka musulunta zaka rabauta a duniyarka da lahirarka, idan kana son shiga musulunci babu abinda zaka yi sai kawai ka shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma cewa (Annabi) Muhammad manzon Allah ne, kuma kayi watsi da duk abinda ake bautawa koma bayan Allah, kuma muna imanin cewa Allah Zai tashi wanda yake cikin kaburbura, kuma cewa hisabi da sakamako gaskiya ne, idan kayi wannan to ka wayi gari muslmi, to ya wajaba akanka bayan nan ka bautawa Allah da abinda Ya shara'anta na sallah da zakka, da azimi da hajji idan ka samu ikon zuwa gareshi.176